

Marcin Babkiewicz, Karina Czyżewska, Leszek Zugaj

HISTORIA SAMORZĄDU I ADMINISTRACJI W GMINIE OSIĘCINY W XIX i XX WIEKU

LUBLIN 2013-2017

WSTĘP

Współczesna Gmina Osięciny funkcjonuje już ponad 40 lat. Od 1990 roku jest to gmina samorządowa. Jednak początki samorządu gminnego sięgają drugiej połowy XIX wieku i reform z czasów zaboru rosyjskiego. To wtedy powołano także gminę Osięciny – odpowiednik współczesnej Gminy.

Ówczesne gminy, formalnie samorządowe, podlegały kontroli ze strony urzędników carskich. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku, do już ustanowionego systemu systemu gminnego, dodano rady gminne. W 1933 roku weszła w życie reforma samorządu gminnego jednolitego dla całej II Rzeczypospolitej (tak zwana ustawa scaleniowa).

W czasie I i II wojny światowej gminy wykonywały ściśle polecenia władz okupacyjnych.

Po II wojnie światowej stopniowo ograniczano samorząd gminny, aż do jego zniesienia w 1950 roku. W czasach PRL przeprowadzono zupełnie nieudaną reformę podziału kraju na gromady (1954–1972).

Od 1973 roku zaczęto naprawiać błędy i ustanowiono większe gminy. Ówczesnie ustanowiony podział gminny w większości funkcjonuje do dziś, co stanowi dowód na to, że się sprawdził. Właśnie w 1973 roku powołano współczesną Gminę Osięciny.

Od 1990 roku gminy funkcjonują według nowych norm prawnych ustalonych w ustawie z 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym.

Niniejsza praca ma na celu przedstawienie dziejów administracji i samorządu obszaru Gminy Osięciny na przestrzeni ostatnich 150 lat wraz z przedstawieniem osób, które tworzyły samorząd i lokalną administrację.

GMINY WOKÓŁ OSIĘCIN W LATACH 1809-1863

Samorząd lokalny został zapoczątkowany w 1809 roku w czasach Księstwa Warszawskiego. Powołano gminy miejskie i wiejskie, posiadające pewne formy samorządu, ale pod ścisłą kontrolą właścicieli ziemskich, którzy sprawowali również obligatoryjnie urząd wójta. Każda wieś stanowiła oddzielną gminę wiejską¹.

Organizacja gmin wiejskich w Królestwie Polskim (po 1815 roku) pozostawała praktycznie taka sama jak w czasach Księstwa Warszawskiego². Dopiero w 1859 roku władze przeprowadziły ważną reformę ustroju gminnego. Od tej pory gmina musiała składać się z przynajmniej 50 dymów³ pod zarządem jednego wójta. Powołano zatem większe jednostki terytorialne. Jeżeli jeden właściciel ziemski miał co najmniej 50 dymów i posiadał kwalifikacje (sprawna umiejętność czytania i pisania), to zostawał wójtem. Mniejsze majątki ziemskie mogły być połączone w jedną gminę. Właściciele ziemscy sami wybierali spośród siebie wójta i przedstawiali do zatwierdzenia przez Komisję Rządową do Spraw Wewnętrznych. Jeżeli przedstawiony kandydat nie miał kwalifikacji, właściciele musieli przedstawić inną osobę. W razie kłopotów ze znalezieniem kandydata, wójta wyznaczała Komisja Rządowa na koszt właścicieli. Do pomocy wójt miał radnych wybranych przez mieszkańców zatwierdzonych przez naczelnika powiatu. Na wsiach powołano sołtysów wybieranych przez społeczność wiejską⁴.

W ten sposób każda wieś w okolicy Osiecin funkcjonowała jako osobna gmina.

Osięciny od 1824 roku stanowiły miasto, które rządziło się oddzielnym prawem miejskim. W Królestwie Polskim na mocy postanowienia namiestnika państwa z 1816 roku w miastach wprowadzono *zwierzchność miejską*. Składała się ona z burmistrza oraz ławników. Burmistrza mianowała Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych i Policji na wniosek komisji wojewódzkich. Zwierzchność miejska zobowiązana była do zarządzania własnością gminną, czuwała nad przestrzeganiem prawa, zajmowała się doglądaniem robót publicznych, utrzymaniem dróg i mostów, co roku przeprowadzała spis ludności, zasiewów, zbiorów, zajmowała się kwaterunkiem wojska, poborem podatków, nakładaniem kar na

¹ Dekret z 23 lutego 1809 roku (Dziennik Praw Księstwa Warszawskiego, tom I, s. 201-209)

² Mencil T., *Gmina dominalna w Królestwie Polskim przed uwłaszczeniem* [w:] *Gmina wiejska i jej samorząd*, pod red. H. Brodowskiej, Warszawa 1989, s. 109.

³ Inaczej domów.

⁴ Tamże, s. 118-119.

ludność miejską. Zwierzchność także sprawowała sądownictwo cywilne. Burmistrz pobierał wynagrodzenie, natomiast ławnicy w miarę możliwości budżetowych miasta.

W 1818 roku termin zwierzchność miejska zastąpiono terminem urząd municypalny.⁵ Na czele miasta stał burmistrz i ławnicy. W mieście mogli też być ustanowieni radni mianowani z pośród obywateli - posiadaczy nieruchomości miejskich. Urzędy municypalne z czasem zwano magistratami.

Po powstaniu listopadowym ograniczono rolę urzędów municypalnych. Większość funkcji samorządowych przejęli naczelnicy powiatów. Od 1846 roku zakazano nawet zebrań miejskich w celu wyboru radnych. Radnych i ławników powoływały same magistraty w porozumieniu ze znaczniejszymi obywatelami miast.

Te obszary należały w latach 1815-1837 do województwa mazowieckiego, a od 1837 roku do guberni warszawskiej.

⁵ Dekret namiestnika Zajączka z 30 maja 1818 roku.

Osiecin na mapie Królestwa Polskiego z 1826 roku⁶

⁶ Mapa jeneralna województwa mazowieckiego ułożona według najlepszych źródeł przez Juliusza Colberg, Warszawa 1826.

Fragment mapy Królestwa Polskiego z 1839 roku⁷

⁷ Topograficzna Karta Królestwa Polskiego, Warszawa 1839, kolumna 2, sekcja 2 (fragment)

**Wypis z Protokołu Sekretaryatu Stanu Królestwa
Polskiego.**

Z Bożej Łaski

MY ALEXANDER II-gi

**Cesarz i Samowładca Wszech Rossyi, Król
Polski,**

etc., etc., etc.

**Wziąwszy na uwagę, że dotychczasowe
przepisy o urządzeniu i zarządzie gmin wiejskich w Królestwie Polskiem, wymagają niejakich zmian i uzupełnień, na przedstawienie Rady Administracyjnej Królestwa, rozpoznane w Radzie Państwa, Stanowimy:**

**1. Gmina wiejska składać się ma odąd
najmniej z pięćdziesięciu domów mieszkalnych.**

Fragment dziennik Praw Królestwa Polskiego z 1859 roku. Dekret o reformie podziału gmin wiejskich (*Dziennik Praw Królestwa Polskiego*, 1859, s. 5).

GMINA OSIĘCINY W LATACH 1863-1918

W 1863 roku wybuchło powstanie styczniowe. Władze carskie w rok po wybuchu powstania przystąpiły do uwłaszczenia ziemi dworskiej, aby w ten sposób odciągnąć chłopów od walki. Ziemia dworska użytkowana przez chłopów stała się ich własnością. W każdej wsi przystąpiono do wymierzania gruntów. Powstały *Tabele Likwidacyjne* osobne dla poszczególnych miejscowości, w których dokładnie określono ilość gruntów należących do każdego gospodarza. Powstały szczegółowe mapki gruntów. Chłopi musieli spłacić otrzymaną ziemię, ale otrzymywali ją na własność. Zmieniło to zupełnie stosunki własnościowe na polskiej wsi.

Drugą reformą władz carskich było powołanie samorządowych gmin wiejskich. Ukaz carski z 1864 roku zupełnie zmienił ustrój gminny na polskiej wsi. Po raz pierwszy gmina miała charakter samorządowy i została oddzielona od władzy właścicieli ziemskich (dziedziców). Władze preferowały na urzędach gminy ludzi chłopskiego pochodzenia.⁸ Gminę tworzyły zarówno grunty włościańskie (chłopskie), jak i dworskie (folwarki).

Ukaz carski wprowadzający ustrój samorządu gminnego został podpisany w dniu 19 lutego (2 marca) 1864 roku.⁹ Od tej pory każda gmina składała się z wiosek, kolonii, folwarków i dworów, niezależnie od podziałów własności dworskiej. Utworzono gromady wiejskie na czele z zebraniem gromadzkim i sołtysem.¹⁰

Jak wspomniano wyżej, w 1864 roku nadano nowy ustrój gminom (powiększonym) funkcjonującym od 1859 roku. Ich granice początkowo pozostawały bez zmian. Najważniejsze było to, że nowe gminy zbiorowe były wyłączone spod władzy właścicieli ziemskich.

W 1866 roku przystąpiono w Królestwie Polskim do reformy administracji państwa. Miało to na celu unifikację tego kraju z Cesarstwem Rosji. Z początkiem 1867 roku zreorganizowano podział na gubernie. Pozostała dawna gubernia warszawska, mimo że zmieniła granice. W jej ramach powołano między innymi powiat radziejowski, który jednak w 1871 roku przemianowano na powiat nieszawski¹¹.

⁸ Szumski J., *Chłopi a gmina w guberni łomżyńskiej*, *Studia Łomżyńskie*, tom IV, s. 39.

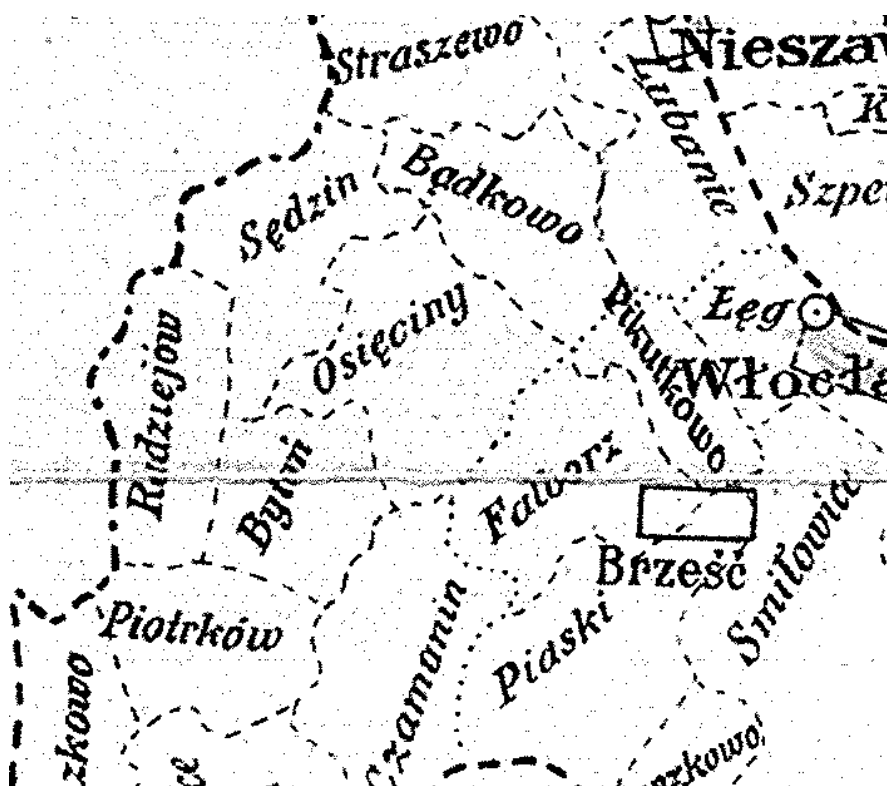
⁹ *Dziennik Praw Królestwa Polskiego*, 1864, s. 37 i następne.

¹⁰ Tamże.

¹¹ *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, W. Wawelskiego*. Tomy I-XIV. Warszawa 1880-1902, tom IX, s. 465.

Wraz z reformą „gubernialno-powiatową” przeprowadzono nowy podział na gminy wiejskie w ramach guberni i powiatów. Mniej więcej z dwóch gmin, z czasów 1859 roku, powołano jedną nową gminę. Zmiany zostały ogłoszone z końcem 1866 roku (19/31 grudnia) i weszły w życie z początkiem 1867 roku.

W ramach powiatu radziejowskiego (od 1871 roku nieszawskiego) powołano gminy (według ówczesnej pisowni): *Ciechocinek, Służewo, Straszewo, Lubanie, Bądkowo, Sędzin, Piotrkowo, Osęciny, Bytów, Czamanin, Wymysłowo, Ruszkowo, Boguszyce i Wierzbie*.¹² Obok gmin wiejskich funkcjonowało też w powiecie sześć miast, w tym Osieciny.

Fragment mapy Królestwa Polskiego z przełomu XIX i XX wieku¹³

¹² *Dziennik Praw Królestwa Polskiego*, 1866, s. 363.

¹³ *Podział administracyjny Królestwa Polskiego, według map Centralnego Komitetu Statystycznego*, Warszawa 1917.

W Imieniu Najjaśniejszego
ALEXANDRA II-go,
CESARZA I SAMOWŁADCY WSZECH ROSSYJ, KRÓLA POLSKIEGO,
WIELKIEGO KSIĘCIA FINLANDZKIEGO,
etc., etc., etc.,

Komitet Urządzający w Królestwie Polskiem.

Na zasadzie uwagi do art. 2-go NAJWYŻEJ zatwierdzonej dnia 19 (31) Grudnia 1866 r. Ustawy o Zarządzie Gubernijalnym i Powiatowym w Królestwie Polskiem, Komitet Urządzający, na przedstawienie Kommissji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych, postanowił i stanowi:

Art. 1. Powiaty wyszczególnione w dołączonym do art. 2-go pomienionej Ustawy Rozpisie podziału gubernij na powiaty, składają się z miast i gmin niżej wymienionych:

Nagłówek aktu powołania gmin wiejskich na przełomie 1866 i 1867 roku
(*Dziennik Praw Królestwa Polskiego*, 1866, s. 279)

Ланевщина, Мѣстня-Цегельня, Папѣшка, Сыберія), Брестъ, Коваль (съ усадьбою Пржиборово), Любранець, Ходечъ, Пржедечъ, Любень.

Сельскія гмины: Ленгъ, Добѣгнево, Пикутково, Фальборжъ, Пяски, Смоловице, Клубка, Коваль, Барухово, Пышково, Пржедечъ, Любень, Каменна.

13. Радѣвскій уѣздъ.

Города: Радѣвъ, Служево, Раціонжекъ, Нешава, Осенцины, Піотрково.

Сельскія гмины: Цехоцинекъ, Служево, Страшево, Любане, Бондково, Сендзинъ, Піотрково, Осенцины, Бытонъ, Чаманинъ, Вымыслово, Рушково, Богушице, Вержбе.

II. По Калишской губерніи.

1. Калишскій уѣздъ.

Города: Калишъ, Хоть, Ставишинъ, Козьминекъ, Блашки, Ивановице, Опатовекъ, Ставъ.

Сельскія гмины: Тынецъ, Опатовекъ, Мархвачъ, Козьминекъ, Калишъ, Жидовъ, Годзише-Вольшіе, Островъ-Калишскій, Блашки, Калиново, Брудзевъ-Калишскій, Ивановице, Зборовъ, Збирскъ, Камень, Паменцинъ, Косцелець, Цековъ, Олесець.

2. Слупецкій уѣздъ.

Города: Слупцы, Пыздры, Казимержъ, Лондекъ, Загуровъ, Клечевъ, Вильчинъ, Скульскъ.

Сельскія гмины: Скульска-Весь, Вильча-Гора, Будзиславъ-Косцельны, Островите-Капитульное, Пржйма, Млодоево, Ціонжень, Длускъ, Шимановице, Гродзецъ, Тромбчинъ, Эмилиенгеймъ.

3. Конинскій уѣздъ.

Города: Конинъ, Голина, Слесинъ, Рыхваль, Тулишковъ, Владиславовъ.

Сельскія гмины: Славошевекъ, Гославице, Голина, Старе-Място, Бржезно, Домброшинъ, Тулишковъ, Піоруновъ, Руссоцице, Высоке, Крамскъ, Ржговъ.

4. Кольскій уѣздъ.

Города: Кола, Брудзевъ, Клодава, Гржегоржевъ, Домбе, Избица, Бабякъ, Брдовъ, Сомпольно (съ колонією Сомпольно и усадьбами: Предыгерляндъ и Надъезіорже).

Сельскія гмины: Піотрковице, Чолово, Будзиславъ-Кольскій, Косцелець, Брудзевъ, Козьминъ, Любстовъ, Клодава, Хелмно, Кржикосы, Држевецъ, Каршевъ, Люботынъ, Загродница.

Fragment ukazu carskiego o powołaniu gmin w ramach guberni warszawskiej (Dz. Praw Królestwa Polskiego, 1867, s. 362- wersja rosyjska) - pozycja 13 – powiat radziejowski

Miestnia-Cegielnia, Papieżka, Syberja), Brest, Kowal (z osadą Przyborowo), Lubraniec, Chodecz, Przedecz, Lubień.

Gminy Wiejskie: Łęg, Dobiegniewo, Pikutkowo, Falborz, Piaski, Smołowice, Kłubka, Kowal, Baruchowo, Pyszkowo, Przedecz, Lubień, Kamienna.

13. Powiat Radziejewski.

Miasta: Radziejew, Służewo, Raciążek, Nieszawa, Osiećciny, Piotrkowo.

Gminy Wiejskie: Ciechocinek, Służewo, Straszewo, Lubanie, Bądkowo, Sędzin, Piotrkowo, Osiećciny, Bytów, Czamanin, Wymysłowo, Ruskowo, Boguszyce, Wierzbie.

II. GUBERNJA KALISZSKA.

1. Powiat Kaliszski.

Miasta: Kalisz, Chocz, Stawiszyn, Koźminek, Błaszki, Iwanowice, Opatówek, Staw.

Gminy Wiejskie: Tyniec, Opatówek, Marchwacz, Koźminek, Kalisz, Żydów, Godziszewo-Większe, Ostrów-Kaliszski, Błaszki, Kalinowo, Brudzew-Kaliszski, Iwanowice, Zborów, Zbiersk, Kamień, Pamięcin, Kościelec, Ceków, Olesiec.

2. Powiat Słupski.

Miasta: Słupcy, Pyzdry, Kazimierz, Łądek, Zagurów, Kleczew, Wilczyn, Skulsk.

Gminy Wiejskie: Skulska-Wieś, Wilcza-Góra, Budziszew-Kościełny, Ostrowite-Kapitulne, Przyjma, Młodziejewo, Ciężew, Dłusk, Szymanowice, Grodziec, Trąbczyn, Emilenheim.

3. Powiat Koninowski.

Miasta: Konin, Golina, Slesin, Rychwał, Tuliszków, Władysławów.

Gminy Wiejskie: Sławoszewek, Gosławice, Golina, Stare-Miasto, Brzeźno, Dąbroszyn, Tuliszków, Piorunów, Russocice, Wysokie, Kramsk, Rzgów.

4. Powiat Kolski.

Miasta: Koło, Brudzew, Kłodawa, Grzegorzew, Dąbie, Izbica, Babiak, Brdów, Sompolno (z kolonją Sompolno i osadami: Predygerland i Nadjeziorze).

Gminy Wiejskie: Piotrkowice, Czołowo, Budziszew-Kolski, Kościelec, Brudzew, Koźmin, Lubstów, Kłodawa, Chełmno, Krzykosy, Drzewce, Karszew, Lubotyń, Zagrodnica.

Fragment aktu carskiego o powołaniu gmin w ramach guberni warszawskiej (Dz.

Praw Królestwa Polskiego, 1867, s. 363- wersja polska)

Fragment rosyjskiej mapy z przełomu XIX i XX wieku¹⁴

¹⁴ Karta Warszawskoi Guberni, Warszawa 1894.

Osięciny do jesieni 1870 roku stanowiły oddzielną jednostkę administracyjną - miasto z burmistrzem na czele. Po powstaniu styczniowym burmistrz miasta był powoływany przez władze gubernialne. Burmistrz mianował podległych sobie urzędników- magistrat. Dochody miejskie pochodziły z dzierżawy majątku miejskiego. Dzierżawie podlegały też podatki. Miasto zajmowało się utrzymaniem ulic, latarni, studzien, zieleni miejskiej. Magistraty finansowały także szkolnictwo oraz opłacały urzędników.

Po uporządkowaniu spraw gmin wiejskich w latach 1859-1867, władze kraju przystąpiły do reorganizacji licznych miast. Wiele z nich nabyło prawa miejskie w czasach średniowiecza i czasy świetności miały za sobą. Jednak obowiązywały w nich wyższe podatki oraz musiały one utrzymywać burmistrza i magistrat, co dla niewielkiej społeczności miejskiej było dużym obciążeniem. Władze postanowiły większość miast zamienić w osady miejskie posiadające pewne formy samorządu (na przykład kwestie samodzielności przy dysponowaniu dochodami z targów i jarmarków). Osady miejskie włączono w skład sąsiednich gmin wiejskich, przez co utrzymanie administracji stało się mniej kosztowne. Akcja ta objęła w latach 1869-1871 cały kraj. Władze postanowiły także zamienić Osięciny w „osadę miejską” i włączyć do gminy Osięciny. Postanowienie w tej sprawie ogłoszono 1 (13) października 1870 roku¹⁵.

¹⁵ Dziennik Praw Królestwa Polskiego, 1870, s. 369

W Imieniu Najjaśniejszego

ALEXANDRA II-go,

CESARZA I SAMOWŁADCY WSZECZ ROSSJI, KRÓLA POLSKIEGO,

WIELKIEGO KSIĘCIA FINLANDZKIEGO,

etc., etc., etc.,

Komitet Urządzający w Królestwie Polskiem.

Na zasadzie NAJWYŻSZEGO ukazu z d. 1 czerwca 1869 r. o przemianowaniu na osady niemających charakteru miejskiego osiadłości, komitet urządzający w uzupełnieniu postanowienia swego, z d. 20 marca 1870 r. o zamianie na osady miast gubernji warszawskiej, postanowił i stanowi:

I. Miasta: Jadów, w powiecie radymińskim, Siennicę w powiecie nowomińskim, Grodysk w powiecie błońskim, Sobotę, w powiecie łowickim, Kiernozię, w powiecie gostyńskim, Krośniewice, w powiecie kutnowskim, Chodecz, w powiecie włocławskim, Osienciny i Piotrkowo w powiecie radziejowskim, — zamienić na osady, z zastosowaniem następujących środków co do urządzenia w nich zarządu gminnego na zasadzie NAJWYŻSZEGO ukazu z dnia 19 lutego (2 marca) 1864 roku:

1) osady: Jadów, Siennicę, Kiernozia i Osienciny, przyłączyć do składu gmin wiejskich tegoż nazwiska, a osadę Sobotę do składu gminy Bielawskiej;

2) osadę Grodysk przyłączyć do gminy Wulka-Grodyska, z przemianowaniem takowej na Grodysk; Chodecz do gminy Kamionka, z przemianowaniem takowej na gminę Chodecz, a osadę Piotrkowo, do gminy Wymysłów, z nazwaniem tejże gminy Grodowską;

3) osadę Krośniewice przyłączyć do składu gminy Wroczyzny, z przemianowaniem takowej na gminę Krośniewicką; przyczem dla zaokrąglenia gminy Krośniewickiej i Błońskiej, przyłączyć do pierwszej ze składu tej ostatniej wsie Morowie, Krzewie i Wysoka-Wielka.

II. Wykonanie niniejszego postanowienia, które w dzienniku praw zamieszczone być ma, porucza się członkowi zawiadującemu czynnościami komitetu urządzającego.

Działo się w Warszawie, na 358 posiedzeniu, dnia 28 sierpnia (9 września) 1870 roku.

Членъ-завѣдывающій дѣлами учредительнаго комитета,
сенаторъ, (подписалъ) Я. Соловьевъ.

Za zgodność:

Dyrektor główny, prezydujący

w komisji rządowej sprawiedliwości, tajny radca, Wosiński.

Dyrektor kancelarji, Wł. Holcwiński.

Dzień ogłoszenia, dnia 1 (13) października 1870 roku

Akt odebrania praw miejskich Osięcin i innych miast w guberni warszawskiej (Dz. Praw Królestwa Polskiego, 1870, s. 369)

Osięciny w końcu XIX wieku stanowiły osadę miejską, folwark i dobra w powiecie nieszawskim, gminie i parafii Osięciny. W Osięcinach był kościół parafialny murowany, szkoła początkowa ogólna, sąd gminny okręgu II, urząd gminny, kasa wkładowo – zaliczkowa, stacja pocztowa, fabryka machin rolniczych i odlewów żelaznych. Osada liczyła 62 domy (47 murowanych), 733 mieszkańców, folwark Osięciny liczył 84 mieszkańców¹⁶.

Dobra Osięciny w 1875 roku składały się: folwarku Osięciny, os. t. n., wsi: Zagaj i Karolin. Rozległość dominalna 1409 morgów (gruntów ornych i ogrodów 777 morgów, łąk 36 morgów, lasu 519, w osadach 18 morgów, nieużytków 58 morgów, budynków murowanych 27, z drzewa. W dobrach był: browar, cegielnia, 3 wiatraki, wydobywano znaczne ilości torfu¹⁷.

Gmina Osięciny należała do sądu gminnego okręgu II właśnie w Osięcinach, liczyła 24750 morgów obszaru i 6506 mieszkańców. W skład gminy wchodziły: *trzy większe całości dóbr, 17 pojedynczych majątków i 12 koloni włościańskich*. Do większej własności należało 19938 morgów, do włościan 3979 i do małorolnych i uwłaszczonych 833 morgi¹⁸.

W skład gminy Osięciny wchodziły wsie, folwarki i kolonie: Bartłomiejowice, Bełszewo, Bilno, Bodzanówek, Borucinek, Jarantowice, Józefin, Karolin, Konary, Kościelna Wieś, Kłonówek, Krotoszyn, Kwilno, Lekarzewice, Latkowo, Nagórki, Osięciny, Osłonki, Pilichowo, Piołunowo, Płowce, Powalkowice, Pocieszyn, Pułkownikowo, Ruszki, Samszyce, Sadłówek, Sęczkowo, Skarbkowa Wola, Szalonki, Witowo, Wygnanowo, Zazdrość, Zagaj, Żakowice¹⁹.

Nie wszystkie miejscowości wchodzące w skład obecnej gminy Osięciny wchodziły w skład dawnej gminy Osięciny. Na przykład Ujma Mała należała do dawnej gminy Sędzin (dziś Dobrze), natomiast miejscowość Zbleg należała do gminy Falborz.

W tym miejscu należy opisać ówczesny ustrój gminny, ponieważ w większości obowiązywał aż do 1933 roku.²⁰

Organem uchwałodawczym gminy było **zebranie gminne**. W zebraniu gminnym mogli brać udział wszyscy pełnoletni gospodarze bez względu na wyznanie. Należało mieć na terenie gminy przynajmniej 3 morgi gruntu, aby uczestniczyć w obradach. W zebraniu

¹⁶ *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, W. Wawelskiego*. Warszawa 1880-1902, t. VII, s. 634 - 635.

¹⁷ Tamże.

¹⁸ Tamże.

¹⁹ Tamże.

²⁰ Na podstawie ukazsu carskiego z 2 marca 1864 roku i Szumski J., *Chłopi a gmina w guberni łomżyńskiej*, „Studia Łomżyńskie”, tom IV, s. 38-42.

gminnym udziału nie brali: sędziowie pokoju, duchowni, urzędnicy policji powiatowej oraz osoby pozostające pod nadzorem policji. Zebrania gminne odbywały się raz na kwartał pod przewodnictwem wójta. Wójt mógł zwołać też nadzwyczajne zebrania. W przypadku, gdy wójt kandydował ponownie na urząd lub też składał sprawozdanie finansowe, zebraniu przewodził wybrany przez zebranych sołtys lub najstarszy wiekiem sołtys. Do uprawnień zebrania gminnego należało:

- *wybór wójta gminy, ławników, pisarza i innych urzędników gminnych,*
- *uchwały we wszelkich interesach gospodarczych i innych dotyczących całej gminy,*
- *przeznaczenie środków opiekuńczych i na urządzenie szkół gminnych,*
- *ustanowienie działań i rachunków osób z wyboru w gminie pracujących,*
- *rozporządzanie nieruchomym majątkiem całej gminy,*
- *wybór pełnomocników do załatwiania spraw gminy,*
- *wyrzeczenie we wszelkich takich przypadkach, w których na zasadzie ogólnego prawa lub innych postanowień zajdzie potrzeba wyrażenia zgody całej gminy lub wypowiedzenia się.*

Do ważności uchwał zebrania gminnego potrzebna była obecność przynajmniej połowy uprawnionych. Uchwały zapadały jednomyślnie lub większością głosów, a w przypadku równości decydował głos wójta. Każdy uprawniony miał jeden głos.

W przypadku rozpatrywania spraw zamiany, sprzedaży czy regulacji gruntów gminnych potrzebna była zgoda przynajmniej dwóch trzecich wszystkich uprawnionych gospodarzy. Uchwały zapisywane były w specjalnej księdze.

Mogło się zdarzyć, że zebranie gminne nie dokonało rozkładów podatków nałożonych na gminę. W tym przypadku wójt po porozumieniu z ławnikami i sołtysami sam nakładał podatki na poszczególne gromady.

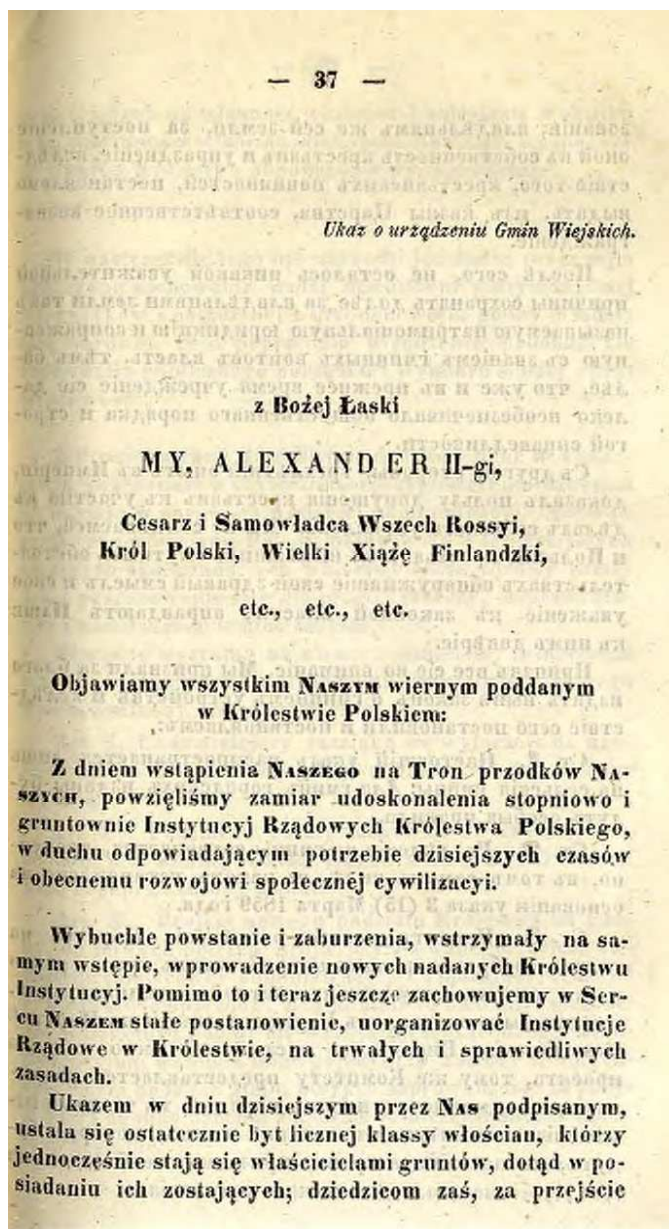
Uchwały zebrania gminnego nie wymagały zatwierdzania przez naczelnika powiatu, jeśli podejmowane były w ramach kompetencji. W praktyce naczelnik powiatu osobiście lub poprzez swoich przedstawicieli kierował często obradami zebrania gminnego.

W czasach carskich wybory wójtów przebiegały nie zawsze zgodnie z prawem. Podczas zebrań gminnych częstowano wódką, piwem pozyskując w ten sposób głosy.

Według ukazu carskiego gmina dzieliła się na gromady. Gromada składała się z włościan jednej wsi lub kolonii posiadających w niej prawo własności lub jakąkolwiek nieruchomość. Takim gospodarzom przysługiwało prawo głosu na zebraniach gromadzkich.

W zebraniach nie mogli uczestniczyć pracownicy folwarczni oraz robotnicy rolni. Zebranie gromadzkie zwoływał wójt lub sołtys. Mogli w nim uczestniczyć pełnoletni właściciele nieruchomości na terenie gromady. Od 1880 roku mogły w nich także uczestniczyć kobiety – właścicielki gruntów.

Zebranie gminne wybierało sołtysa, rozporządzało mieniem wspólnym (gromadzkim) oraz naradzało się w sprawach całej gromady.

Ukaz carski o urządzeniu gmin wiejskich w Królestwie Polskim z 2 marca 1864 roku
(Dziennik Praw Królestwa Polskiego, tom 62, rok 1864, s. 37)

Wójt gminy. Władza wójta rozciągała się na wszystkich mieszkańców gminy. Był on zobowiązany:

- *donosić zwierzchności o samowolnie wydalających się z gminy i o popełnionych w gminie nieporządkach,*
- *donosić zwierzchności policyjnej o wszelkich nadzwyczajnych w gminie wypadkach jak pożary, wylewy wód, choroby epidemiczne itp.,*
- *zabezpieczać ślady przestępstw, dochodzić i zatrzymywać winowajców,*
- *wykonywać wyroki sądów,*
- *zwoływać i zamykać zebranie gminne,*
- *wnosić sprawy pod jego obrady,*
- *mieć nadzór nad urzędnikami i sołtysami,*
- *czuwać nad wypełnieniem rządowych i gminnych powinności oraz wojskowego zaciągu,*
- *mieć dozór nad gruntami opuszczonymi w gminie,*
- *przestrzegać rzetelności miar i wag w publicznych miejscach sprzedaży,*
- *opiekować się ubogimi, sierotami i dotkniętymi kalectwem lub chorobą.*

W ukazie carskim zapisano: *wójt winien się naradzać z ławnikami i sołtysami i wzywać ich do wspólnego z sobą działania, a w szczególności w tych sprawach, które dotyczą ogólnego zagospodarowania i dobra gminy.*

Wójt miał prawo ukarać każdego w swojej gminie za wykroczenia policyjne najwyżej dwudniowym aresztem lub karą pieniężną do wysokości 1 rubla z zamianą na dwudniową robotę publiczną. Wójt miał prawo kontrolować świadectwa osób przejeżdżających przez gminę i czasowo na jej terenie przebywających. Miał prawo przywoływać do urzędu każdą osobę oraz przeprowadzać rewizję prywatnych domów w obecności dwóch ławników lub sołtysów. Wójt był na terenie gminy przedstawicielem i wykonawcą władzy państwowej oraz wykonawcą uchwał zgromadzenia gminnego.

Urzędnicy gminni składali przysięgę przed naczelnikiem powiatu. Pobierali wynagrodzenie i byli wolni od świadczeń w naturze i służby wojskowej. Jeżeli wójt przez dwie kadencje sprawował „należycie” urząd, mógł zwolnić od służby wojskowej syna lub krewnego. Była to poważna zachęta dla wójtów. Wójt posługiwał się pieczęcią i podlegał naczelnikowi powiatu, przez którego mógł być ukarany.

Sołtys był pomocnikiem wójta i wykonywał jego polecenia. Każda wieś lub kolonia

stanowiła oddzielną gromadę wiejską z wybieranym spośród mieszkańców sołtysiem. Sołtys miał następujące uprawnienia:

- *zwoływać i zamykać zebranie gromadzkie oraz czuwać nad porządkiem na zebraniach,*
- *wnosić pod obrady zebrania gromadzkiego sprawy dotyczące dobra gromady,*
- *wykonywać uchwały zebrania gromady.*

W gromadach, w których nie było osobnego poborcy podatkowego zbieraniem podatków zajmował się właśnie sołtys. Podobnie jak wójt w gminie, tak i sołtys w gromadzie mógł ukarać winnych.

Prowadzeniem ksiąg gminnych zajmował się **pisarz gminny**. Sprawował swoje obowiązki pod nadzorem wójta. Pisarz pociągany był do odpowiedzialności za brak dokładności w treści podjętych uchwał.

Zdarzało się czasem, że gmina nie miała dość środków na utrzymanie pisarza, wtedy obowiązki prowadzenia ksiąg spadały na wójta. Pisarz był przyjmowany do gminy na zasadzie najmu, kontraktu za zgodą wójta, ławników i sołtysów lub też na zasadzie uchwały zebrania gminnego. Osoba piastująca stanowisko pisarza musiała być wykształcona. Władze powiatowe, według ukazu, miały czuwać nad tym, aby pisarze nie przywłaszczyli sobie zbyt wielkiej władzy. W praktyce pisarze często stawali się faktycznymi kierownikami pracy w gminie.

Urzędów w gminie (wójt, pisarz, sołtys) nie mogły sprawować osoby poniżej 25 roku życia, niechrześcijanie, osoby bez stałego miejsca zamieszkania, skazani za przestępstwa oraz osoby pozostające pod dozorem policji lub sądu. Umiejętność czytania i pisanie nie była konieczna, aby zostać urzędnikiem gminnym, z wyjątkiem pisarza. Kadencja urzędowania wójta i sołtysów trwała trzy lata.

Na wójtów i sołtysów zebranie gminne lub gromadzkie wybierało dwóch kandydatów. Jednego z nich zatwierdzał naczelnik powiatu, drugi zostawał zastępcą (podwójcem, podsołtysiem). Naczelnik powiatu mógł nie dopuścić do urzędowania niewygodnych dla siebie osób i zarządzał ponowne wybory.

Wójt i sołtysi obejmowali urzędy po zaprzysiężeniu przez naczelnika powiatu. Wójta ze stanowiska mógł zwolnić gubernator, natomiast sołtysa – naczelnik powiatu.

Wójt miał do pomocy ławników wybieranych przez zebranie gminne. Od 1876 roku ławnicy byli tylko urzędnikami sądowymi, w gminie powoływano w ich miejsce pełnomocników gminnych bez potrzeby ich zatwierdzenia. Pełnili oni swe funkcje bezpłatnie.

Władze carskie generalnie chciały na urzędach wójtów widzieć chłopów, odsuwano szlachtę i ziemian. Wójt i sołtysi łączyli władzę samorządową oraz państwową. Wypełniali różne czynności zlecone przez władze powiatowe. Chodziło głównie o podatki i funkcje porządkowe. Nieraz zlecone zadania wypełniały cały czas wójtów czy sołtysów. Praktyka stale wskazywała, że rząd nad gminą sprawował naczelnik powiatu i starszy strażnik ziemski za pośrednictwem posłusznych sobie wójtów. Naczelnik dysponował prawnymi, jak i pozaprawnymi możliwościami, aby nieposłusznego wójta podporządkować *bądź usunąć z urzędu*²¹.

Gminy wiejskie początkowo były też po części organem sądowniczym dla miejscowej ludności, powstały sądy gminne na czele z wójtem i ławnikami. Od wyroków takiego sądu nie było odwołania²².

Powiat nieszawski w 1907 roku (fragment mapy, J.K. Bazewicz, *Atlas Geograficzny Ilustrowany Królestwa Polskiego*, Warszawa 1907).

²¹ Szumski J., *Chłopi a gmina w guberni łomżyńskiej*, „*Studia Łomżyńskie*”, tom IV, s. 40.

²² Tamże, s. 41.

Ówczesne gminy były narzędziem rusyfikacji. W urzędach gmin prowadzono korespondencję po rosyjsku. Pisarze gminni musieli znać ten język i często byli to Rosjanie. Szkolnictwo także prowadzono po rosyjsku. Dodatkowo każdy mieszkaniec gminy musiał płacić dość duże podatki na utrzymanie szkół. Powodowało to opór ludności wiejskiej.

Akta gminy Osięciny z lat zaborów nie zachowały się do naszych czasów z wyjątkiem spisów ludności w języku rosyjskim²³. Mimo to pewne fakty możemy odtworzyć na podstawie niektórych zachowanych do dziś egzemplarzy *Pamiatnoj Knizki Guberni Warszawskiej*²⁴ -czyli corocznego przeglądu administracji gubernialnej. Według tych danych gmina Osięciny w latach 1874, 1890, 1894, 1899, 1911, 1913 leżała w powiecie nieszawskim (Nieszawa) i guberni warszawskiej. Należała do II okręgu sądowego z siedzibą w Osięcinach. Tam też znajdował się odlewniczy zakład produkcyjny²⁵, właścicielem zakładu był S. J. Domke. Z *Pamiatnoj knizki* z 1874 wynika, że osada Osięciny liczyła 733 osób²⁶.

W 1874 roku wójtem był G. Zakrzewski, pisarzem - Józef (Osip) Skarbek. Wymienia się też innych urzędników gminnych: Marcin Głowacki, Wolfram (Wolf) Koniński²⁷.

W 1890 roku wójtem był Józef (Osip) Zakrzewski, pisarzem- Walery Kuligowski²⁸. Podwójcem był Osip. F. Skarbek²⁹.

W 1894 wójtem był Józef (Osip) Zakrzewski, podwójcem - Osip (Józef) Walenty Danielak, pisarzem- E. L. Ostrowski³⁰.

W 1899 wójtem był Michał- Mateusz Ćwikliński (stanowisko podwójciego było wakujące), pisarzem – W. J. Turski³¹.

W 1911 roku wójtem był W. J. Dąbek, podwójcem - F. Wojtasik, pisarzem- J. W. Kopczyński³².

W 1913 roku wójtem był nadal W. J. Dąbek, podwójcem - F. J. Tomczak, pisarzem - J. W. Kopczyński³³.

²³ Archiwum Państwowe w Toruniu, oddział Włocławek, Akta gminy Osięciny, sygn. 1.

²⁴ W Polsce zachowały się nieliczne egzemplarze. Więcej dostępnych jest na stronach internetowych bibliotek w Moskwie. Niniejsze dane pochodzą właśnie z tego źródła. Tłumaczenia Marina Waszkiewicz.

²⁵ Pamjatnaja knizka Warszawskoj Guberni z 1894 roku, s. 16.

²⁶ Pamjatnaja knizka Warszawskoj Guberni z 1874 roku, s.151.

²⁷ Tamże, s. 107-108.

²⁸ Pamjatnaja knizka Warszawskoj Guberni z1890 roku, s. 88.

²⁹ Tamże, s. XX.

³⁰ Pamjatnaja knizka Warszawskoj Guberni z 1894 roku, s. 65.

³¹ Pamjatnaja knizka Warszawskoj Guberni z 1899 roku, s. 338.

³² Pamjatnaja knizka Warszawskoj Guberni z 1911 roku, s. 245.

³³ Pamjatnaja knizka Warszawskoj Guberni z 1913 roku, s. 270.

Вводная

О народонаселении записанномъ въ настоящую книгу
за 1-9-1-0 годъ

№	Название местности	въ 1-му. Января 1909 состояло жителей		Въ теченіи 1910.				осталось къ 1-му января 1911г.		Въ томъ числѣ						
				Прибыло		убыло				Гражд.- слав- ныхъ		Капо- мировъ		Еврейскіе		
		м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	м.	ж.	
1	пос. Осецины	609	624	19	22	9	10	619	634	5	3	299	332	5	6	310

Пос. Осецины 31 декабря 1910г.

Войте мине

Тамный писарь

Осецины Григор

[Signature]

Fragment akt gminy Osiecziny z 1910 roku z pieczęcią gminną i podpisem wójta.

Gmina Osiecziny funkcjonowała w guberni warszawskiej i w powiecie nieszawskim do 1915 roku.

I WOJNA ŚWIATOWA

Latem 1914 roku rozpoczęła się I wojna światowa. Wkrótce działania wojenne wkroczyły na terytorium Królestwa Polskiego. Już w końcu 1914 roku cały region został zajęty przez wojska niemieckie i austriackie. Niemcy zajęli północną część Królestwa Polskiego, natomiast Austriacy południową. Rosjanie ustąpili na wschód likwidując urzędy i zabierając ze sobą wszelkie akta³⁴.

W 1915 roku po zajęciu całego Królestwa Polskiego Niemcy i Austriacy podzielili ten kraj między dwie strefy okupacyjne. Dla ziemi okupowanych przez Niemców utworzono General Gubernatorstwo Warszawskie wraz z powiatem nieszawskim³⁵.

Fragment mapy Królestwa Polskiego (pod okupacją) z 1917 roku³⁶

³⁴ Bandurka M, *Zmiany administracyjne i terytorialne ziem województwa łódzkiego w XIX i XX wieku*, Łódź 1995, s. 67.

³⁵ Tamże.

³⁶ *Mapa Królestwa Polskiego przez P.A. Baracza z oznaczeniem dróg żelaznych, bitych i zwyczajnych*, Warszawa 1917.

Działania wojenne bardzo wyniszczyły kraj. Niemcy rozpoczęli pobór kontyngentów. Spowodowało to szybkie ubożenie ludności. Niemcy i Austriacy pozwalali na działalność organizacji o charakterze charytatywnym. W gminach powołano komitety obywatelskie w celu niesienia pomocy i zaspokajania potrzeb mieszkańców oraz współdziałania z władzami. Nadal działały urzędy gminne z wójtem na czele, podległe całkowicie władzy okupacyjnej. Nowością było to, że akta spisywano w języku polskim. Zadaniem gmin było głównie zbieranie kontyngentów dla wojsk okupacyjnych. Władze niemieckie zezwoliły na działalność polskiego szkolnictwa. Lata I wojny światowej to czas żywiołowego powstawania polskich małych szkół wiejskich opłacanych przez rodziców.

Niestety z tego okresu nie zachowały się żadne dane.

GMINA OSIĘCINY W II RZECZPOSPOLITEJ

Jesienią 1918 roku wojskowa władza austro- węgierska i niemiecka załamała się. Już 7 listopada 1918 roku w Lublinie ogłoszono powstanie Rządu Ludowego Republiki Polskiej. Gdy w kilka dni później Józef Piłsudski wyruszał z Magdeburga (z obozu dla internowanych) zamierzał przyjechać właśnie do Lublina, ale Rada Regencyjna w Warszawie³⁷ przekazała mu swoje uprawnienia i wkrótce także rząd lubelski podporządkował się Piłsudskiemu.³⁸

Władze lokalne tworzone w oparciu o dawne powiaty. Początkowo zarządzili nimi komisarze wyznaczeni przez rząd w Warszawie, następnie starostowie. W sierpniu 1919 roku powołano województwo warszawskie wraz z powiatem nieszawskim i gminą Osiećciny.³⁹

Odrodzoną Polskę tworzone z czterech różnych jednostek państwowych (zabór rosyjski, pruski, austriacki i Królestwo Polskie) o różnych tradycjach, językach urzędowych i różnych ustrojach samorządu. Zewsząd zagrażali wrogowie. Początkowo władze w Warszawie utrzymały w mocy odrębne dla dawnych zaborów ustroje samorządu lokalnego. Jednak już w 1918 roku⁴⁰ dokonano pewnych modyfikacji ustroju gmin wiejskich ustanowionego jeszcze w 1864 roku. Nadal głównym organem gminy pozostało zebranie gminne, jednak odtąd mogli w nim uczestniczyć wszyscy pełnoletni obywatele gminy, a nawet kobiety.⁴¹ Wprowadzono zupełnie nowy organ gminny – radę gminy (*rada gminna*) wybieraną przez zebranie gminne na okres 3 lat. Rada gminy składała się z 12 członków oraz 6 zastępców. Rada przygotowywała wnioski i budżet, zarządzała na bieżąco majątkiem i funduszami gminnymi, kontrolowała wójta oraz pisarza gminy. Uchwały podejmowano większością głosów. Wybory do rad gminnych zarządzał starosta, on miał też prawo zgłosić do wojewody wnioski o rozwiązanie rady gminnej. Obradom rady gminy przewodził wójt.

Tak jak dawniej, wójt wybierany był na 3-letnią kadencję i zarządzał na bieżąco gminą, reprezentował ją na zewnątrz, zawierał umowy w jej imieniu. Był bowiem także przedstawicielem władzy państwowej w terenie. Wójta wybierało zebranie gminne, zatwierdzał go starosta spośród dwóch kandydatów. Drugi zostawał podwójcem – zastępcą wójta. Organem pomocniczym wójta był nadal urząd gminy. Co ciekawe, wójt nie urzędował codziennie w urzędzie gminy, zaglądał do niego w miarę potrzeby. Zajmował się najczęściej

³⁷ Powstała z inicjatywy Niemców w czasie I wojny światowej.

³⁸ Ćwik W., Reder J., *Lubelszczyzna, dzieje rozwoju terytorialnego, podziałów administracyjnych i ustroju władz*, Lublin 1977, s. 124.

³⁹ *Dziennik Praw Państwa Polskiego*, 1919, nr 65, poz. 395.

⁴⁰ Dekret Naczelnika Państwa z 27 listopada 1918.

⁴¹ Tamże, nr 18, poz. 48.

swoim gospodarstwem rolnym, bowiem pensje wójtów były dość niskie. Głównym urzędnikiem był natomiast pisarz gminny, dobrze opłacany i mieszkający często w budynku urzędu gminy na jego koszt. W standardowym urzędzie gminy w latach 20. XX wieku pracowali także: dwóch lub trzech pomocników sekretarza oraz woźny.

Poszczególne wsie tworzyły tak zwane gromady wiejskie, czyli wspólnoty samorządowe mieszkańców jednej wsi. Organem gromady były zebrania wiejskie oraz sołtys, wybierany przez zebranie gminne na okres 3 lat. Równocześnie wybierano podsołtysa – zastępcę sołtysa. Zatwierdzał ich starosta spośród dwóch kandydatów. Jeden zostawał sołtysem, drugi podsołtysem. Władze powiatowe miały spory wachlarz możliwości nadzoru nad urzędnikami gminnymi (od wójta po sołtysa) i bez ich zgody trudno było objąć takie stanowiska.

48.

DEKRET

o utworzeniu Rad Gminnych na obszarze b. Królestwa Kongresowego.

Do czasu wydania przez Sejm ustawy o samorządzie gminnym zarządza się co następuje:

Art. 1. Ustawa o urządzeniu gmin wiejskich w Królestwie Polskiem z dnia 2 marca 1864 r. (zbiór praw, t. II, rozdział V: Organizacja Zarządu Królestwa Polskiego, art. 194—313) zachowuje moc obowiązującą ze zmianami i uzupełnieniami, w poniższych artykułach przewidzianymi.

Art. 2. W każdej gminie tworzy się Radę Gminną. Jednocześnie znosi się dotychczas istniejący urząd pełnomocników gminnych (art. 229 i 230 organ. zarz. K. P.). Wykonanie uchwał Rady Gminnej należy do wójta.

Członkowie Rady Gminnej.

Art. 3. Rada Gminna składa się z wójta i 12-tu członków, wybieranych za pomocą tajnego głosowania przez Zgromadzenie Gminne względną większością głosów.

Członkowie Rady Gminnej pełnią swe obowiązki bezpłatnie.

Dekret Naczelnika Państwa z 27 listopada 1918 roku

W okresie międzywojennym gmina Osięciny składała się z 78 miejscowości należała do województwa warszawskiego, powiatu nieszawskiego. Według danych z 1921 roku gmina liczyła 826 domów, 9183 mieszkańców (4387 mężczyzn, 4796 kobiet). Pod względem wyznania było: katolików 8673, ewangelików 36, prawosławnych 4, greko – katolików 1 i wyznania mojżeszowego 469. Pod względem narodowościowym gminę zamieszkiwało: narodowości polskiej 8728, narodowości niemieckiej 20, narodowości żydowskiej 432, narodowości rosyjskiej 3.

W skład gminy Osięciny wchodziły miejscowości: Bartłomiejowice folwark, Bartłomiejowice kolonia, Bełszewo kolonia, Bełszewo wieś, Bełszewo Folwark kolonia, Bilno folwark, Bilno wieś, Bodzanówek wieś, Borucin folwark, Borucin kolonia, Borucin wieś, Borucinek folwark, Borucinek wieś, Jarantowice folwark, Jarantowice wieś, Józefin kolonia, Karolin kolonia, Kłonówek folwark, Kłonówek wieś, Konary folwark, Konary wieś, Kopanina wieś, Korytowo kolonia, Kościelna wieś folwark, Kościelna Wieś wieś, Krotoszyn folwark, Krotoszyn kolonia, Kwilno folwark, Kwilno wieś, Latkowo folwark, Latkowo wieś, Lekarzewice folwark, Lekarzewice kolonia, Leonowo kolonia, Lubicz kolonia, Nagórki folwark, Nagórki wieś, Osięciny folwark, Osięciny osada miejska, Osięciny wieś, Osięciny Probstwo wieś, Osłonki folwark, Osłonki wieś, Ozdoba osada, Pilichowo folwark, Pilichowo wieś, Piołunowo folwark, Piołunowo wieś, Płowce folwark, Płowce kolonia, Płowce wieś, Pocierzyn folwark, Pocierzyn wieś, Powąłkowice wieś, Pułkownikowo folwark, Ruszki kolonia, Ruszki wieś, Rybinki kolonia, Sadłówek kolonia, Sadłówek wieś, Samszyce folwark, Samszyce wieś, Sęczkowo kolonia, Skarbin kolonia, Szalonki folwark, Szalonki wieś, Witoldowo kolonia, Włodzimierka wieś, Wola Skarbkowa folwark, Wola Skarbkowa kolonia, Zagaj, wieś, Zagajewice folwark, Zagajewice wieś, Zazdrość osada, Zielińsk kolonia, Żakowice folwark, Żakowice wieś.⁴²

⁴² *Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej* - Tom I - Województwo warszawskie, Główny Urząd Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 1925 k. 101 - 102.

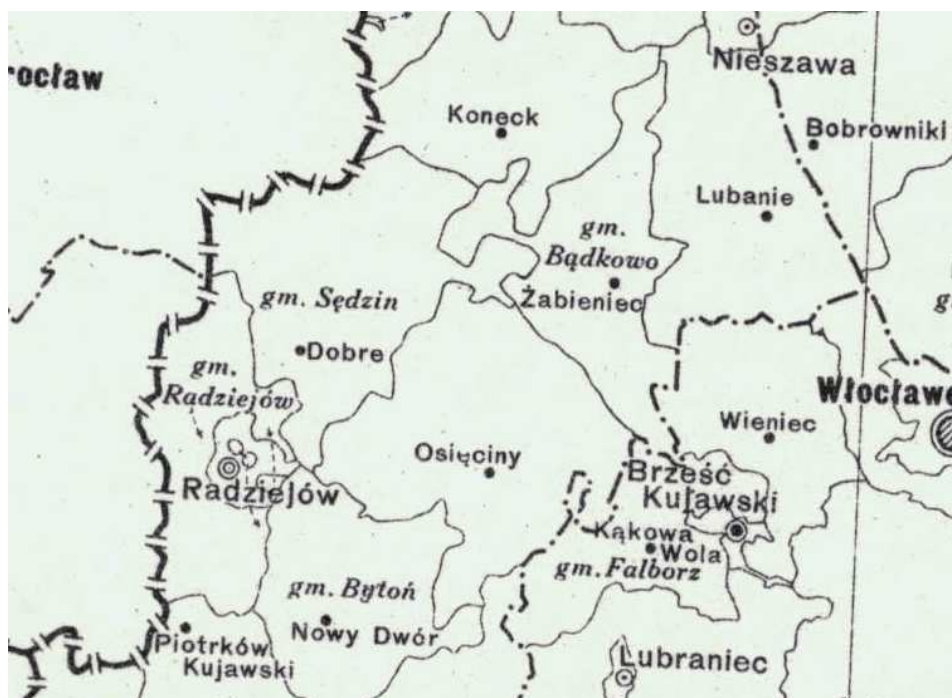
6. Gmina Osiećiny.																	
Miasta, Gminy, Miejscowości	Charakter miejscowości	Budynki		Ludność obecna w dniu 30 września 1921 r. (bez objętej spisem wojskowym)										Podano narodowość			
		z przezn. mieszkalne	inne za- mieszkałe	Ogół- em	Męż- czyzn	Ko- biet	W tej liczbie było wyznania										
							rzymsko- katolick.	ewange- lickiego	innego chrześc.	może- szowego	innego	niewia- domego	polską	niemiec- ką	żydow- ską	inną	niewia- domą
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
6. Gm. Osiećiny		826	—	9 183	4 387	4 796	8 673	36	5 ^a	469	—	—	8 728	20	432	3 ^c	—
1. Bartłomiejowice	folw.	3	—	119	58	61	119	—	—	—	—	—	119	—	—	—	—
2. Bartłomiejowice	kol.	9	—	81	36	45	81	—	—	—	—	—	81	—	—	—	—
3. Belszewo	kol.	19	—	143	68	75	143	—	—	—	—	—	143	—	—	—	—
4. Belszewo	wieś	25	—	169	83	86	169	—	—	—	—	—	169	—	—	—	—
5. Belszewo Folwark	kol.	5	—	36	20	16	36	—	—	—	—	—	36	—	—	—	—
6. Bilno	folw.	7	—	90	42	48	90	—	—	—	—	—	90	—	—	—	—
7. Bilno	wieś	6	—	63	28	35	63	—	—	—	—	—	63	—	—	—	—
8. Bodzanówek	wieś	13	—	112	57	55	112	—	—	—	—	—	112	—	—	—	—
9. Borucin	folw.	8	—	196	87	109	196	—	—	—	—	—	196	—	—	—	—
10. Borucin	kol.	8	—	67	33	34	58	9	—	—	—	—	58	9	—	—	—
11. Borucin	wieś	25	—	184	93	91	184	—	—	—	—	—	184	—	—	—	—
12. Borucinek	folw.	6	—	195	97	98	195	—	—	—	—	—	195	—	—	—	—
13. Borucinek	kol.	19	—	107	52	55	107	—	—	—	—	—	107	—	—	—	—
14. Jarantowice	folw.	7	—	153	62	91	153	—	—	—	—	—	153	—	—	—	—
15. Jarantowice	wieś	10	—	120	58	62	120	—	—	—	—	—	120	—	—	—	—
16. Józefin	kol.	5	—	35	15	20	35	—	—	—	—	—	35	—	—	—	—
17. Karolin	kol.	10	—	78	44	34	78	—	—	—	—	—	78	—	—	—	—
18. Klonówek	folw.	4	—	88	41	47	88	—	—	—	—	—	88	—	—	—	—
19. Klonówek	wieś	3	—	16	7	9	16	—	—	—	—	—	16	—	—	—	—
20. Konary	folw.	1	—	9	5	4	9	—	—	—	—	—	9	—	—	—	—
21. Konary	wieś	3	—	52	25	27	52	—	—	—	—	—	52	—	—	—	—
22. Kopanina	wieś	5	—	40	23	17	40	—	—	—	—	—	40	—	—	—	—
23. Korytowo	kol.	5	—	31	16	15	31	—	—	—	—	—	31	—	—	—	—
24. Kościelna Wieś	folw.	7	—	202	94	108	202	—	—	—	—	—	202	—	—	—	—
25. Kościelna Wieś	wieś	26	—	174	80	94	173	—	1	—	—	—	174	—	—	—	—
26. Krotoszyn	folw.	3	—	149	70	79	148	—	—	1	—	—	149	—	—	—	—
27. Krotoszyn	kol.	24	—	165	76	89	163	—	—	2	—	—	162	—	—	3	—
28. Kwilno	folw.	3	—	62	26	36	62	—	—	—	—	—	62	—	—	—	—
29. Kwilno	wieś	10	—	65	32	33	65	—	—	—	—	—	65	—	—	—	—
30. Latkowo	folw.	4	—	154	68	86	154	—	—	—	—	—	154	—	—	—	—
31. Latkowo	wieś	14	—	71	30	41	71	—	—	—	—	—	71	—	—	—	—
32. Lekarzewice	folw.	5	—	83	41	42	83	—	—	—	—	—	83	—	—	—	—
33. Lekarzewice	kol.	12	—	144	67	77	144	—	—	—	—	—	144	—	—	—	—
34. Leonowo	kol.	9	—	54	25	29	54	—	—	—	—	—	54	—	—	—	—
35. Lubicz	kol.	16	—	101	50	51	101	—	—	—	—	—	101	—	—	—	—
36. Nagórki	folw.	4	—	89	45	44	89	—	—	—	—	—	89	—	—	—	—
37. Nagórki	wieś	6	—	119	48	71	119	—	—	—	—	—	119	—	—	—	—
38. Osiećiny	folw.	14	—	249	105	144	249	—	—	—	—	—	249	—	—	—	—
39. Osiećiny	os. m.	78	—	820	406	414	382	1	1	436	—	—	401	—	419	—	—
40. Osiećiny	wieś	27	—	377	194	183	343	17	—	17	—	—	366	11	—	—	—
41. Osiećiny-Probstwo	wieś	3	—	24	15	9	24	—	—	—	—	—	24	—	—	—	—
42. Osłonki	folw.	5	—	121	57	64	121	—	—	—	—	—	121	—	—	—	—
43. Osłonki	wieś	3	—	41	24	17	41	—	—	—	—	—	41	—	—	—	—
44. Ozdoba	osada	1	—	23	9	14	23	—	—	—	—	—	23	—	—	—	—
45. Pilichowo	folw.	2	—	33	16	17	26	—	—	7	—	—	26	—	7	—	—
46. Pilichowo	wieś	12	—	74	36	38	74	—	—	—	—	—	74	—	—	—	—
47. Piotunowo	folw.	4	—	79	42	37	79	—	—	—	—	—	79	—	—	—	—
48. Piotunowo	wieś	10	—	93	47	46	93	—	—	—	—	—	93	—	—	—	—
49. Płowce	folw.	8	—	188	86	102	188	—	—	—	—	—	188	—	—	—	—
50. Płowce	kol.	21	—	196	99	97	196	—	—	—	—	—	196	—	—	—	—
51. Płowce	wieś	16	—	209	91	118	209	—	—	—	—	—	209	—	—	—	—
52. Pocierzyn	folw.	4	—	55	29	26	52	3	—	—	—	—	55	—	—	—	—
53. Pocierzyn	wieś	6	—	86	42	44	86	—	—	—	—	—	86	—	—	—	—
54. Powalkowice	wieś	28	—	209	96	113	206	3	—	—	—	—	209	—	—	—	—
55. Pułkownikowo	folw.	2	—	86	44	42	86	—	—	—	—	—	86	—	—	—	—
56. Ruszki	kol.	24	—	215	113	102	215	—	—	—	—	—	215	—	—	—	—
57. Ruszki	wieś	11	—	238	110	128	238	—	—	—	—	—	238	—	—	—	—
58. Rybinki	kol.	5	—	38	17	21	38	—	—	—	—	—	38	—	—	—	—
59. Sadłuzek	kol.	6	—	47	24	23	47	—	—	—	—	—	47	—	—	—	—
60. Sadłuzek	wieś	12	—	87	42	45	87	—	—	—	—	—	87	—	—	—	—
61. Samszyce	folw.	4	—	103	49	54	103	—	—	—	—	—	103	—	—	—	—
62. Samszyce	wieś	6	—	45	17	28	45	—	—	—	—	—	45	—	—	—	—
63. Sęczkowo	kol.	29	—	214	109	105	214	—	—	—	—	—	214	—	—	—	—
64. Skarbin	kol.	13	—	92	41	51	92	—	—	—	—	—	92	—	—	—	—
65. Szalonki	folw.	6	—	149	67	82	143	3	—	3	—	—	149	—	—	—	—
66. Szalonki	wieś	3	—	37	12	25	37	—	—	—	—	—	37	—	—	—	—
67. Świętno	kol.	14	—	90	44	46	90	—	—	—	—	—	90	—	—	—	—
68. Witoldowo	kol.	7	—	59	27	32	59	—	—	—	—	—	59	—	—	—	—
69. Włodzimierka	wieś	10	—	71	33	38	71	—	—	—	—	—	71	—	—	—	—
70. Wola Skarbkowa	folw.	3	—	89	48	41	89	—	—	—	—	—	89	—	—	—	—

Spis powszechny z 1921 roku dla gminy Osiećiny (c. d. następna strona)⁴³

⁴³ Skorowidz, op. cit., s. 103.

71. Wola Skarbkowa	kol.	9	—	83	48	35	83	—	—	—	—	83	—	—	—	—
72. Zagaj	wieś	11	—	99	49	50	93	—	—	6	—	93	—	6	—	—
73. Zagajewice	folw.	4	—	113	56	57	113	—	—	—	—	113	—	—	—	—
74. Zagajewice	wieś	3	—	50	22	28	50	—	—	—	—	50	—	—	—	—
75. Zazdrość	osada	2	—	14	6	8	14	—	—	—	—	14	—	—	—	—
76. Zieluńsk	kol.	38	—	252	122	130	252	—	—	—	—	252	—	—	—	—
77. Żakowice	folw.	5	—	169	71	98	169	—	—	—	—	169	—	—	—	—
78. Żakowice	wieś	8	—	50	20	30	50	—	—	—	—	50	—	—	—	—

Spis powszechny z 1921 roku dla gminy Osięciny (c. d.)⁴⁴

Fragment mapy administracyjnej z 1933 roku. Siedzibą Gminy była miejscowość Osięciny.⁴⁵

Lata dwudzieste były dość ciężkie dla samorządów gminnych. Wszyscy dopiero uczyli się demokracji lokalnej po latach zaborów. Dodatkowo dużym problemem w początku lat dwudziestych była szalejąca inflacja. Uchwalony, na przykład, na początku 1923 roku budżet należało co miesiąc nowelizować. Nie sprzyjało to wcale inwestycjom w budowę dróg i szkół. Zdarzało się, że propozycję rządowe dofinansowania inwestycji były odrzucane przez gminy, gdyż kwoty te w ciągu kilku miesięcy stawały się śmiesznie niskie i gmina musiała sama dokończyć zaczęłą budowę.

⁴⁴ Skorowidz, op. cit., s. 103.

⁴⁵ Województwa centralne i wschodnie Rzeczypospolitej Polskiej, podział na gminy według stanu z dnia 1 kwietnia 1933 roku, Warszawa 1933.

Miasta Gminy wiejskie <i>Villes Communes rurales</i>	Po- wierz- chnia ogól- na	Powierzchnia użytków rolnych <i>Superficie des terres en utilisation agricole</i>		Liczba bu- dynków mieszkalnych <i>Nombre de bâtiments d'habitation</i>		Liczba ludności obecnej <i>Nombre de la population présente</i>	
	Super- ficie géné- rale	ogó- łem <i>total</i>	w tem grun- tów ornych <i>dont terres ara- bles</i>	30.IX 1921	9.XII 1931	30.IX 1921	9.XII 1931
		<i>km²</i>					

Powiat nieszawski — Arrondissement de Nieszawa							
Miasta — Villes							
Aleksandrów . . .	13,2	.	.	843	1 006	8 193	9 565
Ciechocinek . . .	9,0	.	.	561	771	4 358	4 711
Nieszawa . . .	7,9	.	.	278	282	2 381	2 474
Radziejów . . .	12,4	.	.	320	496	3 164	4 025
Gminy wiejskie Communes rurales							
Bądkowo . . .	92,7	88%	82%	732	893	6 603	7 013
Boguszyce . . .	105,1	94,2	81,3	874	1 074	7 097	7 987
Bytoń . . .	93,2	81,4	75,7	607	806	5 456	6 622
Czamanin . . .	101,5	79,7	70,1	837	1 016	6 639	7 650
Koneck . . .	99,3	83,1	77,2	685	793	5 852	6 586
Lubanie . . .	110,2	76,3	72,4	861	1 069	7 267	8 391
Osięciny . . .	139,2	127,2	118,7	826	1 078	9 183	10 305
Piotrków . . .	88,2	76,5	70,4	884	1 217	7 767	9 402
Raciażek . . .	53,4	44,4	38,9	588	693	4 052	4 772
Radziejów . . .	73,3	69,4	66,6	373	443	3 899	4 328
Ruszkowo . . .	96,1	87,9	76,3	811	897	6 250	6 872
Sędzin . . .	125,3	118,4	103,5	864	1 231	8 482	10 802
Służewo . . .	58,4	52,1	49,5	652	819	5 344	6 496

W 1931 roku przeprowadzono kolejny spis powszechny. Według niego w gmina Osięciny liczyła 139,2 km². Liczyła 1079 budynków mieszkalnych i 10305 mieszkańców.⁴⁶

⁴⁶ Skorowidz gmin Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 1933, s. 17.

Akta gminy Osiećiny z okresu międzywojennego nie zachowały się⁴⁷. Z nielicznych źródeł możemy wywnioskować, że gmina Osiećiny rozwijała się bardzo dobrze. W opisie z 1930 roku podkreśla się bardzo harmonijną współpracę Rady Gminy z Wójtem, który rządził gminą od 1920 roku. Urząd Gminy mieścił się we własnym budynku. Gmina mogła się pochwalić licznymi inwestycjami, w tym budynkiem szkoły podstawowej w Osiećinach – *największa i najładniejsza*⁴⁸ w ówczesnym powiecie.

Po lewej stronie widoczny jest wójt gminy Osiećiny od 1920 roku i przynajmniej do 1931 roku, Franciszek Wojtasik⁴⁹. Widoczna specjalna odznaka, medal – symbol władzy wójtowskiej. Każdy z wójtów posiadał w okresie II RP podobną odznakę.

Po prawej stronie zdjęcie Wacława Kłopsa – sekretarza gminy od 1927 roku⁵⁰. Ze źródeł z okresu powojennego wiemy, że w UG Osiećiny pracował także od lat 20. XX wieku Feliks Kłosowski (patrz dalej).

W skład Rady Gminy Osiećiny wchodził ówczśnie: Wincenty Matuszewski, Jan Mirosławski, Henryk Święcicki, Tomasz Kułakowski, Józef Danielak, Józef Gralak, Antoni Paliwoda, Józef Roszak, Ignacy Piotrowski, Ignacy Ziętara i Szmul Wajsman⁵¹.

⁴⁷ Zachowały się nieliczne akta Starostwa Powiatowego Nieszawskiego oraz Wydziału Powiatowego (Archiwum Państwowe w Toruniu, oddział Włocławek), jednak akta te są w stanie szczątkowym i nie wnoszą nic do opisu gminy Osiećiny z tego okresu.

⁴⁸ *Przebój, Ilustrowane czasopismo poświęcone samorządom i ubezpieczeniom społecznym*, 1930, nr 8, z. 30.

⁴⁹ Tamże.

⁵⁰ Tamże, s. 29-30.

⁵¹ Tamże, s. 29.

cych tu 3 kółek rolniczych najży-
wotniejsze jest świeżo założone (r.
1929) w Ruszkach. Ogólnie kultu-
ra rolna stoi dość wysoko. Kółko
w Ruszkowie specjalnie prowadzi
akcję hodowlaną, przeważa rasa
holenderska.

W r. b. skończono budowę wzo-
rowej szkoły powsz. 7-io klas. w
Osiecinach największą i najład-
niejszą w powiecie. Na całym te-
renie jest 7 szkół. W r. 1925 gmina
zakupiła w Powalkowicach plac 3
morgowy z budynkiem nadającym
się na szkołę.

P. W. liczy 3 hufce organizo-
wane w r. ub., rozwój ich zapo-
wiada się dobrze. Z innych organi-
zacji społecznych wymienić nale-
ży Kółko Młodzieży Wiejskiej,
Stow. Młodzieży, koło L. O. P. P.,
Kasę „Stefczyka” i Gminną Kasę
Pożyczkowo - Oszczędnościową.

Nad stanem sanitarnym czuwa
komisja sanitarna z wójtem jako
przewodniczącym na czele: W O-
siecinach są 2 studnie artezyjskie,
przy studni zaś zbudowano spe-
cjalny basen na wodę dla straży
pożarnych. W r. 1928 gmina zaku-
piła obszerny plac na targowisko.

Sieć straży pożarnych jest zna-
komicie zorganizowana i jest ich
4. Straż w Osiecinach ma własną
auto-moto-pompę. Remiza straży
mieści się w gminnych budynkach.

W r. 1929 zbudował „Sokół”
i straż Dom Ludowy na placu ofia-
rowanym gminie przez kuratorję
ś. p. hr. Skarbka. Również z tej
fundacji istnieje w Osiecinach
szpital im. hr. Skarbka, ochronka
dla dzieci i przytułek dla starców.

Cała gmina zaopatrzona jest na
drogach rozstajnych w drogo-
wskazy (66) żel-betonowe dla uła-
twienia orjentacji podróżnym.

W planie na najbliższą przysz-
łość jest zabrukowanie ulic i ryn-
ku w osadzie w ilości 12.000 mtr.²,
pobudowanie rzeźni gminnej, dal-

sza rozbudowa szkół i urządzenie
skwerku.

Podkreślić należy harmonijną i
zgodną współpracę Rady Gminnej
z zarządem gminy, dzięki cze-
mu w ciągu jedynie ostatnich
trzech lat gmina mogła poczynić
znaczne inwestycje.

Urząd gminy mieści się we wła-
snym budynku.

Ogólny budżet na r. 1930/31 za-
myka się cyfrą 79.380 zł., w tem
na szkolnictwo 14.619 zł. w wyda-
tkach rzeczowych plus 18.714 zł.
na budowę, na opiekę społeczną
łącznie z kosztami kuracyjnymi
8.000 złotych.

W skład Rady Gminnej wchodzi Pp.:
Wincenty Matuszewski, Jan Mirosław-
ski, Henryk Świąciecki, Tomasz Kułako-
wski, Józef Danielak, Józef Gralak, An-
toni Paliwoda, Józef Roszak, Ignacy Pio-
trowski, Ignacy Ziętara i Szmul Wajs-
man.

Wójtem gminy jest p. Franciszek
Wojtasik — miejscowy gospodarz rolny,
który swój urząd sprawuje od r. 1920
bez przerwy, żywo interesując się po-
trzebami gminy. Bierze też czynny udział
w organizacjach społecznych.

Sekretarzem jest p. Wacław Klops —
ur. w pow. nieszawskim. Od początku po-
święca się pracy samorządowej, a od r.
1927 jest sekretarzem gminy Osiecin.
W czasie wojny pracuje w P. O. W.
i brał udział przy rozbrajaniu Niemców.
Był organizatorem straży pożarnej w To-
pólee, obecnie pracuje w P. W. i bierze
udział we wszystkich organizacjach spo-
łecznych.

Gmina i osada Osiecin

Gmina zajmuje 14.319 ha ob-
szaru, ludności 10.500, administra-
cyjnie podzielona jest na 52 so-
łectwa i 25 majątków.

Gleba naogół dobra, pszenno-
buraczana, tylko w stronie połu-
dniowej są szczyrki. Z istnieją-

Powyżej opis gminy Osiecin z 1930 roku z czasopisma „Przebój”⁵².

⁵² Tamże.

OSIECINY.

Wież i gmina V-ge et commune
(z przynależn.: (y compris: Bel-
Belszewo, Bo- szewo, Bodza-
dzanówek, Ja- nów, Jaranto-
rantowice, Koś- wice, Kościelna
cielna Wieś, Kro- Wieś, Krotoszyn,
toszyn, Kwilno, Kwilno, Leka-
Lekarzewice, rzewice, Ruszki,
Ruszki, Sadłu- Sadłużek), distr.
żek), powiat de Nieszawa, just.
Nieszawa, sąd de paix Radzie-
pok. Radzie- jów, trib. d'arr-t
jów, sąd okreg. Włocławek, 377
Włocławek, 377 habitants 66 x
miesz. 66 x(2 (2 km) ligne à
km) linja kol. voie étroite de
wąskotor. Nie- Nieszawa — Bo-
szawa - Boniewo niewo 6 9
6 9 Osieciny Osieciny 7 Ra-
7 Radziejów. dziejów.

Właściciele ziemscy (propriétaires fonciers): Bądźdźdź Leon (Pili-
chowo 112) — Biesiekiński Jan
(J. 449) — Brochocka Maria (L.
103) — Brochocki Feliks (Zagaje-
wice 310) — Brochocki Tad. (Ko-
nary 219) — Chmielewska Józ.
(Bilno Bachorne 277) — Chojnacki
Bor. (L. 74) — Danielak Józef
(L. 95) — Daszkowski Roman
(Kw. 130) — Dąbrowski Jan
i Ska (Pitkownikowo 214) — Dąb-
rowski Kazi n. (Łatkowo 588) —
Dąbrowski Lucjan (Nagórki 218 —
Dziembicka Kazim. (Osłonki 305)
— Fundacja Dobroszyńska in. hr.
Skarbków (631, Bartłomiejowice
279, Samczyce 362 i Wola Skar-
kowa 256) — Grodzicki Stefan
(Borucin 496) — Harencki Zygm.
(Pocierzyn 55) — Henke E. W.
(Zakowice 285) — Henke J. W.
(Szalunki 362) — Ika Duninowski
Jan (Borucin 461) — Krzyńska
Paulina (Kr. 512) — Mirosławski
Jan (K. W. 525) — Mittelstaedt
Janus: (Klonówek 163) — To-
czak Franc. (R. 70) — Wildeck
Karol (Pocierzyn 190) — Wildeck
Miecz. (Piłunowo 333).

Kolonjalne artykuły (épiciers): La-
sota M. (K. W.).

Kowale (fergerens): Kasioriewicz
(W. Bel.).

Młyny (moulins): Praszyński J.
(nar.).

Meśnicy (bouchers): Królak W. (R.).

**Samochozowa komunikacja trans-
portu (automobiles):** Migdański Wł.
(Piłunowo).

Spotywcze artykuły (comestibles):

Adamski J. — Józwiak K. —
Krepliński K. (S.) — Lasota M. —
Urbański J. (R.).

Węgiel (charbons): Jąłoszyński J.

Wiatraki (moulins à vent): Barczak
J. (Bel.) — Biesiekiński J. (J.) —
Dankiewicz A. (L.) — Jaskólski W.
(Kw.) — Piasecki S. (Bodz.)
— Pilidowski A. (Bel.) — Spy-
chalski W. (R.) — Ziolkowski J. (S.).
Grodzicki S. (Borucin) — Krzy-
muska P. (Kr.).

Zapisy z Księgi Adresowej Polski z 1929 roku⁵³

⁵³ Księga Adresowa Polski wraz z Wolnym Miastem Gdańskiem Dla Handlu, Przemysłu, Rzemiosła i Rolnictwa 1929, Warszawa 1930.

Osiećiny na przedwojennej mapie sztabowej wojska polskiego (rok 1924)

W latach 1933-1934 ujednolicono cały system administracji lokalnej w Polsce, do tej pory funkcjonowały bowiem różne systemy, odziedziczone po państwach zaborczych.

Według nowej ustawy gminnej o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego⁵⁴ z 23 marca 1933 roku funkcje uchwałodawcze przejęła całkowicie rada gminna, zlikwidowano zebranie gminne. Wyboru radnych dokonywało kolegium złożone z delegatów rad gromadzkich, sołtysów i podsołtysów wszystkich gromad. Istniał cenzus wieku przy prawie wyborczym czynnym – 25 lat (wcześniej 21) i w prawie wyborczym biernym wynoszący 30 lat. W gminach do 5 000 mieszkańców radnych było 12. Kadencja radnych wynosiła 5 lat. W gromadach organem uchwałodawczym było zebranie gromadzkie. Zbierało się pod przewodnictwem sołtysa lub jego zastępcy (podsołtysa). Podejmowało uchwały dotyczące danej gromady (np. kwestie majątkowe), wybierało sołtysa i jego zastępcę na 3-letnie kadencje. Wybrani musieli mieć ukończone 30 lat. Zebranie gromadzkie wybierało radnych gromadzkich w liczbie od 12 do 30. Organem wykonawczym gromady był sołtys oraz jego zastępca. Wybory zatwierdzał starosta powiatowy. Do sołtysa należało kierowanie sprawami gromady, zarządzanie majątkiem, reprezentowanie gromady na zewnątrz. Przewodniczył on także zebraniom. Należały do niego również sprawy bezpieczeństwa, porządku publicznego, przestrzegania przepisów, doręczania pism sądowych, wykonywania obowiązków związanych z poborem wojskowym.

W nowym ustroju gminnym utworzono nieznany wcześniej organ – zarząd gminy. Przejął on część uprawnień dawnej rady gminy. Zarząd gminy funkcjonował na czele z wójtem i podwójcim. W skład zarządu wchodziło też dwóch lub trzech ławników. To właśnie zarząd gminy na co dzień sprawował władzę w gminie. Zarząd gminy przygotowywał projekt budżetu, regulaminy, instrukcje urzędu, decydował o wydatkach. Kadencja członków zarządu wynosiła 5 lat. Wójta oraz członków zarządu wybierała rada gminy w głosowaniu tajnym.

Wójt był zwierzchnikiem całej gminy i aparatu urzędniczego. Miał prawo reprezentowania gminy i podpisywania umów w jej imieniu. Dokumenty, w których były zobowiązania finansowe gminy, należało opatrzyć podpisem jeszcze jednego członka zarządu gminy. Wójt był reprezentantem administracji rządowej w terenie, wykonywał także zadania zlecone przez rząd.

⁵⁴ Dz.U. 1933, nr 35, poz. 294.

Na czele urzędu gminy stał sekretarz. Jako jedyny musiał mieć odpowiednie kwalifikacje. Mianował go i zwalniał starosta powiatowy⁵⁵.

Zgodnie z powyższymi nowymi rozwiązaniami prawnymi należało podzielić gminę na gromady wiejskie (odpowiednik sołectw).

Gmina Osięciny została podzielona na gromady: Bełszewo, Bodzanówek, Borucin, Borucinek, *Bartłomiejewice*, Bilno, Jarantowice, Kościelna Wieś, Kwilno, Kłonówek, Konary, Krotoszyn, Latkowo, Leonowo, Lekarzewice, Nagórki, Osięciny, Osłonki, Piołunowo, Pilichowo, Pocierzyn, Płowce, Powąlkowice, Ruszki, Sadłużek, Samszyce, Sęczkowo, Szalonki, Włodzimierka, Wola Skarbkowa, Zagajewice, Zielińsk i Żakowice.⁵⁶

⁵⁵ Tamże.

⁵⁶ *Warszawski Dziennik Wojewódzki* nr 14 poz. 136.

GMINA OSIĘCINY zostaje podzielona na następujące gromady:

- 1) BEŁSZEWO (w. Bełszewo, Nowe Bełszewo, f. Bełszewo, kol. Bełszewo).
- 2) BODZANÓWEK (Bodzanówek, Zarembowo, Jastrzębiec, Rybinki).
- 3) BORUCIN (w. Borucin, f. Borucin, kol. Borucin).
- 4) BORUCINEK (kol. Borucinek, f. Borucinek).
- 5) BARTŁOMIEJEWICE (w. Bartłomiejewice, f. Bartłomiejewice).
- 6) BILNO (w. Bilno, f. Bilno).
- 7) JARANTOWICE (w. Jarantowice, f. Jarantowice).
- 8) KOŚCIELNA WIEŚ (Kościelna - Wieś, Witoldowo, Nowiny Kościelne, Góry Kościelne).
- 9) KWILNO (kol. Kwilno, f. Kwilno).
- 10) KŁONÓWEK (w. Kłonówek, f. Kłonówek).
- 11) KONARY (w. Konary, f. Konary).
- 12) KROTOSZYN (w. Krotoszyn, f. Krotoszyn).
- 13) LATKOWO (w. Latkowo, f. Latkowo).
- 14) LEONOWO (Leonowo, Korytowo).
- 15) LEKARZEWICE (kol. Lekarzewice, f. Lekarzewice).
- 16) NAGÓRKI (kol. Nagórki, f. Nagórki).
- 17) OSIĘCINY (os. Osięciny, w. Osięciny, f. Osięciny, prob. Osięciny, os. Osięciny, kol. Zagaj, kol. Karolin).
- 18) OSŁONKI (w. Osłonki, f. Osłonki).
- 19) PIOŁUNOWO (w. Piołunowo, kol. Piołunowo, f. Piołunowo).
- 20) PILICHOWO (w. Pilichowo, f. Pilichowo, Lubicz, Skarbin).
- 21) POCIERZYN (w. Pocierzyn, f. Pocierzyn).
- 22) PŁOWCE (w. Płowce, kol. Płowce, f. Płowce, kol. Płowce).
- 23) POWAŁKOWICE (Powałkowice).
- 24) RUSZKI (kol. Ruszki, w. Ruszki, Ruszki-Pustki).
- 25) SADŁUŻEK (w. Sadłuzek, os. Zazdrość, Tow. Sadłuzek, Tow. Świętno).
- 26) SAMSZYCE (w. Samszyce, f. Samszyce).
- 27) SĘCZKOWO (Sęczkowo).
- 28) SZALONKI (w. Szalenki, f. Szalonki).
- 29) WŁODZIMIERKA (Włodzimierka, f. Kościelna-Wieś, prob. Kościelna - Wieś).
- 30) WOLA SKARBKOWA (f. Wola Skarbkowa, Wola Skarbkowa, Józefin, Kopanina).
- 31) ZAGAJEWICE (w. Zagajewice, f. Zagajewice).
- 32) ZIELIŃSK (Zielińsk, Pieranie, Pułkownikowo).
- 33) ŻAKOWICE (w. Żakowice, f. Żakowice).

Fragment rozporządzenia wojewody warszawskiego o podziale gminy Osięciny na gromady (Warszawski Dziennik Wojewódzki 1933 nr 14 poz. 136)

Lata trzydzieste były dużo lepszym okresem rozwoju samorządu gminnego, mimo że w wielu gminach władze państwowe (sanacyjne) narzucały swoich wójtów i ograniczały czasem demokrację. Stabilizacja gospodarcza i rozwój ekonomiczny wpłynął na możliwość większych inwestycji. Budowano brukowane drogi (głównie szarwarkiem), sadzono drzewa, z tego okresu pochodzi wiele murowanych szkół. Był to także czas zorganizowania się licznych ochotniczych straży pożarnych, kółek rolniczych i organizacji społeczno-politycznych typu „Strzelec”, kół Przysposobienia Wojskowego, Wychowania Fizycznego i wielu innych. W każdej gminie świętowano rocznice narodowe, budowano pomniki. Efektem tego było wpojenie ducha patriotyzmu i odpowiedzialności, który tak bardzo przydał się w czasie nadchodzącej wojny.

Z dniem 1 kwietnia 1938 roku miała miejsce ważna zmiana w dziejach gminy Osięciny. Powiat nieszawski wraz z gminą Osięciny został włączony w skład województwa pomorskiego.⁵⁷

⁵⁷ Dz.U. 1937 nr 46 poz. 350

II WOJNA ŚWIATOWA

1 września 1939 roku wybuchła II wojna światowa. W początku września okolice Osiecin znalazły się pod okupacją niemiecką. W początku października, na mocy dekretu A. Hitlera całe województwo pomorskie wcielono do III Rzeszy, wraz z niedawno włączonym do tego obszaru powiatem nieszawskim.⁵⁸

Utworzono Okręg Rzeszy Gdańsk-Prusy Zachodnie. Był to czas ograniczenia praw ludności polskiej, germanizacji, rozwiązano wszelkie polskie urzędy i instytucje.

Akta gminy z II wojny światowej także nie zachowały się do naszych czasów. Być może powodem braku akt była przeprowadzka urzędu gminy z własnych pomieszczeń do budynku szkoły, bowiem tam Niemcy zorganizowali siedzibę miejscowych władz – z burmistrzem komisarycznym (*amtskommissar*) na czele o nazwisku *Thiede*. W tym samym budynku mieścił się Urząd Pracy (*Arbeitsamt*)⁵⁹.

Stefan Górecki wspomina, że przed poniemieckim urzędzie gminy, tuż po wyzwoleniu, *górowała ogromna sterta papierów*⁶⁰. Najpewniej to wydarzenia II wojny światowej spowodowały zaginięcie akt gminy z czasów z przed 1945 roku, z wyjątkiem spisów mieszkańców, te bowiem mogły być przydatne okupantom niemieckim.

Według wspomnień Stefana Góreckiego⁶¹ Niemcy początkowo stosowali do w stosunku do Osiecin nazwę *Osienciny*, natomiast od 1944 roku *Ossenholz*. Wiemy, że w urzędzie gminy pracowało kilku Polaków, głównie przedwojennych nauczycieli. Sekretarzem był niejaki Blumhardt⁶². Gmina zatrudniała także pewną grupę robotników do drobnych prac remontowo-budowlanych. Co ciekawe ten sposób organizacji został później przejęty przez powojenną gminę Osiecinę (patrz dalej) i był swego rodzaju ewenementem.

19 stycznia 1945 roku Niemcy opuścili Osiecinę⁶³.

⁵⁸ Dekret A. Hitlera z 8 października 1939 roku.

⁵⁹ <http://osieciny.pl/?id=125>, wspomnienia Stefana Góreckiego na prawach rękopisu, Warszawa 2007.

⁶⁰ Tamże.

⁶¹ W latach 70. XX wieku prawdopodobnie naczelnika gminy Osiecin.

⁶² <http://osieciny.pl/?id=125>, wspomnienia Stefana Góreckiego na prawach rękopisu, Warszawa 2007.

⁶³ Tamże.

GMINA OSIĘCINY 1945-1950

20 stycznia (sobota) 1945 roku, po południu do Osiecin wkroczyły wojska Armii Czerwonej⁶⁴.

Władze niemieckie, wraz z burmistrzem, oczywiście ewakuowały się wcześniej. Wkrótce potem, 23 stycznia 1945 roku, do miejscowości wkroczyły wojska I Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki. Szlak bojowy tej dywizji zaczął się jeszcze w 1943 roku w Związku Radzieckim. Sztab dywizji rozlokował się w Osiecinach. I to właśnie żołnierze z tej dywizji pozostający pod dużym wpływem ideologii komunistycznej organizowali pierwsze władze cywilne w gminie Osiecin. Była to dość nietypowa sytuacja, bowiem w innych gminach pierwsze władze lokalne tworzone dopiero po kilkunastu dniach od wyzwolenia. W aktach zachowało się sporo wzmianek o oficerach, którzy wywierali wpływ na tworzącą się od nowa gminę Osiecin.

Początkowo władzę w terenie przejmowali przedstawiciele delegatury Rządu na Kraj, bowiem legalnym rządem był Rząd Londyński, który w każdej gminie miał swojego przedstawiciela. Nieco inaczej było w Osiecinach, gdzie od początku tworzyły się władze lokalne pod patronatem I Dywizji Piechoty.

Jeszcze w 1944 roku w Lublinie powstał Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego działający pod osłoną ZSRR. To właśnie przedstawiciele tego komitetu, przy pomocy wojsk radzieckich, przejmowali faktyczną władzę w terenie. W każdej gminie, opanowanej przez Sowietów, ustanowiono komendanta wojennego, który bardzo szybko odsunął od władzy prawowitych przedstawicieli. Sprzyjało temu skoncentrowanie dużych grup wojsk radzieckich. Po kilku tygodniach od wejścia Rosjan tworzone na nowo urzędy gminy na czele z wójtem. Byli to z reguły ludzie z autorytetem tolerowani przez wojska radzieckie. Wraz z wejściem Sowietów ustalono obowiązkowe kontyngenty na rzecz Armii Czerwonej i wojsk polskich. Miały one podobny wymiar jak te z czasów wojny, zwano je „świadczkami rzeczowymi”. Z czasem je obniżano aż do zniesienia w 1947 roku.

W pierwszym okresie po wyzwoleniu opierano się na przedwojennych rozwiązaniach ustrojowych. Ustanowiony przez Sowietów PKWN w Lublinie wydawał dekrety w sprawach organizacji obszaru kraju wyzwolonego z pod okupacji niemieckiej. Dnia 21 sierpnia 1944

⁶⁴ <http://osieciny.pl/?id=125>, wspomnienia Stefana Góreckiego na prawach rękopisu, Warszawa 2007.

roku dekret PKWN przywrócił przedwojenne podziały na województwa, gminy i gromady⁶⁵.

Gmina Osięciny powróciła do powiatu nieszawskiego w województwie pomorskim.

22

U S T A W A

z dnia 11 września 1944 r.

o organizacji i zakresie działania rad narodowych.

*Z ofiarnej walki ludu polskiego,
z krwi patriotów, przelanej ku chwale
Ojczyzny,
z bohaterskiego znoju żołnierzy Wolności,
z ducha braterskiej więzi Słowian w walce
z dziczą germańską,*

powstaje znów do życia Wolna i Niepodległa
Polska.

My, członkowie Krajowej Rady Narodowej, zgromadzeni na uwolnionej Ziemi Polskiej, pomni obowiązku wobec Narodu, z którego woli zjednoczyliśmy się do czynu i walki, wierni zasadom Manifestu Lipcowego, postanawiamy:

R o z d z i a ł I.

Powołanie rad narodowych.

Art. 1. Do czasu powołania stałej politycznej reprezentacji narodu w myśl zasad konstytucji z dnia 17 marca 1921 r., jako tymczasowe organy ustawodawcze i samorządowe na oswobodzonych od okupanta terenach Rzeczypospolitej Polskiej, działają rady narodowe.

Art. 2. 1. Struktura hierarchiczna rad narodowych jest następująca:

- a) Krajowa Rada Narodowa,
- b) wojewódzkie rady narodowe,
- c) powiatowe rady narodowe,
- d) miejskie rady narodowe,
- e) gminne rady narodowe.

2. Zakres działalności terytorialnej rad narodowych wskazanych w § 1 punkty b—e, opiera się na podziale administracyjnym Rzeczypospolitej Polskiej z tym, że Rady Narodowe miast Warszawy i Łodzi posiadają uprawnienia wojewódzkich rad narodowych, miejskie rady narodowe miast wydzielonych posiadają uprawnienia powiatowych rad narodowych, zaś miejskie rady narodowe miast nie wydzielonych — uprawnienia gminnych rad narodowych.

R o z d z i a ł II.

Skład rad narodowych.

Art. 3. Udział w tworzeniu rad narodowych biorą wszystkie organizacje i zrzeszenia

Fragment dekretu o radach narodowych z 11 września 1944 roku (Dz. U. 1944, nr 5, poz. 22)

Lubelski PKWN, jeszcze w 1944 roku, wprowadził nowe rozwiązania ustrojowe w administracji lokalnej. Były to, wzorowane na radzieckich, „rady narodowe”. Ustrój rad narodowych został określony w dekrete z 11 września 1944 roku *o organizacji i zakresie działań rad narodowych*⁶⁶. Rady narodowe włączono do systemu samorządowych gmin wiejskich, zastępując nimi rady gminy. Ostateczny kształt organizacji powojennego samorządu lokalnego został określony na mocy dekretu z 23 listopada 1944 roku⁶⁷. Rady narodowe były narzędziem przejęcia kontroli na administracją lokalną. Formalnie jednak nadal funkcjonował samorząd lokalny.

⁶⁵ Dz.U. 1944 nr 2 poz. 8

⁶⁶ Dz. U. 1944, nr 5, poz. 22.

⁶⁷ Dz. U. 1944, nr 14, poz. 74.

Gminne rady narodowe składały się z nie mniej niż 16 i nie więcej niż 36 radnych, *reprezentujących w miarę możliwości ludność poszczególnych wsi*. Radnych jednak nie wybierano w demokratyczny sposób, lecz powoływano (delegowano) ich przez legalne organizacje polityczne i społeczne. Jednak tych „legalnych” partii i organizacji było bardzo niewiele. W ten sposób organy przedstawicielskie w gminach przejęli wkrótce zwolennicy nowej władzy. Uprawnienia gminnych rad narodowych były podobne jak przed wojną.

Na czele gminnej rady narodowej stało tak zwane prezydium złożone z przewodniczącego, zastępcy i kilku członków. Była to nowość w systemie gminnym, przed wojną nie znano takiego rozwiązania. Był to także organ uchwałodawczy zbierający się na sesjach, tak jak gminna rada narodowa. Jego pozycja przypominała trochę zarząd gminy i z czasem przejmowała jego kompetencje, natomiast przewodniczący gminnej rady narodowej przejmował pozycję wójta. Przewodniczący prezydium jednak nie był etatowym pracownikiem urzędu gminy⁶⁸.

Organem wykonawczym powojennej gminy pozostał początkowo zarząd gminy, jednak jego ranga spadła do roli wykonawcy uchwał gminnej rady narodowej i prezydium. Systematycznie obniżono znaczenie wójta gminy.

W ówczesnym urzędzie gminy pracowali: sekretarz gminy, referent finansowo-podatkowy, referent wojskowy, referent gospodarczo-społeczny, drogomistrz, kancelista oraz praktykant.

Organami pomocniczymi dla gmin pozostały gromady (sołectwa), jednak zlikwidowano rady gromadzkie. Pozostał tylko sołtys wybierany przez ludność gromady.

⁶⁸ Tamże.

Miasta Gminy wiejskie	Ludność					
	ogó- łem	męż- czy- źni	ko- biety	w wieku lat		
				poni- żej 18	60 18-59 i wię- cej	
Pow. Nieszawa — <i>County Nieszawa</i>						
M i a s t a						
Aleksandrów Kuj.	7577	3346	4231	2538	4268	771
Ciechocinek	4131	1819	2312	1445	2237	449
Nieszawa	2403	1084	1319	834	1311	258
Radziejów	3836	1730	2106	1422	2061	353
G m i n y w i e j s k i e						
Bądkowo	6984	3307	3677	2869	3618	497
Boguszyce	7760	3646	4114	3331	3869	560
Bytoń	6214	2940	3274	2530	3185	499
Czamanin	7842	3714	4128	3474	3807	561
Koneck	6330	2910	3420	2610	3278	442
Lubanie	7507	3532	3975	3105	3858	544
Osięciny	10264	4821	5443	4279	5276	709
Piotrków	8548	3945	4603	3462	4439	647
Raciążek	4367	2112	2255	1739	2222	406
Radziejów	3886	1828	2058	1541	2060	285
Ruszkowo	6629	3144	3485	2754	3422	453
Sędzin	10634	4937	5697	4185	5641	808
Śłużewo	6189	2895	3294	2474	3233	482

Dane ze spisu powszechnego z 1946 roku gmina Osięciny liczyła 10264 mieszkańców
(Powszechny sumaryczny spis ludności z dnia 14 lutego 1946 roku, Warszawa 1947, s.

Poniżej opiszemy powojenne dzieje gminy Osiećnicy, w pierwszej części będzie to organizacja władz uchwałodawczych, czyli gminnej rady narodowej. W drugiej części organizacja władzy wykonawczej – zarządu gminy.

Powojenna historia gminy Osiećnicy (administracji lokalnej) rozpoczęła się 24 stycznia 1945 roku, czyli po kilku dniach od wyzwolenia tych ziem. Tego dnia miało miejsce *pierwsze ogólne zebranie mieszkańców Osiećnicy*. Przybyło około 500 osób, byli także obecni przedstawiciele Wojska Polskiego. Zebranie zagał (rozpoczął) Stanisław Bronisławski, który powitał przedstawicieli armii (por. Kisiel i inni). *Wzniesiono okrzyki na cześć armii oraz odśpiewano hymn narodowy*⁶⁹. Prawdopodobnie zebranie zostało zorganizowane przez wojskowych z Wojska Polskiego, z protokołu wynika, że odbyły się pogadanki polityczne, oczerniające przedwojenną Polskę i podkreślające nadchodzące nowe, socjalistyczne, porządki w kraju w tym reformę rolną⁷⁰.

Na zebraniu wyłonioną także *Tymczasową Radę Gminy*. W jej skład włączono następujące osoby: Pączkowski Władysław, Kiermasz Andrzej, Gębicki Wojciech, Słupecki Władysław, Opląt Stanisław, Nędzuszak (?) Kazimierz, Lorenz Leon, Lamparski Saturnin, Maćkowiak Stanisław, Olszewski Walenty, Ossowski Teofil, Rusiński Edward, Bronisławski Hieronim, KołECKI Jerzy, Radaczewski i Adamczyk Stanisław⁷¹.

Już następnego dnia *Tymczasowa Rada Gminy* zebrała się i uchwaliła powołanie kilku ważnych urzędników w gminie. Na sołtysa w Osiećnicy wybrano Walentego Olszewskiego, sekretarzem gminy Leona Lorenza, komendantem posterunku MO Stanisław Opląt⁷².

Według dokumentacji to właśnie sołtys Osiećnicy pełnił najważniejszą funkcję w gminie w pierwszych miesiącach powojennych, równą wójtowi. W następnych miesiącach oficjalnie określono go jako *pełniącym obowiązki wójta*. Taką dyspozycję wydał komendant wojskowy na obszar gminy Osiećnicy⁷³.

W pierwszych miesiącach 1945 roku powołano także różnego rodzaju komisje, które zajęły się najważniejszymi sprawami w gminie. Powołano Komisję Opieki Społecznej, Komisję Kulturalno-Oświatową, Sanitaro-Porządkową, Apropowizacyjną⁷⁴.

Z akt wynika, że w gminie Osiećnicy w trakcie wojny znajdowały się liczne magazyny

⁶⁹ Archiwum w Toruniu, oddział Włocławek, GRN Osiećnicy, sygn. 2, protokoły GRN Osiećnicy, protokół z 24 stycznia 1945. Brak paginacji.

⁷⁰ Tamże.

⁷¹ Tamże.

⁷² Kandydatura Kłosowskiego jako przedwojennego policjanta granatowego upadła.

⁷³ Tamże, Protokół posiedzenia GRN Osiećnicy nr 4, brak paginacji.

⁷⁴ Tamże, protokół GRN Osiećnicy nr 3 z 26 stycznia 1945 roku.

sprzętu wojskowego oraz mundurów. W trakcie przejścia frontu te magazyny zostały rozkradzione i władze gminy odpowiedzialne były za zwrócenie sprzętu do magazynów⁷⁵.

Spraw do załatwienia były bardzo dużo. Rada Gminy uchwalała nawet koncesje na usługi fryzjerskie i ceny za te usługi. Powołano gminnego magazyniera (Stefan Rogalski), który miał pilnować sprzętu poniemieckiego. W gminie było dość sporo wszelkiego rodzaju dóbr pozostawionych (oliwa, ropa naftowa itp.). Innemu mieszkańcowi gminy powierzono opiekę na opuszczonym przez Niemców sklepie żelaznym. Niejaki Tadeusz Kłonkowski został kierownikiem młyna, na wsiach tworzone komitety folwarczne w celu zagospodarowania majątków dworskich⁷⁶.

Z akt wynika, że na tym terenie przebywało wielu mieszkańców innych terenów, których starano się skłonić do wyjazdu. Przebywała tu także pewna grupa niemieckich uchodźców, którym należało zapewnić wyżywienie (200 gram chleba dziennie na osobę). W lutym 1945 przebywało na terenie gminy 169 niemieckich kobiet i dzieci oraz 46 mężczyzn z Niemiec⁷⁷.

Pierwsze zachowane protokoły tytułowano zebraniami *Tymczasowej Rady Gminnej*, natomiast od piątego posiedzenia zyskało ono nazwę *Rady Gromadzkiej*, czyli odnoszącej się tylko do sołectwa (osiedla) Osięciny, zachowując nawet ciągłość numeracji.

Z protokołów wyłania się obraz chaosu powojennego⁷⁸. W lutym 1945 roku rozpoczęto przygotowania do uruchomienia szkół gminnych, zapisano ponad 500 dzieci⁷⁹.

16 lutego 1945 roku zakończył się pierwszy okres powojennego chaosu we władzach gminnych. Tego dnia miał miejsce wiec z udziałem ponad 1 500 mieszkańców całej gminy, który poprowadził *tymczasowy wójt* Olszewski. Obecny był także starosta powiatowy. Miały miejsce także referaty polityczne, chwalcące zmiany w kraju. Zgromadzeni mieszkańcy gminy wybrali 20 radnych do Gminnej Rady Narodowej. Uzgodniono że z Osięcin (z miasteczka) wybranych zostanie 6 radnych, natomiast z terenów wiejskich 14 radnych.

⁷⁵ Tamże.

⁷⁶ Tamże, protokoły GRN Osięciny nr 4,5,6.

⁷⁷ Tamże, protokół GRN nr 8 z 9 lutego 1945 roku.

⁷⁸ Zapisano informacje, że polscy wojskowi przebywający na terenie gminy dopuszczali się rabunków i gwałtów na ludności niemieckiej.

⁷⁹ Tamże.

Radnymi w gminie Osiećiny zostali:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Budziszewski Władysław	Osiećiny
Bronisławski Stanisław	Osiećiny
Graczyk Józef	Osiećiny
Izydoreczyk Józef	Osiećiny
Graczyk Franciszek	Lekarzewice
Stasiak Szczepan	Oślonki
Pluskota Julian	Kościelna Wieś
Karpik Stanisław	Jarantowice
Banasiak Jan	Kwilna
Dęmbińska Krystyna	Osiećiny
Nikodemaska Anna	Płowce
Urbaniak Waław	Osiećiny
Kryciak Adam	Kwilno
Wysocki Jan	Zielińsk
Trawiński Jan	Korytów
Rosiński Józef	Lubicz
Kiełkowski Jan	Zielińsk
Kiermasz Andrzej	Osiećiny
Ptaszyński Tadeusz	Płowce
Przybyłowski Stanisław	Sadłużek ⁸⁰

Tego samego dnia, 19 lutego 1945 roku, odbyło się pierwsze posiedzenie gminnej rady narodowej w Osiećinach. Wybrano oficjalnego wójta gminy Stanisława Bronisławskiego (było też kilku innych kandydatów). Zastępcą wójta został Andrzej Kiermasz⁸¹.

Nie zachowały się protokoły posiedzeń GRN z okresu maj- grudzień 1945 roku. Wiemy jednak, że w tym okresie przewodniczącym prezydium GRN został Jan Trawiński, który kierował prezydium GRN przez kilka następnych lat i należał do ścisłego kierownictwa władz gminnych.

W skład gminnej rady narodowej dołączano członków, jak również wyłączano z tego grona niektóre osoby. Była to typowa sytuacja z tego okresu.

⁸⁰ Tamże, Zebranie Ogólne z 19 lutego 1945 roku.

⁸¹ Tamże, protokół Gminnej Rady Narodowej w Osiećinach z dnia 16 lutego 1945 roku, brak paginacji.

W czerwcu 1946 roku do GRN należeli:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Banasiak Jan	Kwilno
Danielewski Konstanty	Belszewo
Graczyk Franciszek	Lekarzewice
Graczyk Józef	Osięciny
Gutowski Michał	Nagórki
Izydoreczek Józef	Osięciny
Jezierski Leon	Osięciny
Krysiak Adam	Kwilno
Kiełkowski Jan	Zielińsk
Karpik Stanisław	Jarantowice
Kalsztein Jan	Szalonki
Lewandowski Wacław	Osięciny
Lewandowski Michał	Osięciny
Maciejewski Józef	Osięciny
Małecki Stanisław	Borucin
Nędzusiak Kazimierz	Osięciny
Orłowski Bronisław	Kościelna Wieś
Ptaszyński Tadeusz	Płowce
Przybyłowski Stanisław	Sadłuzek
Plustkota Julian	Kościelna Wieś
Polak Władysław	Latkowo
Przybysz Stefan	Krotoszyn
Roszak Franciszek	Belszewo
Studziński Kazimierz	Rybinki
Szczepański Józef	Osięciny
Sylwestrzak Stanisław	Zagajewice
Trawiński Jan	Korytowo
Tatar Józef	Osięciny
Urbaniak Wacław	Osięciny
Waszak Józef	Piołunowo
Zaremba Leon	Wola Skarbkowa ⁸²

Dość szybko po wojnie uruchomiono Ośrodek Zdrowia w Osięcinach. 29 kwietnia 1947 roku rozpoczęto organizowanie Biblioteki Gminnej. Gmina wydała na ten cel 50 000 zł⁸³. Lokal znaleziono jednak dopiero we wrześniu 1948 roku⁸⁴. Inicjatorem przedsięwzięcia oraz pierwszym kierownikiem instytucji był Bolesław Świątkowski⁸⁵.

⁸² Tamże, protokół GRN nr 4 z dnia 3 czerwca 1946 roku, brak paginacji.

⁸³ Tamże, protokół GRN z 29 kwietnia 1946 roku, brak paginacji.

⁸⁴ Tamże, protokół GRN z dnia 18 września 1948 roku, brak paginacji.

⁸⁵ Tamże, protokół GRN z 23 października 1948 roku, brak paginacji.

W lutym 1948 roku miała miejsce *reorganizacja* Gminnej Rady Narodowej. Władze powiatowe naciskały, aby zmienić wielu członków rady. Poniżej wykaz nowych radnych z 1948 roku:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Ptaszyński Tadeusz	Płowce
Trawiński Jan	Korytowo
Krysiak Adam	Kwilno
Przybyłowski Stanisław	Sadłużek
Kiełkowski Jan	Zielińsk
Lewandowski Henryk	Osięciny
Studziński Kazimierz	Rybinki
Zaremba Leon	Wola – Skarb.
Graczyk Józef	Osięciny
Orłowski Bronisław	Kościelna Wieś
Musiał Mieczysław	Konary
Tatar Józef	Osięciny
Lewandowski Wacław	Osięciny
Izydoreczek Józef	Osięciny
Stasiak Szczepan	Oslonki
Pluskota Julian	Kościelna Wieś
Maciejewski Józef	Osięciny
Jezierski Leon	Osięciny
Karpik Stanisław	Jarantowice
Małecki Stanisław	Borucin
Nędzusiak Kazimierz	Osięciny
Olszewski Walenty	Osięciny
Wesołowski Franciszek	Osięciny
Waszak Józef	Piołunowo
Stachowiak Wacław	Sęczkowo
Polak Władysław	Latkowo
Sateja Władysław	Samszyce
Sylwestrzak Stanisław	Zagajewice
Przybysz Stefan	Krotoszyn
Gutowski Michał	Nagórki
Kalsztein Jan	Szalonki
Grzelak Kazimierz	Żakowice
Danielewski Konstanty	Belszewo
Lewandowski Michał	Osięciny
Banasiak Jan	Kwilno ⁸⁶

⁸⁶ Tamże, protokół GRN z 7 lutego 1948 roku, brak paginacji.

W związku z reorganizacją przeprowadzono nowe wybory prezydium GRN. Przewodniczącym ponownie został Jan Trawiński, zastępcą przewodniczącego Leon Jezierski. Skład prezydium kształtował się następująco:

Nazwisko i imię	Funkcja
Trawiński Jan	Przewodniczący prezydium
Jezierski Leon	Zastępca przewodniczącego
Trząsański Leon	Członek prezydium
Orłowski Bronisław	Członek prezydium
Nendzisiak Kazimierz	Członek prezydium ⁸⁷

Powyższe prezydium pracowało do lipca 1948 roku. 23 lipca 1948 roku przewodniczący Jan Trawiński złożył rezygnację. Rzadko się zdarzało, że przewodniczący wybrani tuż po wojnie długo piastowali funkcję w radach narodowych. Zmiany były na porządku dziennym. Również w lipcu przeprowadzono dużą reorganizację składu gminnej rady narodowej w Osiecinach⁸⁸.

Nowym przewodniczącym prezydium GRN został Bolesław Świątkowski. Nowe prezydium miało następujący skład osobowy:

Nazwisko i imię	Funkcja
Świątkowski Bolesław	Przewodniczący prezydium
Jezierski Leon	Zastępca przewodniczącego
Trawiński Jan	Członek prezydium
Trząsański Leon	Członek prezydium
Kalsztejn Jan	Członek prezydium
Małkowski Mieczysław	Członek prezydium ⁸⁹

Cały czas przy gminnej radzie narodowej funkcjonowały liczne komisje. W 1948 roku były to: Oświatowa, Sanitarna, Rolna, Drogowa, Opieki Społecznej i Finansowo-Budżetowa⁹⁰.

Już 18 września 1948 roku nastąpiła wymiana przewodniczącego, który prawdopodobnie nie cieszył się zaufaniem władz zwierzchnich. Nowy przewodniczący został narzucony przez władze powiatowe Kazimierz Studziński. Do tej pory o tą funkcję ubiegało się kilku kandydatów, a wybory przeprowadzano w kilku rundach. Od teraz był jeden

⁸⁷ Tamże.

⁸⁸ Tamże, Protokół GRN z 23 lipca 1948 roku, brak paginacji.

⁸⁹ Tamże.

⁹⁰ Tamże, Protokół GRN z 23 lipca 1948 roku, brak paginacji.

kandydat, który zdobywał wszystkie głosy⁹¹. Na sesji podczas której wybrano nowe władze obecny był przewodniczący powiatowej rady narodowej, który wygłosił *długie przemówienie o zmianach społecznych i o spółdzielczości*⁹².

Nowy skład prezydium od 18 września 1948 roku:

Nazwisko i imię	Funkcja
Studziński Kazimierz	Przewodniczący prezydium
Jezierski Leon	Zastępca przewodniczącego
Olszewski Walenty	Członek prezydium
Trzasański Leon, od 15 listopada 1948 Chrzaszcz Stefan	Członek prezydium
Małkowski Mieczysław	Członek prezydium ⁹³

Zreorganizowano także komisje gminne, których było ówczesnie aż 15.

Jeszcze jesienią 1948 roku odwołano kolejnych radnych a oficjalne partie polityczne; czyli Stronnictwo Ludowe, Polska Partia Socjalistyczna i Polska Partia Robotnicza delegowały kolejnych kandydatów na członków GRN. Z protokołów możemy wyczytać, że liderem opozycji był Jan Trawiński – były przewodniczący. Pozbawiono go wszelkich funkcji w prezydium. Zgłaszał wiele postulatów sprzecznych z oficjalną polityką ówczesnych władz gminnych⁹⁴.

Przewodniczący komisji gminnych od grudnia 1948 roku:

Nazwa komisji	Nazwisko i imię przewodniczącego
Kontroli Społecznej	Będkowski Lucjan
Oświatowa	Olszewski Walenty
Sanitarna	Wesołowski Franciszek
Rolna	Andrzejewski Edward
Drogowa	Santysiak Jan
Kwalifikacyjna	Tatar Józef
Opieki Społecznej	Olszewski Walenty
Finansowo-Budżetowa	Karlikowski Kazimierz
Podatkowa	Małkowski Mieczysław ⁹⁵

⁹¹ Tamże, protokół GRN z 18 września 1948 roku, brak paginacji.

⁹² Tamże.

⁹³ Tamże.

⁹⁴ Tamże, protokół GRN z 15 listopada 1948 roku.

⁹⁵ Tamże.

Na przełomie 1948 i 1949 roku doszło do całkowitej wymiany radnych w GRN Osięciny. We władzach byli już zupełnie nowi ludzie. W 1949 roku w skład tego gremium wchodził:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Studziński Kazimierz	Rybinki
Jezierski Leon	Osięciny
Olszewski Walenty	Osięciny
Chrząszcz Stefan	Osięciny
Małkowski Mieczysław	Osięciny
Andrzejewski Edward	Płowce
Antoszewski Czesław	Żakowice
Chaberski Jarosław	Borucinek
Durkowski Czesław	Pocierzyn
Gołębiowski Andrzej	Leonowo
Graczyk Franciszek	Lekarzewice
Graczyk Józef	Osięciny
Izydoreczek Józef	Osięciny
Kalsztein Jan	Szalonki
Kwiatkowski Kazimierz	Osięciny
Karlikowski Kazimierz	Osięciny
Kmieć Stefan	Pilichowo
Lizik Bolesław	Kościelna Wieś
Mazurek Zdzisław	Borucin
Muszyński Jan	Osięciny
Matczak Czesław	Osięciny
Nędzusiak Kazimierz	Osięciny
Rosiński Jan	Osięciny
Sateja Kazimierz	Jarantowice
Stępiński Józef	Osięciny
Sobieraj Józef	Jarantowice
Santysiak Jan	Osięciny
Stefański Jan	Latkowo
Studziński Władysław	Osięciny
Tychulski Leon	Bartłomiejowice
Tatar Józef	Osięciny
Wojciechowski Stanisław	Płowce
Wójcik Józef	Latkowo
Wawrzyniak Stefan	Powałkowice
Wesołowski Józef	Pilichowo ⁹⁶

⁹⁶ Tamże, sygn. 1, protokół nr 10 z 13 sierpnia 1949 roku, brak paginacji.

Większość powyższych radnych pełniła mandaty do 1950 roku, czasu kiedy te gminy zostały włączone do jednolitej administracji państwowej. Na czele prezydium GRN stał do maja 1950 roku Kazimierz Studziński – ostatni przewodniczący prezydium GRN w Osiecinach.

ZARZĄD GMINY (URZĄD GMINY) OSIĘCINY 1945-1950

W pierwszych latach powojennych urząd gminy zwano „zarządem gminy”, ponieważ kierował nim właśnie zarząd gminy. Organizatorem pierwszego powojennego zarządu gminy był wspomniany wyżej Walenty Olszewski, oficjalnie sołtys Osiecin, nieoficjalnie pierwszy powojenny wójt gminy. Pierwszym sekretarzem został natomiast Leon Lorenz⁹⁷.

Brak danych gdzie mieścił się w pierwszych dniach urząd gminy Osiecin, jednak w dniu 28 stycznia przeniesiono go do budynku miejscowej szkoły, czyli tam gdzie mieścił się w trakcie okupacji. Rozpoczęto nawet przeciąganie linii telefonicznej między urzędem gminy a posterunkiem MO⁹⁸.

Jak wspomniano wyżej 19 lutego 1945 roku, odbyło się pierwsze posiedzenie gminnej rady narodowej w Osiecinach. Wybrano oficjalnego wójta gminy Stanisława Bronisławskiego (było też kilku innych kandydatów). Zastępcą wójta został Andrzej Kiermasz⁹⁹.

Tymczasowy wójt Walenty Olszewski został po kilku miesiącach doceniony przez władzę gminy jako pierwszy organizator gminy. Władze lokalne postanowiły *za jego poświęcenie w pracy samorządowej, jego trudy, a nawet poniesionych wiele przykrości obdarzyć go swoim uznaniem, a także przyznać kwotę 1 000 RM*¹⁰⁰. Walenty Olszewski objął funkcję kierownika szkoły podstawowej¹⁰¹.

W następnych dniach zorganizowano urząd gminy (zarząd gminy) i na stanowisko sekretarza gminy powołano Feliksa Kłosowskiego, jego zastępcą został Franciszek Roszak¹⁰², urzędnikiem gminnym (początkowo jedynym) Kazimierz Ciechanowski¹⁰³. W następnych dniach zatrudniono także Stefana Kłosowskiego i Zbigniewa Kopczyńskiego¹⁰⁴. Co ciekawe przez kilka pierwszych miesięcy po wyzwoleniu posługiwano się w obrocie gospodarczym

⁹⁷ Kandydatura Kłosowskiego jako przedwojennego policjanta granatowego upadła.

⁹⁸ Tamże, protokół nr 4.

⁹⁹ Tamże, sygn. 2, protokół nr 1 Gminnej Rady Narodowej w Osiecinach z dnia 16 lutego, brak paginacji.

¹⁰⁰ Marek Niemieckich.

¹⁰¹ Tamże, sygn. 1, protokół nr 4 Gminnej Rady Narodowej w Osiecinach z dnia 2 marca, brak paginacji.

¹⁰² Będzie pracował w gminie Osiecin przez kilka następnych lat.

¹⁰³ Tamże, sygn. 2, protokół nr 2 Gminnej Rady Narodowej w Osiecinach z dnia 19 lutego, brak paginacji.

¹⁰⁴ Tamże, protokół nr 3 Gminnej Rady Narodowej w Osiecinach, brak paginacji.

niemieckimi markami.

Jak wspomniano wyżej nie zachowały się protokoły posiedzeń gminnej rady narodowej z okresu maj-grudzień 1945 roku. Z tego okresu są jednak dostępne protokoły zarządu gminy Osięciny. Pierwszy raz zarząd zebrał się 11 maja 1945 roku. Przewodniczącym i jednocześnie wójtem gminy był Stanisław Bronisławski, zastępcą wójta Andrzej Kiermasz, natomiast ławnikami: Teofil Ossowski i Jan Wysocki¹⁰⁵. Z dokumentów dowiadujemy się, że dotychczasowy budynek urzędu gminy zajmowany był przez Biuro Reformy Rolnej. Uchwalono że urząd gminy będzie czynny w godzinach 8 -15 przez sześć dni w tygodniu. Przyjęcia interesantów miały mieć miejsce w godzinach 8 do 13¹⁰⁶. Prawdopodobnie z czasem zarząd gminy przeniósł się do swojej dawnej, przedwojennej, siedziby.

Rozpoczęto przyjmowanie kolejnych pracowników do urzędu gminy. Nie było to proste, bowiem pensje były bardzo niskie a warunki pracy słabe. Właściwym organizatorem zarządu gminy w Osięcinach był Feliks Kłosowski – sekretarz gminy, który rozpoczął pracę jeszcze przed wojną. Rotacja wśród pracowników była dość spora. W pierwszych miesiącach funkcjonowania powojennej gminy spotyka się następujące nazwiska: Roman Woźniak, Regina Rosiak (oboje z Osięcin), Józef Danielewski, Stefan Ziemniewicz (z Ruszek), Czesław Kuźmiński z Latkowa.

Latem 1945 roku (między 11 maja a 27 września) wójtem gminy został Andrzej Kiermasz, zastępcą wójta Stanisław Szymborski. Członkami zarządu byli natomiast: Teofil Ossowski, Józef Rosiński oraz Stanisław Zaparucha¹⁰⁷.

W tym okresie gmina zatrudniała kilku woźnych (Stanisław Gulańczyk, Wincenty Cybulski i inni), którzy pełnili różnorakie funkcje. Byli gońcami w gminie przenoszącymi wiadomości, zapalali i gasili lampy uliczne w Osięcinach. W 1946 roku zakupiono dla nich dwa rowery¹⁰⁸. Wiosną 1946 roku rozpoczęto zbiórkę pieniężną wśród mieszkańców gminy na zakup *gminnego motocykla*¹⁰⁹.

Gmina zatrudniała też na stałe pewną liczbę robotników zatrudnianych na przykład przy remoncie szkół (Józef Izydorczyk, Władysław Lewandowski), wzorem czasów II wojny światowej. W pierwszych powojennych latach zbudowano własnymi siłami szkołę

¹⁰⁵ Tamże, sygn. 1, protokół zarządu gminy z 11 maja 1945.

¹⁰⁶ Tamże.

¹⁰⁷ Tamże, sygn. 2, protokół zarządu gminy z 27 września 1945 roku.

¹⁰⁸ Tamże, sygn. 1, protokół nr 1 Gminnej Rady Narodowej w Osięcinach z dnia 6 lutego 1946 roku, brak paginacji.

¹⁰⁹ Tamże.

w Ruszkach, remontowano także budynki przy zarządzie gminy.

W 1947 roku ustalono strukturę zarządu gminy w Osięcinach. Miało w nim pracować 10 osób: sekretarz gminy, zastępca sekretarza, referent wojskowy, prowadzący akta USC, referent aprowizacji, referent podatkowy, kancelista, egzekutor, praktykant i woźny. Najwyższe wymagania stawiano sekretarzowi gminy. Musiał posiadać przynajmniej 7 klas szkoły powszechnej i 5 lat praktyki w samorządzie, natomiast od woźnego gminnego wymagano tylko umiejętności czytania i pisania¹¹⁰.

Kierownictwo urzędu gminy Osięciny aż do 1950 roku było bardzo stabilne, w przeciwieństwie do licznych zmian w prezydium GRN. Wójtem gminy do wiosny 1950 roku pozostawał Andrzej Kiermasz, natomiast sekretariatem przez kilka lat kierował Feliks Kłosowski.

W 1946 roku w Urzędzie Gminy pracowali między innymi: Kopczyński (referent wojskowy), Danielewski (referent jajczarsko-mleczarski, wkrótce zwolniony), Nowakowski, Zofia Durniewicz, stróżem był Stanisław Guliński¹¹¹. Latem 1946 roku zatrudniono Jerzego Badulskiego, w następnych miesiącach angaż otrzymał także Lucjan Bendkowski¹¹².

W lipcu 1946 roku zwolniono część pracowników, głównie robotników gminnych. Pracę stracili: Andrzej Mańkowski, Józef Koźmiński, Stanisław Urbański, Grzegorz Badziach, Franciszek Lewandowski. Cały czas robotnikami byli natomiast: Władysław Lewandowski, Tomasz Malecki, Józef Sobczak, Michał Wronkowski i Józef Izydorczyk¹¹³.

W lutym 1947 roku w związku z zarządzeniem władz zwierzchnich w UG nie mogli pracować członkowie rodziny. Wypowiedzenie otrzymał Stefan Kłosowski, brat sekretarza i w jego miejsce zatrudniono Reginę Rosiak¹¹⁴. Jednak w końcu 1947 roku znowu zatrudniono Stefana Kłosowskiego¹¹⁵.

Z czasem miejscowy urząd gminy stawał się miejscem pracy dla zdemobilizowanych żołnierzy i bezrobotnych. Jednak gdy okazało się, że jakiś pracownik posiada inne źródło utrzymania zwalniano go. Na przykład w kwietniu 1947 roku zwolniono ze stanowiska referenta ds. USC Józefa Wocha, ponieważ był jednocześnie organistą w miejscowej parafii, zastąpił go były wojskowy Stanisław Jarmuż. W następnych miesiącach na tym stanowisku pracował Jerzy Budulski, jeszcze później Józef Durniewicz (lato 1947). Woźny Jan Szolyga

¹¹⁰ Tamże, sygn. 2, protokół GRN nr 11 z dnia 10 grudnia 1947 roku, brak paginacji.

¹¹¹ Tamże, sygn. 1, protokół zarządu gminnego z dnia 11 czerwca 1946.

¹¹² Tamże.

¹¹³ Tamże, protokół zarządu gminnego z dnia 28 lipca 1946 roku.

¹¹⁴ Tamże, protokół zarządu gminnego z 26 lutego 1947 roku.

¹¹⁵ Tamże, protokół zarządu gminy z 30 grudnia 1947 roku.

został zwolniony, ponieważ otrzymał kawałek gruntu z reformy rolnej. W jego miejsce zatrudniono Henryka Kiermasza¹¹⁶. W powojennym zarządzie gminy pracował referent wojskowy Czesław Walczak, którego zwolniono w maju 1947 roku. W jego miejsce zatrudniono Zdzisława Wrocławskiego i Józefa Danielewskiego¹¹⁷. Mimo to w następnych miesiącach Czesław Walczak znowu pojawia się wśród pracowników zarządu gminy¹¹⁸.

Jak widać rotacja wśród pracowników, niższego szczebla, była bardzo duża. Na przykład 23 czerwca 1947 roku Zarząd Gminy postanowił *zwolnić wszystkich pracowników przy tutejszym Zarządzie Gminy z powodu nadchodzących żniw z dniem 10 lipca, a w miarę potrzeby przyjąć innych lub część tych samych pracowników zdolnych i chętnych do pracy*.¹¹⁹

W zarządzie gminy zatrudniano czasem przypadkowe osoby, bez wykształcenia, dochodziło do sytuacji konfliktowych. W aktach są wzmianki o aroganckim zachowaniu praktykantów i pracowników. Nawet żona sekretarza gminy musiała czasem wysłuchiwać inwektyw.

W 1947 roku w skład zarządu gminy wchodził:

Nazwisko i imię	Funkcja
Kiermasz Andrzej	Wójt Gminy
Dembiński Ignacy	Zastępca Wójta
Ossowski Teofil	Członek Zarządu
Rosiński Józef	Członek Zarządu
Zaparucha Stanisław	Członek Zarządu ¹²⁰

¹¹⁶ Tamże, protokół zarządu gminy z dnia 29 kwietnia 1947 roku.

¹¹⁷ Tamże, protokół zarządu gminy z 20 maja 1947 roku.

¹¹⁸¹¹⁸ Tamże, protokół zarządu gminy z 12 lipca 1947 roku.

¹¹⁹ Tamże, protokół zarządu gminy z 23 czerwca 1947 roku.

¹²⁰ Tamże, protokół zarządu gminy z 23 czerwca 1947 roku.

W końcu lat 40. wśród pracowników zarządu gminy Osięciny wymieniana się następujące osoby:

Nazwisko i imię	Stanowisko	Data zatrudnienia	Data zwolnienia
Durniewicz Józef	Brak danych		1 października 1947
Kłosowski Stefan	Brak danych	1 stycznia 1948	
Tomasz Małecki	Robotnik gminny		
SObczak Józef	Robotnik gminny		
Izydorzycz Józef	Robotnik gminny		
Studziński	Egzekutor podatków		
Walczak Czesław	Referent wojskowy		
Kwiatkowski Kazimierz	Oglądacz zwłok ¹²¹	1 stycznia 1948	
Rosiak Regina	Referent podatkowy		
Wrocławski Zdzisław	Brak danych		
Danielewski Józef	Brak danych		
Gulańczyk Stanisław	woźny		
Studziński Władysław	Referent podatkowy	1949	
Studziński Józef	Praktykant		1 grudnia 1949
Cybulski Franciszek	Egzekutor podatków	1 luty 1950	
Roszak Franciszek	Zastępca sekretarza		
Kiermasz Henryk	Woźny gminny		1 lipca 1950
Rosiński Bronisław	kancelista		¹²²

9 grudnia 1948 roku znowu doszło do zmian we władzach gminy. Zarząd gminy przyjął następujący skład:

Nazwisko i imię	Funkcja
Kiermasz Andrzej	Wójt
Dębiński Ignacy	Zastępca Wójta (podwójci)
Małobłocki Jerzy	Członek Zarządu
Rosiński Józef	Członek Zarządu
Marchwiński Czesław	Członek Zarządu ¹²³

Po zmianach we władzach gminy, jesienią 1948 roku, reorganizacja dotknęła także urząd gminy (zarząd gminy). Długoletni sekretarz gminy, pracujący od 1945 roku, Feliks Kłosowski, były sekretarz przeniósł się do gminy Sędzin. Wszyscy z uznaniem wyrażali się

¹²¹ Prawdopodobnie zajmował się potwierdzeniem zgonu osób. Pobierał 200 zł od „osoby”.

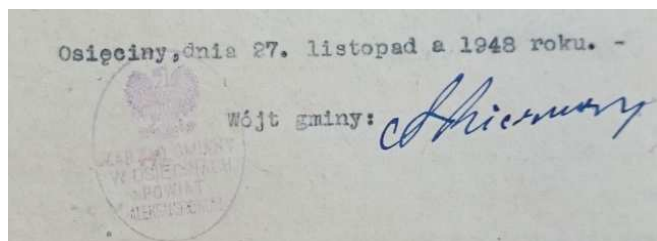
¹²² Na podstawie protokołów zarządu gminy z lat 1947-1950.

¹²³ Tamże, sygn. 2, protokół Komisji Międzypartyjnej z 15 listopada 1948 roku, b.p. oraz protokół GRN z 9 grudnia 1948 roku.

o Kłosowskim, ponieważ pracował w tutejszej gminie 22 lata¹²⁴.

Pełniącym obowiązki sekretarza został początkowo Franciszek Roszak¹²⁵.

Natomiast 25 października 1948 roku oficjalnie przyjęto na wakujące stanowisko sekretarza Zdzisława Jaskólskiego¹²⁶. W lipcu 1948 roku zarząd gminy Osięciny rozpoczął użytkowanie motocykla

Pieczęć Zarządu Gminy Osięciny oraz podpis wójta Andrzeja Kiermasza.

Skład zarządu gminy w pierwszej połowie 1949 roku:

Nazwisko i imię	Funkcja
Kiermasz Andrzej	Wójt Gminy
Dembiński Ignacy	Zastępca Wójta
Małobłocki Jan	Członek Zarządu
Rosiński Józef	Członek Zarządu
Marchwiński Czesław	Członek Zarządu ¹²⁷

Od 15 października 1949 roku odwołano członka zarządu gminy Jan Małobłockiego, w jego miejsce powołano Kazimierza Sateję¹²⁸.

Poniżej skład ostatniego zarządu gminy z wiosny 1950 roku:

Nazwisko i imię	Funkcja
Kiermasz Andrzej	Wójt
Antoszewski Czesław	Zastępca Wójta
Marchwiński Czesław	Członek Zarządu
Rosiński Józef	Członek Zarządu
Sateja Kazimierz	Członek Zarządu ¹²⁹

¹²⁴ Tamże, sygn. 2, Protokół GRN z 23 października 1948 roku, brak paginacji. Zaczynał zatem w 1926 roku. Jednak sekretarzem został prawdopodobnie dopiero w końcu lat 30. XX wieku.

¹²⁵ Tamże, sygn. 1, protokół zarządu gminy z 20 października 1948 roku.

¹²⁶ Tamże, sygn. 1, protokół zarządu gminy z 25 października 1948 roku.

¹²⁷ Tamże, protokół zarządu gminy z 5 stycznia 1949 roku.

¹²⁸ Tamże, sygn. 2, protokół GRN z dnia 15 października 1949 roku.

¹²⁹ Tamże, sygn. 1, protokół Zarządu Gminy z 15 kwietnia 1950 roku.

Wójt Andrzej Kiermasz kierował zarządem gminy do maja 1950, czasu likwidacji stanowiska wójta i dużych zmian w ustroju gminnym.

Niestety nie zachowały się dane o sołtysach gminy z tego okresu.

GMINA OSIĘCINY 1950-1954

Rok 1950 roku jest przełomowy dla dziejów polskiego samorządu. Wtedy to na mocy ustawy z 20 marca 1950 roku *O terenowych organach jednolitej władzy państwowej*¹³⁰ zniesiono w Polsce samorząd terytorialny. Zlikwidowano wszelkie pozostałości przedwojennego prawodawstwa samorządowego, likwidacji uległy nawet urzędy wójta i starosty powiatowego. Przejęto w pełni wzorce radzieckie. Gminna rada narodowa podlegała powiatowej radzie, ta natomiast wojewódzkiej rady narodowej. Na szczycie systemu rad narodowych stała, od 1952 roku, Rada Państwa¹³¹. Wszelkie decyzje niższej rady narodowej mogły być uchylone przez radę zwierzchnią.

W gminach wszelkie funkcje uchwałodawcze i wykonawcze przejęły rady narodowe; gminne rady narodowe i prezydium. W prezydium zasiadali: przewodniczący, zastępca przewodniczącego, sekretarz prezydium i członek prezydium. Ten organ przejął funkcje dawnego zarządu gminy. Przewodniczący i sekretarz prezydium przeszli na stały etat w urzędzie gminy (zwanym odtąd prezydium gminy). W tym okresie w funkcjonowały referaty: ogólnoadministracyjny, finansowy, spraw socjalnych i kulturalnych, wojskowy i spraw rolnych.

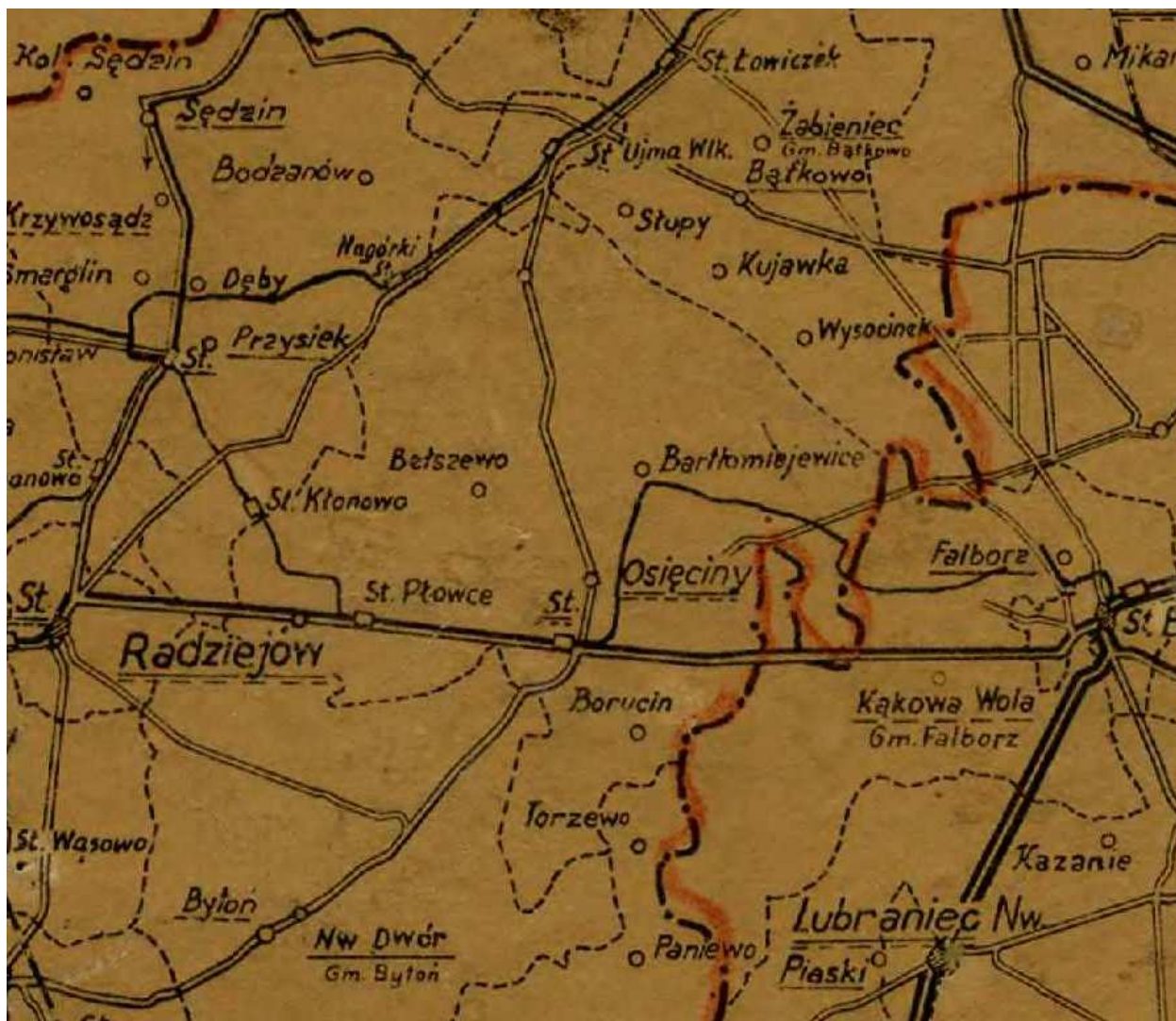
Jak wspomniano wyżej, gmina Osięciny należała do powiatu nieszawskiego i województwa pomorskiego. Na przełomie lat czterdziestych i pięćdziesiątych nastąpiły zmiany w administracji tegoż województwa i powiatu. Z dniem 12 marca 1948 roku powiat nieszawski został przemianowany na powiat aleksandrowski.¹³² Dodatkowo z dniem 6 lipca 1950 roku województwo pomorskie zostało przemianowane na województwo bydgoskie.¹³³

¹³⁰ Dz. U. 1950, nr 14, poz. 130.

¹³¹ Wtedy to uchwalono konstytucję zastępującą nazwę Rzeczpospolita Polska na Polska Rzeczpospolita Ludowa.

¹³² Dz.U. 1948 nr 12 poz. 97

¹³³ Dz.U. 1950 nr 28 poz. 255

Podział na gminy na powojennej mapie administracyjnej województwa pomorskiego

Po wojnie utrzymywał się podział na gromady wiejskie z sołtysami na czele. Nie miały one jednak żadnych uprawnień samorządowych. Gmina Osiecin w 1952 roku składała się z następujących gromad: Bartłomiejowice, Bełszewo, Bilno, Bodzanówek, Borucin, Borucinek, Jarantowice, Kłonówek, Konary, Kościelna Wieś, Krotoszyn, Kwilno, Latkowo, Lekarzewice, Leonowo, Nagórki, Osiecin, Osłonki, Pilichowo, Piołunowo, Płowce, Pocierzyn, Powąlkowice, Ruszki, Sadłużek, Samszyce, Sęczkowo, Szalonki, Włodzimierka, Wola Skarbkowa, Zagajewice, Zielińsk, Żakowice.¹³⁴

¹³⁴ Wykaz gromad PRL według stanu z 1 lipca 1952 roku, Warszawa 1952, s. 46-47.

W latach 1950-1954 skład gminnej rady narodowej podlegał cały czas zmianom. Wszystko zależało do decydentów partyjnych w gminie lub powiecie. Niemal na każdej sesji GRN dołączano nowych radnych lub też wyłączano ich z tego grona.

Na przykład w styczniu 1952 roku radnymi GRN Osięciny byli:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Janowski Stanisław	Kościelna Wieś
Wesołowski Józef	Pilichowo
Jaskólski Zdzisław	Osięciny
Studziński Kazimierz	Rybinki
Andrzejewski Edward	Płowce
Banasiak Jan	Kwilno
Bałazy Edward	Żakowice
Boniec Andrzej	Kościelna Wieś
Gawinecki Franciszek	Jarantowice
Graczyk Franciszek	Lekarzewice
Izydorczyk Józef	Osięciny
Jezierski Leon	Osięciny
Kaniewska Regina	Bełszewo
Kępski Józef	Krotoszyn
Kowalski Eugeniusz	Osięciny
Lizik Bolesław	Kościelna Wieś
Małcki Józef	Korytowo
Nałkowski Mieczysław	Piołunowo
Orzechowski Józef	Nagórki
Olszewski Walenty	Osięciny
Olczek Jan	Szalonki
Stępiński Józef	Osięciny
Szczepaniak Maria	Osięciny
Świątkowski Bolesław	Osięciny
Szczupakowski Bronisław	Sadłówek
Stefański Jan	Łatkowo
Szyborski Stanisław	Ruszek
Waloszek Jan	Pocierzyn
Wieczorkowski Józef	Borucin
Wasilewski Józef	Kłonówek
Zaremba Leon	Wola Skarbkowa ¹³⁵

¹³⁵ Tamże, sygn. 33. bp.

Natomiast już w czerwcu 1953 roku lista ta dość znacznie się różniła:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Albrecht Józef	Osięciny
Andrzejewski Edward	Płowce
Banasiak Jan	Kwilno
Boniec Andrzej	Kościelna Wieś
Cybertowicz Franciszek	Bodzanówek
Gawinecki Franciszek	Jarantowice
Graczyk Franciszek	Lekarzewice
Hejmanowski Franciszek	Borucin
Jezierski Leon	Osięciny
Kalinowski Daniel	Krotoszyn
Kozłowski Wojciech	Zielińsk
Lewandowski Walenty	Ruszki
Lipowski Ignacy	Wola Skarbkowa
Lizik Bolesław	Kościelna Wieś
Lorenc Stanisław	Bęlszewo
Małecki Józef	Korytowo
Małkowski Mieczysław	Piołunowo
Marcinkowska Maria	Żakowice
Mentlewicz Stanisław	Sęczkowo
Morawska Anna	Bęlszewo
Ostrowska Irena	Pilichowo
Piskulski Stefan	Powałkowice
Roszak Franciszek	Osięciny
Stasiak Jan	Łatkowo
Stępiński Józef	Osięciny
Studziński Kazimierz	Rybinki
Szczepaniak Maria	Osięciny
Szczupakowski Bronisław	Sadłówek
Wajer Stanisław	Powałkowice
Waloszek Jan	Pocierzyn ¹³⁶

Zmiany w składach GRN i niżej wymienionych sołtysów spowodowane były licznymi „reorganizacjami”. Wystarczyła drobna zaległość w podatkach i obowiązkowym skupie płodów rolnych, aby wyrzucić danego radnego czy sołtysa.

¹³⁶ Tamże, sygn. 33.

Jak wspomniano wyżej w czerwcu 1950 roku samorząd gminny zakończył działalność. Gminy stały się częścią jednolitej administracji państwowej. W związku z tym w dniu 19 czerwca 1950 roku wybrano nowy skład prezydium GRN w Osięcinach w następującym składzie:

Nazwisko i imię	Funkcja
Janowski Stanisław	Przewodniczący prezydium
Wesołowski Józef	Zastępca przewodniczącego
Jaskólski Zdzisław	Sekretarz prezydium
Szutenbach Helena	Członek prezydium
Studziński Kazimierz	Członek prezydium ¹³⁷

Według danych z 1951 roku w skład prezydium GRN wchodziły te same osoby¹³⁸.

Przewodniczący prezydium Stanisław Janowski kierował gminą do 26 kwietnia 1952 roku. Tego dnia został odwołany i zastąpił go Franciszek Cybertowicz, jego zastępcą został Mieczysław Małkowski¹³⁹.

22 sierpnia 1953 roku ponownie doszło do zmian we władzach gminy. Przewodniczącym prezydium został Mieczysław Małkowski z Piołunowa¹⁴⁰, był to ostatni przewodniczący prezydium dawnej gminy Osięciny.

W początkach 1954 roku w skład prezydium wchodził:

Nazwisko i imię	Funkcja
Małkowski Mieczysław	Przewodniczący prezydium
Koźmiński Stanisław	Zastępca przewodniczącego
Roszak Franciszek	Sekretarz prezydium
Studziński Kazimierz	Członek prezydium
Lorenc Stanisław	Członek prezydium ¹⁴¹

¹³⁷ Tamże, protokół z 19 czerwca 1950 roku. Brak paginacji.

¹³⁸ Tamże, sygn. 29, bp.

¹³⁹ Tamże, sygn. 29. Bp.

¹⁴⁰ Tamże, sygn. 33, kandydowali także Andrzej Kiermasz i Czesław Grzegorzewski.

¹⁴¹ Tamże, sygn. 32. Bp.

W skład ostatniego prezydium, jesienią 1954 roku, wchodził:

Nazwisko i imię	Funkcja
Małkowski Mieczysław	Przewodniczący prezydium
Koźmiński Stanisław	Zastępca przewodniczącego
Wrocławski Zdzisław	Sekretarz prezydium
Lorenc Stanisław	Członek prezydium
Studziński Kazimierz	Członek prezydium ¹⁴²

Niektórzy pracownicy prezydium GRN (UG Osięciny) w latach 1950-1954:

Nazwisko i imię	Stanowisko
Wyrzykowski Henryk	Instruktor rolny
Łapiński Mieczysław	Delegat Ministerstwa Skupu (druga połowa 1954 roku)
Poreda Jan	Delegat Ministerstwa Skupu (pierwsza połowa 1954 roku)
Pakulska Gabriela	Delegat Ministerstwa Skupu (lato 1954)
Sikorski Ryszard	Zastępca sekretarza prezydium
Chęć Michał	Referent
Roszak Franciszek	Referent finansowy, potem jako sekretarz

¹⁴² Tamże.

Sołtysi gminy Osięciny w 1952 roku:

Gromada (sołectwo)	Nazwisko i imię
Bartłomiejowice	Walczyński Czesław
Bełszewo	Serdak Franciszek
Bilno	Grzelak Jan
Bodzanówek	Zaremba Piotr
Borucin	Nawrocki Jan
Borucinek	Głowacki Józef
Jarantowice	Żurawski Antoni
Kłonówek	Rożnowski Józef
Konary	Zaparucha Telesfor
Kościelna Wieś	Wiatrowski Jan
Krotoszyn	Korzeniewski Julian
Kwilno	Banasiak Jan
Latkowo	Stasiak Jan
Lekarzewice	Milewski Jan
Leonowo	Kwiatkowski Wacław
Nagórski	Łęga Franciszek
Oślonki	Cybulski Jan
Pilichowo	Rosiński Franciszek
Piołunowo	Małkowski Mieczysław
Płowce I	Szczepara Jan
Płowce II	Dziubich Roman
Pocierzyn	Gwizdalski Antoni
Powałkowice	Piskulski Stefan
Ruszki	Gawroński Franciszek
Sadłuzek	Sikorski Jan
Samszyce	Sateja Władysław
Szalonki	Kluczevska Zofia
Sęczkowo	Kotas Zdzisław
Włodzimierka	Wolski Franciszek
Wola Skarbkowa	Lipowski Ignacy
Zagajewice	Głuchowicz Jan
Zielińsk	Kozłowski Wojciech
Żakowice	Antoszewski Czesław ¹⁴³

¹⁴³ Tamże, sygn. 33.

Sołtysi gminy Osięciny w kwietniu 1954 roku:

Gromada (sołectwo)	Nazwisko i imię
Bartłomiejowice	Walczyński Czesław
Bełszewo	Serdak Franciszek
Bilno	Grzelak Jan
Bodzanówek	Zaremba Piotr
Borucin	Katarski Kazimierz
Borucinek	Kwiatkowski Leon
Jarantowice	Murawski (?) Antoni
Kłonówek	Roźnowski Józef
Konary	Kwiatkowski Antoni
Kościelna Wieś	Wiatrowski Jan
Krotoszyn	Lewandowski Stanisław
Kwilno	Banasiak Jan
Latkowo	Stasiak Jan
Lekarzewice	Milewski Jan
Leonowo	Kwiatkowski Wacław
Nagórki	Szczerbiak Michał
Osięciny	Cybulski Wincenty
Oślonki	Cybulski Jan
Pilichowo	Rosiński Franciszek
Piołunowo	Nawrocki Stanisław
Płowce	Kurtysiak Walenty
Płowce II	Dziubich Roman
Pocierzyn	Gwizdański Antoni
Powałkowice	Piskulski Stefan
Ruszki	Gawroński Antoni
Sadłużek	Sikorski Jan
Samszyce	Sateja Władysław
Sęczkowo	Kotas Jakub
Szalonki	Wielkopolan Edward
Włodzimierka	Wolski Franciszek
Wola Skarbkowa	Pakulski Jan
Zagajewice	Głuchowicz Jan
Zielińsk	Kozłowski Wojciech
Żakowice	Antoszewski Czesław ¹⁴⁴

W latach 1953-1954 roku rozpoczęto kampanię propagandową informującą o potrzebie zmian w administracji. Władza ludowa miała znaleźć się *bliżej ludu*, a nie tylko w często odległej siedzibie gminy. „Sanacyjny” przeżytek w postaci gmin miał zostać zlikwidowany. Z końcem 1954 roku gminy (w tym Osięciny) zakończyły działalność.

¹⁴⁴ Tamże, sygn. 33, bp.

GROMADZKIE RADY NARODOWE 1954-1972

Jesienią 1954 roku zlikwidowano gminy wiejskie i powołano w ich miejsce gromady¹⁴⁵ (nie mylić z gromadami - sołectwami z lat 1934-1954).¹⁴⁶

Gromady miały być niewielkimi jednostkami liczącymi maksymalnie 3 tysiące mieszkańców. Z reguły obejmowały maksymalnie kilka wsi. W warunkach „galicyjskich” była to często jedna duża wioska.

Na czele władz gromadzkich stała gromadzka rada narodowa - organ uchwałodawczy – wybierana w wyborach powszechnych, ale z jedynej listy wyborczej Frontu Jedności Narodu. Wybory do rad narodowych przeprowadzano: 5 grudnia 1954 roku, 2 lutego 1958 roku, 16 kwietnia 1961, 30 maja 1965 i 1 czerwca 1965. Kadencje trwały początkowo 3, od 1961 roku już 4 lata.

Organem zarządzającym było prezydium gromadzkiej rady narodowej na które składali się: przewodniczący, zastępca, sekretarz prezydium i dwóch, trzech członków.¹⁴⁷ Z tego grona tylko przewodniczący i sekretarz prezydium stali się stałymi pracownikami.

Wszelkie sprawy urzędowe załatwiano w biurze gromadzkim. Był to z reguły wynajęty dom w siedzibie gromady. Stałymi pracownikami w biurze gromadzkim byli: przewodniczący, sekretarze prezydium i kilku pracowników - referentów. Pensje były bardzo niskie, praca zaś niewdzięczna. Polegała głównie na ściąganiu podatków i obowiązkowych dostaw od ludności. Niewielkie gromady nie były w stanie przeprowadzić żadnych większych inwestycji bez pomocy ze strony powiatu. Wiele ważnych prac (na przykład drogowych) wykonywano szarwarkiem poprzez obowiązkowe świadczenie pracy przez poszczególnych mieszkańców gromady.

Do 1958 roku kompetencje gromad były bardzo ograniczone i sprowadzały się w zasadzie do wykonywania poleceń władz powiatowych.

Gromady podzielone były na wsie, na których czele postawiono tak zwanych "pełnomocników gromadzkich". Byli to przedstawiciele władz w poszczególnych wsiach.

¹⁴⁵ Nie mylić z gromadami - sołectwami z lat 1934-1954, Dz. U. 1954, Nr 43, poz. 191.

¹⁴⁶ Dz. U. 1954, Nr 43, poz. 191.

¹⁴⁷ Tamże.

Rok 1956 był przełomowy w historii Polski. Zakończył się okres wiernego upodabniania kraju do ZSRR. Zrezygnowano nawet, z forsowanej wcześniej pełnej kolektywizacji rolnictwa. W dwa lata później zmieniono ustrój gromadzki. Gromadom nadano większe uprawnienia¹⁴⁸. Jednocześnie zaczęto łączyć gromady w większe terytorialnie jednostki.

Tak jak poprzednio na czele gromady nadal stała gromadzka rada narodowa wybierana w wyborach powszechnych jako organ uchwałodawczy. Gromadzka rada narodowa powoływała komisje gromadzkie: mandatowa, rolna, mienia gromadzkiego, finansowo-budżetowa i kultury, oświaty i zdrowia.

Organem wykonawczym rady narodowej było nadal prezydium, jednak z tego grona wyłączono sekretarza prezydium. Prezydium wspólnie reprezentowało gromadę na zewnątrz, chociaż stałym pracownikiem gromadzkim pozostawał tylko przewodniczący. Cechą charakterystyczną okresu od 1950 roku było mało wyraziste rozgraniczenie między organami uchwałodawczymi i wykonawczymi. Kompetencje gromadzkich rad narodowych i prezydium wzajemnie się przenikały.

W nowym systemie powołano ważne stanowisko sekretarza gromadzkiego nadzorującego pracę biura gromadzkiego zatrudnianego na czas niezależny od kadencji¹⁴⁹. Było to wzorowane na przedwojennych sekretarzach gminy. Sekretarz nadzorował pracowników biura gromadzkiego. Od końca lat 60. XX wieku w gromadach zatrudniano także zootechnika i agronoma gromadzkiego.

Od 1958 roku w poszczególnych wsiach powołano ponownie sołtysów, w miejsce dotychczasowych pełnomocników gromadzkich. Sołtysów, jak dawniej, wybierała dana wieś na zebraniu wiejskim, jednak musieli oni uzyskać akceptację władz gromadzkich.

Wyżej opisany ustrój gromadzki działał do 1972 roku. System ten był jednak dość mało efektywny.

W latach 1954-1972 na obszarze współczesnej Gminy funkcjonowały gromady:

¹⁴⁸ Dz. U. 1958, nr 5, poz. 16 (tekst ujednolicony Dz. U. 1975, nr 26, poz. 139).

¹⁴⁹ Nie wchodził w skład prezydium.

W końcu 1954 roku na mocy uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy. w powiecie aleksandrowskim powołano gromady.¹⁵⁰ Poniższe gromady z dniem 1 stycznia 1956 roku weszły w skład nowo powołanego powiatu radziejowskiego.¹⁵¹

GROMADA KOŚCIELNA WIEŚ 1954 – 1971 Od 1972 GRN OSIĘCINY

W skład gromady Kościelna Wieś z siedzibą GRN w Kościelnej Wsi, weszły obszary gromad: Włodzimierka, Kościelna Wieś, Zielińsk, Bodzanówek i Bartłomiejowice z gminy Osiećciny oraz obszar miejscowości Krotoszyn folwark z gromady Krotoszyn z gminy Osiećciny.¹⁵²

W 1960 roku do gromady włączono wsie: Leonowo i Szalonki ze zniesionej gromady Pilichowo.¹⁵³ W 1962 roku do gromady włączono wsie: Bilno, Pocierzyn, Ruszki i Ujma Mała oraz miejscowości: Nagórki, Ruszki Pustki i Sęczkowo ze zniesionej gromady Pocierzyn.¹⁵⁴ W 1972 roku gromada Kościelna Wieś została połączona z gromadą Osiećciny i utworzono gromadę Osiećciny z siedzibą władz gromadzkich w Osiećcinach.¹⁵⁵

GROMADA OSIĘCINY 1954 - 1972

W skład gromady Osiećciny z siedzibą GRN w Osiećcinach weszły obszary gromad: Osiećciny, Jarantowice, Borucinek z gminy Osiećciny oraz obszary miejscowości Bełszewo wieś, Bełszewo Nowe wieś i Bełszewo folwark z gromady Bełszewo z gminy Osiećciny oraz obszar miejscowości Latkowo wieś z gromady Latkowo z gminy Osiećciny.¹⁵⁶

Gromada Osiećciny została uznana przez ówczesne władze wojewódzkie za przyszłościową i w 1960 roku do gromady włączono obszar zniesionej gromady Zagajewice oraz wieś Pilichowo i Kolonię Bełszewo ze zniesionej gromady Pilichowo.¹⁵⁷ Kolejna zmiana granic gromady miała miejsce w 1962 roku, wówczas do gromady włączono wieś Borucin –

¹⁵⁰ Dz. Urz. WRN Bydgoszcz, 1954, nr 12, poz. 63.

¹⁵¹ Dz.U. 1955 nr 44 poz. 289.

¹⁵² Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1954 nr 12 poz. 63.

¹⁵³ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1959 nr 8 poz. 93.

¹⁵⁴ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1961 nr 13 poz. 103.

¹⁵⁵ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1971 nr 19 poz. 188.

¹⁵⁶ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1954 nr 12 poz. 63.

¹⁵⁷ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1959 nr 8 poz. 93.

Folwark ze zniesionej gromady Powąłkowice.¹⁵⁸ W 1972 roku do gromady włączono obszar sołectw: Piołunowo, Płowce Pierwsze, Płowce Drugie ze zniesionej gromady Płowce oraz obszar sołectw: Samszyce, Powąłkowice i kolonię Borucin ze zniesionej gromady Witowo.¹⁵⁹ W 1972 roku gromada Osięciny została połączona z gromadą Kościelna Wieś i utworzono gromadę Osięciny z siedzibą władz gromadzkich w Osięcinach.¹⁶⁰

GROMADA PILICHOWO 1954 - 1959

W skład gromady Pilichowo z siedzibą GRN w Pilichowie, weszły obszary gromad: Pilichowo, Leonowo i Szalonki z gminy Osięciny oraz obszar miejscowości Bełszewo kolonia z gromady Bełszewo i obszar miejscowości Latkowo PGR z gminy Osięciny.¹⁶¹

Gromada nie została uznana za przysiółciową i uchwałą władz wojewódzkich została zniesiona z dniem 31 grudnia 1959 roku. Wieś Pilichowo i Kolonię Bełszewo włączono do gromady Osięciny; wsie: Leonowo i Szalonki włączono do gromady Kościelna Wieś; wieś Latkowo włączono do gromady Płowce.¹⁶²

GROMADA PŁOWCE I 1954 - 1971

W skład gromady Płowce I z siedzibą GRN w Płowcach, weszły obszary gromad: Płowce I, Płowce II, Piołunowo z gminy Osięciny, gromada Skibin z gminy Sędzin, gromada Kwilno z gminy Osięciny oraz obszar miejscowości Stary Radziejów - wieś, Stary Radziejów - kolonia, Stary Radziejów – Wójtówka z gromady Stary Radziejów z gminy Bytów.¹⁶³

Z końcem 1957 roku z gromady wyłączono kolonię Stary Radziejów – Wójtówka i włączono ją do gromady Nowy Dwór.¹⁶⁴ W 1960 roku do gromady włączono wieś Latkowo ze zniesionej gromady Pilichowo.¹⁶⁵ Kolejna zmiana obszaru gromady miała miejsce 1 stycznia 1962 roku, wówczas do gromady włączono obszar wsi Kłonowo, Tarnówko,

¹⁵⁸ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1961 nr 13 poz. 103.

¹⁵⁹ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1971 nr 19 poz. 188.

¹⁶⁰ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1971 nr 19 poz. 188.

¹⁶¹ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1954 nr 12 poz. 63.

¹⁶² Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1959 nr 8 poz. 93.

¹⁶³ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1954 nr 12 poz. 63.

¹⁶⁴ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1957 nr 7 poz. 33.

¹⁶⁵ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1959 nr 8 poz. 93.

Kłonówek i Rokitki ze zniesionej gromady Byczyna.¹⁶⁶ Gromada jednak nie przetrwała do końca 1972 roku i została zniesiona z dniem 31 grudnia 1971 roku. Obszary sołectw Piołunowo, Płowce Pierwsze, Płowce Drugie włączono do gromady Osięciny. Obszar sołectw Kłonówek, Stary Radziejów, Skibin, Kwilno oraz wsie Rokitki i Tarnówka włączono do gromady Radziejów. Wieś Kłonowo z sołectwa Kłonowo włączono do gromady Dobre.¹⁶⁷

GROMADA POCIERZYN 1954 - 1961

W skład gromady Pocierzyn z siedzibą GRN w Pocierzynie, weszły obszary gromad: Pocierzyn, Ruszki, Sęczkowo, Nagórki i Bilno z gminy Osięciny oraz gromady: Ujma Mała i Bodzanowo II z gminy Sędzin.¹⁶⁸

Gromada nie została uznana przez władze wojewódzkie za przyszłościową i została zniesiona z końcem 1961 roku. Wsie: Bilno, Pocierzyn, Ruszki i Ujma Mała oraz miejscowości: Nagórki, Ruszki Pustki i Sęczkowo włączono do gromady Kościelna Wieś. Wieś Bodzanowo włączono do gromady Krzywosądz.¹⁶⁹

GROMADA POWAŁKOWICE 1954 - 1961

W skład gromady Powałkowice z siedzibą GRN w Powałkowicach, weszły obszary gromad: Powałkowice, Sadłużek, Samoszcze, Borucin z gminy Osięciny oraz gromada Torzewo z gminy Czamanin.¹⁷⁰

Gromada nie została uznana przez ówczesne władze wojewódzkie za przyszłościową i zniesiona z dniem 31 grudnia 1961 roku. Wsie Borucin, Powałkowice, Sadłużek, Świętno, Torzewo i Samszyce włączono do gromady Witowo. Wieś Borucin – Folwark włączono do gromady Osięciny.¹⁷¹

¹⁶⁶ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1961 nr 13 poz. 103.

¹⁶⁷ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1971 nr 19 poz. 188.

¹⁶⁸ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1954 nr 12 poz. 63.

¹⁶⁹ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1961 nr 13 poz. 103.

¹⁷⁰ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1954 nr 12 poz. 63.

¹⁷¹ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1961 nr 13 poz. 103.

GROMADA WITOWO NOWE 1954 - 1971

W skład gromady Witowo Nowe z siedzibą GRN w Witowie Nowym weszły obszary gromad: Faliszewo, Pścinnno, Pścinniek, Wandynowo, Stróżewo, Witowo, Witowo Poduchowne z gminy Bytoń oraz obszar miejscowości Drwalewo wieś z gromady Czarnocice z gminy Bytoń.¹⁷²

W 1962 roku do gromady włączono obszary wsi: Borucin, Powałkowice, Sadłużek, Świętno, Torzewo, Samszyce ze zniesionej gromady Powałkowice.¹⁷³ Gromada Witowo została zniesiona z końcem 1971 roku. Obszar sołectw Samszyce, Powałkowice i kolonię Borucin włączono do gromady Osiećiny. Obszary sołectw Sadłużek i Torzewo włączono do gromady Topółka. Obszar sołectw Pścinniek, Pścinnno, Witowo Nowe, Witowo kolonia, Wandynowo i Stróżewo włączono do gromady Nowy Dwór.¹⁷⁴

GROMADA ZAGAJEWICE 1954 – 1959

W skład gromady Zagajewice z siedzibą GRN w Zagajewicach weszły obszary gromad: Zagajewice, Wola Skarbkowa, Lekarzewice, Konary, Żakowice i Osłonki z gminy Osiećiny obszar miejscowości Krotoszyn wieś z gromady Krotoszyn z gminy Osiećiny oraz obszar miejscowości Zblęg z gromady Redecz Krukowy (z gminy Falborz – przyp. autora) z powiatu włocławskiego.¹⁷⁵

Gromada nie została uznana przez ówczesne władze wojewódzkie za przyszłościową i została zniesiona z końcem 1959 roku, a obszar jej włączono do gromady Osiećiny w powiecie radziejowskim.¹⁷⁶

¹⁷² Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1954 nr 12 poz. 63.

¹⁷³ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1961 nr 13 poz. 103.

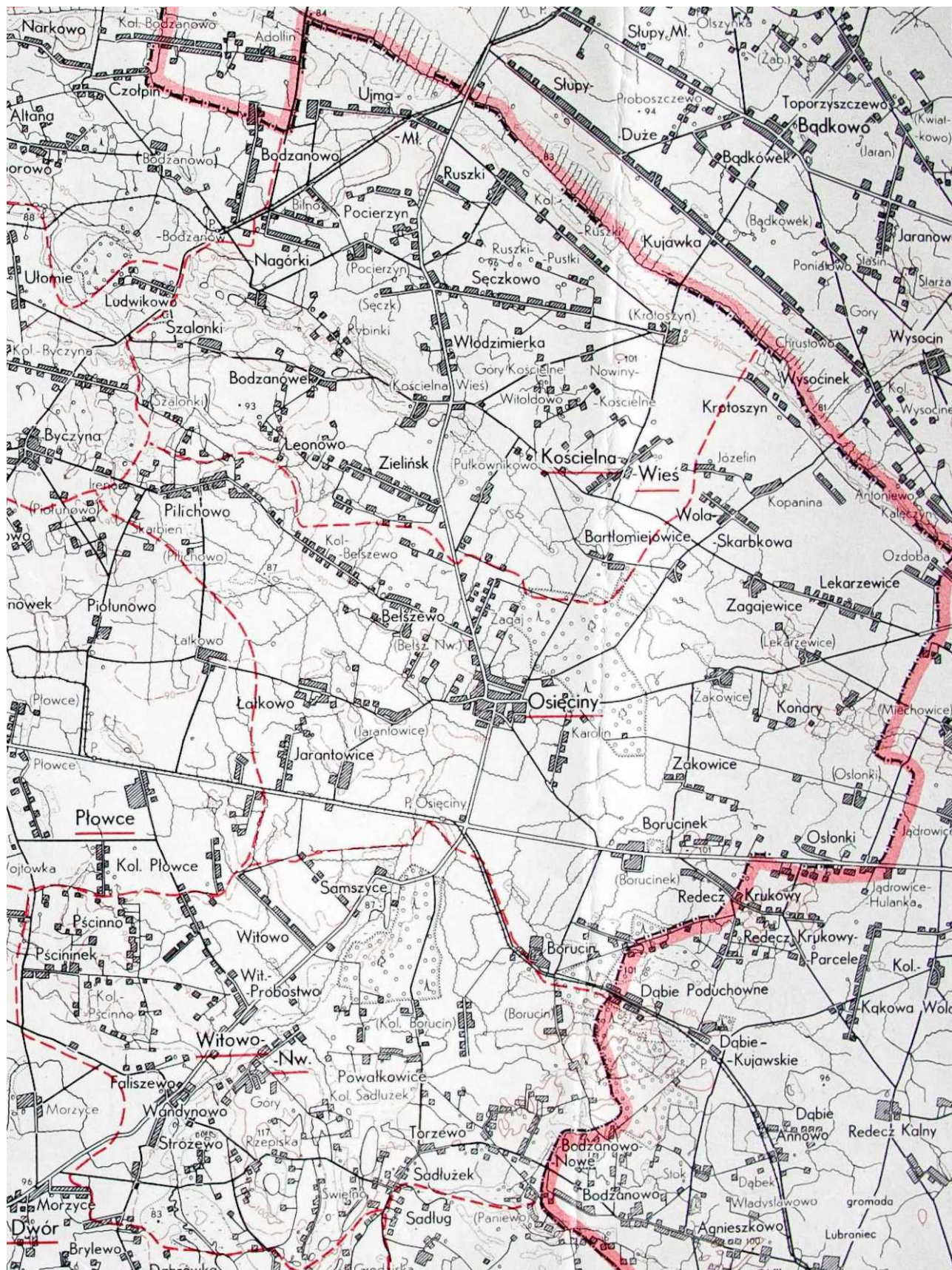
¹⁷⁴ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1971 nr 19 poz. 188.

¹⁷⁵ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1954 nr 12 poz. 63.

¹⁷⁶ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1959 nr 8 poz. 93.

PODZIAŁ NA GROMADY W 1957 ROKU

PODZIAŁ NA GROMADY W 1965 ROKU

19. gromadę **Ostrowąs** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Ostrowasie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Ostrowąs, Brzeźno i Słomkowo z gminy Koneck oraz gromada Plebanka z gminy Służewo;
20. gromadę **Piotrków Kujawski** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Piotrkowie Kujawskim; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Piotrków Kujawski osada, Piotrków Poduchowny, Palczewo, Rogalin i Zborowiec z gminy Piotrków Kujawski oraz gromady Jerzyce i Łabędzin z gminy Chełmce powiat Inowrocław;
21. gromadę **Pocierzyn** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Pocierzynie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Pocierzyn, Ruszki, Sęczkowo, Nagórki i Bilno z gminy Osiecin oraz gromady Ujma Mała i Bodzanowo II z gminy Sędzin;
22. gromadę **Powalkowice** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Powalkowicach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Powalkowice, Sadłówek, Samszyce, Borucin z gminy Osiecin oraz gromada Torzewo z gminy Czamamin;
23. gromadę **Straszewo** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Straszewie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Seroczki, Straszewo i Zazdromin z gminy Koneck oraz gromady Poczałkowo i Przybramówkę z gminy Służewo;
24. gromadę **Tomislawice** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Tomislawicach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Tomislawice, Gabczyce, Kryszkowice, Krzymowo i Witkowo z gminy Piotrków Kuj. oraz gromady Palmowo i Kwiatkowo z gminy Boguszyce;
25. gromadę **Płowce I** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Płowcach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Płowce I, Płowce II, Płotunowo z gminy Osiecin, gromada Skibin z gminy Sędzin, gromada Kwilno z gminy Osiecin oraz obszary miejscowości Stary Radziejów-wieś, Stary Radziejów kolonia, Stary Radziejów-Wojtkówka z dotychczasowej gromady Stary Radziejów z gminy Bytów;
26. gromadę **Paniewo** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Paniewie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Paniewo, Paniewek i Świerzynek z gminy Czamamin, gromada Sadłóg z gminy Bytów oraz obszary miejscowości Czarnocice-wieś, Grodziska parcele i Grodziska osada z dotychczasowej gromady Czarnocice z gminy Bytów;
27. gromadę **Kamieniec** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Kamieńcu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Czamamin, Chalno, Kamieniec, Kamieniczek, Kozjały i Wola Jurkowa oraz obszary miejscowości Świnki wieś, Olszak wieś, Olszacek wieś, Sądzińska wieś i Kamieniczek kolonia z dotychczasowej gromady Świnki z gminy Czamamin;
28. gromadę **Koneck** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Konecku; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Koneck, Chromowola, Opalanka, Pomiany, Zapustek, Młynek, Jezioro i Spoczynek z gminy Koneck, gromada Kamieniec z gminy Bądkowo, obszary miejscowości: Święte wieś z dotychczasowej gromady Święte z gminy Koneck oraz obszary miejscowości Helenowo z dotychczasowej gromady Żołnowo z gminy Koneck;
29. gromada **Kościelna Wieś** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Kościelnej Wsi; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Włodzimierka, Kościelna Wieś, Zieliński, Bodzanówek i Bartłomiejowice z gminy Osiecin oraz obszary miejscowości Krotoszyn folwark, z dotychczasowej gromady Krotoszyn z gminy Osiecin;
30. gromadę **Krzywosądz** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Krzywosądzu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Altana, Borowo, Czołpin, Dęby, Krzywosądz, Morawy, Narkowo i Smarglin z gminy Sędzin oraz obszary miejscowości Bodzanowo folwark z dotychczasowej gromady Bodzanowo II z gminy Sędzin;
31. gromada **Lubanie** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Lubaniu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Lubanie, Probstwo Dolne, Probstwo Górne, Kawka, Mikanowo, Gabcinek, Kucierz, Barcikowo, Siutkówkę z gminy Lubanie oraz obszary miejscowości Włoszyca, Żwirownia wieś i Kocia Górka z dotychczasowej gromady Włoszyca z gminy Lubanie;
32. gromadę **Makoszyn** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Makoszynie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Makoszyn, Goczki Polskie z gminy Boguszyce, gromada Sieraków z gminy Czamamin, gromady Zaryń i Zamość z gminy Lubotyń z powiatu kolskiego, województwa poznańskiego oraz obszary miejscowości Młyniska z dotychczasowej gromady Świnki z gminy Czamamin;
33. gromadę **Morzyczyn** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Morzyczynie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Kalina Morzyczyn, Noc, Obory, Ruda Stara, Ruszkówek, Witcz Kłoda, Cegielnia Rudki, Pagórki, Nowa Ruda i Zaborowo z gminy Ruszkowo oraz obszary miejscowości Ruszkowo-wieś z dotychczasowej gromady Ruszkowo z gminy Ruszkowo oraz obszary miejscowości Wójcinek, Smólniki wieś Racięcin z dotychczasowej gromady Racięcin z gminy Ruszkowo;
34. gromadę **Niszczewy** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Niszczewach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Niszczewy, Śliwkowo, Michalin z gminy Bądkowo, gromada Przywierzczyn z gminy Lubanie oraz obszary miejscowości Lewin wieś z dotychczasowej gromady Romanowo z gminy Koneck oraz obszary miejscowości Święte kolonia z dotychczasowej gromady Święte z gminy Koneck;
35. gromadę **Nowy Dwór** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Nowym Dworze; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Brylewo, Bytów, Litychowo, Morzyce i Nowy Dwór z gminy Bytów oraz obszary miejscowości Niegibalice z dotychczasowej gromady Niegibalice z gminy Bytów oraz obszary miejscowości Żychlinówek parcele z dotychczasowej gromady Nasilowo z gminy Bytów;
36. gromadę **Osiecin** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Osiecinach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Osiecin, Jantarowice, Borucinek z gminy Osiecin oraz obszary miejscowości Belszewo wieś, Belszewo Nowe wieś i Belszewo folwark wieś z dotychczasowej gromady Belszewo z gminy Osiecin oraz obszary miejscowości Łatkowo wieś z dotychczasowej gromady Łatkowo z gminy Osiecin;
37. gromadę **Pilichowo** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Pilichowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Pilichowo, Leonowo i Szalonki z gminy Osiecin oraz obszary miejscowości Belszewo kolonia z dotychczasowej gromady Belszewo i obszary miejscowości Łatkowo PGR z dotychczasowej gromady Łatkowo z gminy Osiecin;
38. gromadę **Polajewo** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Polajewie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Polajewo, Byszewo, Przedłóż, Polajewek, Rudzk Duży, Rudzk Mały i Sokoły z gminy Ruszkowo oraz obszary miejscowości Marianowo wieś z dotychczasowej gromady Katarzyna z gminy Ruszkowo;
39. gromadę **Przewóz** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Przewozie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Broniszewo, Goplana, Nowa Wieś, Przewóz, Wywoźnia, Paulina, Piastowo i Włodzimira oraz Zygmuntowo z gminy Ruszkowo, obszary miejscowości Racięcin wieś, Janowo Racięckie wieś z gromady Racięcin z gminy Ruszkowo oraz obszary miejscowości Katarzyna wieś i Łączki wieś z dotychczasowej gromady Katarzyna z gminy Ruszkowo;
40. gromadę **Biskupice** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Biskupicach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Beganowo, Biskupice, Broniewek, Czołowo, Czołówek, Płowki i Pruchnowo z gminy Radziejów, obszary miejscowości Stary Radziejów ośrodek folwarczny, Stary Radziejów Jezioro wieś, Stary Radziejów wieś, Andrzejów osada i Wybraństwo wieś z gromady Stary Radziejów z gminy Bytów oraz gromada Opatowice z gminy Bytów;
41. gromadę **Sadlno** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Sadlnie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Sadlno, Helenowo,

Akt powołania gromadzkich rad narodowych w powiecie aleksandrowskim (Dz. Urz. WRN Bydgoszcz, 1954, nr 12, poz. 63)

- Kazubek z gminy Boguszyce, gromady Słomkowo i Kaźmierowo z gminy Ruskowo oraz obszary miejscowości Trzciniec wieś i Stefanowo Raciękie wieś z gromady Racięcin z gminy Ruskowo;
42. gromadę **Siniarzewo** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Siniarzewie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Siniarzewo, Sinki z gminy Bądkowo oraz gromady Bodzano I i Ujma Duża z gminy Sędzin;
 43. gromadę **Stawki** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Stawkach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Konradowo, Łazieniec, Odolion, Stawki i Zgoda z gminy Służewo, obszary miejscowości Osno z miasta Aleksandrowa Kuj. oraz obszary miejscowości Zalesie z dotychczasowej gromady Słomkowo z gminy Koneck. Niezależnie od tego nieruchomości ob. ob. Sulimierskich i Barańskiej bezpośrednio przyległe do granic gromady Stawki;
 44. gromadę **Świątniki** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Świątnikach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Czarnotka, Kaczewo, Świątniki, Wąsewo i Zagórzycze z gminy Radziejów i obszary miejscowości Niegibalice folwark parcele i Żychlinowo parcele z dotychczasowej gromady Niegibalice oraz obszary miejscowości: Nasilowo osada, Nasilowo folwark parcele i Przylesie osada z dotychczasowej gromady Nasilowo z gminy Bytów;
 45. gromadę **Topółka** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Topółce; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Czamaninek, Dębianski, Głuszynek, Bielki, Borek, Rybiny, Świerczyn, Topółka, Znaniewo i Michałówek z gminy Czamanin oraz obszary miejscowości Chalno kolonia z dotychczasowej gromady Chalno z gminy Czamanin;
 46. gromadę **Witowo Nowe** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Witowie Nowym; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Faliszewo, Pściano, Pścinińsk, Wandynowo, Stróżewo, Witowo, Witowo Poduchowne z gminy Bytów oraz obszary miejscowości Drwalowo wieś z dotychczasowej gromady Czarnocice z gminy Bytów;
 47. gromadę **Nowy Ciechocinek** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Nowym Ciechocinku; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Kuczek, Słońsk, Nowy Ciechocinek, Wotuszewo, Wola Raciążek i Wygoda z gminy Raciążek oraz obszary z miejscowości Słońsk z miasta Ciechocinka;
 48. gromadę **Zagajewice** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Zagajewicach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Zagajewice, Wola Skarbłkowa, Lekarzewice, Konaty, Zakowice i Osłonki z gminy Osiecin, obszary miejscowości Krotoszyn wieś z dotychczasowej gromady Krotoszyn z gminy Osiecin oraz obszary miejscowości Zbłęg z gromady Redecz Krukowy z powiatu włocławskiego;
 49. gromadę **Zakrzewek** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Zakrzewku; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Zakrzewek, Teresewo, Nykiel, Lysek, Gaj z gminy Boguszyce oraz obszary miejscowości Ciepłowo z gromady Ruskówek z gminy Ruskowo;
 50. gromadę **Zbrachlin** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Zbrachlinie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Zbrachlin, Bertowo, Waganiec, Józefowo, Przypust, Szpitalka, Wójtówka, Wólne i Siutkowo z gminy Lubanie oraz obszary miejscowości Włoszyca I wieś, Włoszyca Odpadek wieś, Byzie wieś, z gromady Włoszyca z gminy Lubanie;
- Sekretarz IV Sesji St. Jarosza Przewodniczący IV Sesji K. Małudziński
- UCHWAŁA Nr 24/2**
Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy
z 5 października 1954
- w sprawie podziału na gromady powiatu brodnickiego**
- Na podstawie art. 3 ust. 1 ustawy z 25 września 1954 o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych (Dz. U. Nr 43 poz. 191) Wojewódzka Rada Narodowa w Bydgoszczy uchwala co następuje:
- W powiecie brodnickim, w województwie bydgoskim tworzą się następujące gromady:
1. gromadę **Bobrowo** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Bobrowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Bobrowo, Chojno, Zgniłobłoty i Wądryń z gminy Bobrowo oraz jezioro Wądryń z dotychczasowej gromady Lembarg z gminy Jabłonowo II;
 2. gromadę **Bukowiec** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Bukowcu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowej gromady Bukowiec z gminy Jabłonowo II;
 3. gromadę **Brzozie** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Brzoziu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Brzozie, Sugajno, Janówko, Mały Głębocek oraz miejscowość Augustowo z dotychczasowej gromady Wielki Głębocek z gminy Brzozie;
 4. gromadę **Ciche** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Cichem; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Ciche, Koń z gminy Zbiczno oraz obszary przysiółków Robotno, Głown, Grabiny, Cichówki, obręb katastralny Kuchnia, Rosochy, Ryteblota, Mieliwo, Karaś i Łąkorz, obręb katastralny z dotychczasowej gromady Zbiczno z gminy Zbiczno;
 5. gromadę **Górzno** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Górznie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Czarny Bryńsk, Fiałki, Nowy Świat z gminy Ruda oraz gromada Zabowo z gminy Grażawy z powiatu brodnickiego i gromada Szynkówko z gminy Świdziebna z powiatu rypińskiego;
 6. gromadę **Gorcenica** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Gorcenicy; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Gorcenica, Gorceniczka, Kominy, Moczadla z gminy Brodnica;
 7. gromadę **Grzybno** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Grzybnie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Budy, Drużyny, Grzybno, Kruszyny Szlachecze z gminy Bobrowo;
 8. gromadę **Grażawy** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Grażawach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Grażawy, Łaszewo, Miesiączkowo, Zdroje z gminy Grażawy;
 9. gromadę **Jastrzębie** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Jastrzębiu; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Jastrzębie, Sobiesierznie z gminy Jastrzębie oraz dotychczasowe gromady Gólkowo i Szczutowo z gminy Świdziebna z powiatu rypińskiego;
 10. gromadę **Jabłonowo** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Jabłonowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszar dotychczasowej gromady Jabłonowo gminy Jabłonowo I;
 11. gromadę **Jabłonowo Zamek** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Jabłonowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Jabłonowo Zamek, Buk Góralski, Buk Pomorski, Kamień, Piecwo, Szczepanki oraz wieś Gorzechówko z dotychczasowej gromady Górale z gminy Jabłonowo II;
 12. gromadę **Jajkowo** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Jajkowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Jajkowo, Świecie z gminy Pokrzydowo oraz gromada Duży Głębocek bez Augustowa z gminy Brzozie;
 13. gromadę **Karbowo** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Karbowie; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Karbowo i Nowydwór z gminy Brodnica;
 14. gromadę **Konojady** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Konojadach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Konojady, Lembarg, Górale z gminy Jabłonowo II oraz przysiółek Górale Leśne z gminy Zbiczno i parcele z gromady Buk Góralski gminy Jabłonowo II (karta mapy 3. Nr 127, 128, 291/130, 292/130, 293/130, 175/131, 132, 133, 134, 135, 136, 137) o ogólnym obszarze 24,07,50 ha oraz części drogi (oznaczonej parcelą 172) o obszarze 0,23 ha;
 15. gromadę **Kruszyny** z siedzibą gromadzkiej rady narodowej w Kruszynach; w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: Brudzawy, Kruszyny, Kruszyny-Rumunki z gminy Nieżywiec;

Akt powołania gromadzkich rad narodowych w powiecie aleksandrowskim (Dz. Urz.

WRN Bydgoszcz, 1954, nr 12, poz. 63)

GROMADZKA RADA NARODOWA KOŚCIELNA WIEŚ – DANE OSOBOWE

Gromada Kościelna Wieś zainaugurowała działalność 20 grudnia 1954 roku. Otwarcia I sesji Gromadzkiej Rady Narodowej dokonał Henryk Filipiak¹⁷⁷. W skład GRN wchodził radni wybrani 5 grudnia 1954 roku w wyborach powszechnych:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Biesiada Weronika	Kościelna Wieś
Kmieć Stanisław	Kościelna Wieś
Wiatrowski Jan	Kościelna Wieś
Urbański Leon	Kościelna Wieś
Dębowski Władysław	Bodzanówek
Pitulski Henryk	Bodzanówek
Karlikowski Władysław	Bartłomiejowice
Walczyński Czesław	Bartłomiejowice
Kozłowski Wojciech	Zielińsk
Lisota Franciszek	Zielińsk
Szałek Michał	Zielińsk
Lisota Barbara	Włodzimierka
Rogowski Wacław	Włodzimierka
Kwiatkowski Feliks	Włodzimierka
Sabok Michalina	Włodzimierka
Tuszyński Władysław	Włodzimierka
Wolski Franciszek	Włodzimierka
Szymański Józef	Krotoszyn
Zasada Stanisław	Krotoszyn

Wyłoniono skład prezydium:

Nazwisko i imię	Funkcja
Kozłowski Wojciech	Przewodniczący prezydium
Wolski Franciszek	Zastępca przewodniczącego
Szałek Michał	Sekretarz prezydium
Dębowski Władysław	Członek prezydium
Sabok Michalina	Członek prezydium
Lisota Franciszek	Członek prezydium
Urbański Leon	Członek prezydium ¹⁷⁸

Przewodniczący Wojciech Kozłowski kierował gromadą do początków 1958 roku.

¹⁷⁷ Archiwum Państwowe w Toruniu, PGRN Kościelna Wieś, sygn. 1, k. 1-3.

¹⁷⁸ Tamże.

KADENCJA 1958-1961

Po wyborach do rad narodowych z 2 lutego 1958 roku w skład GRN powołano następujące osoby¹⁷⁹:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Lisota Franciszek	Pułkownikowo
Kozłowski Wojciech	Zielińsk
Szałek Michał	Zielińsk
Janowski Stanisław	Pułkownikowo
Chaberski Stanisław	Włodzimierka
Sabek Józef	Kościelna Wieś
Wolski Franciszek	Włodzimierka
Rosiński Bronisław	Kościelna Wieś
Woźniak Władysław	Krotoszyn
Kmiec Stanisław	Witoldowo
Tuszyński Władysław	Włodzimierka
Karlikowski Władysław	Bartłomiejowice
Zielonka Irena	Bodzanówek
Świątkowski Feliks	Włodzimierka
Gwizdański Jan	Bodzanówek
Studziński Kazimierz	Bodzanówek
Boniec Andrzej	Kościelna Wieś
Nowak Stanisław	Zielińsk

Wyłoniono nowy skład prezydium¹⁸⁰:

Nazwisko i imię	Funkcja
Kozłowski Wojciech	Przewodniczący prezydium
Wolski Franciszek	Członek prezydium
Studziński Kazimierz	Członek prezydium
Boniec Andrzej	Członek prezydium

¹⁷⁹ Tamże, protokół nr 1/58 GRN

¹⁸⁰ Tamże, uchwała nr 1/58 GRN

Przewodniczący komisji w trakcie kadencji¹⁸¹:

Nazwa komisji	Nazwisko i imię
Finansów, budżetu , podatków	Lisota Franciszek
Rolnictwa i zaopatrzenia ludności	Kmieć Stanisław
Kultury i spraw socjalnych	Szałek Michał
Mienia gromadzkiego	Gwizdański Jan

Z dniem 1 kwietnia 1958 Gromadzka Rada Narodowa w Kościelnej Wsi powierzyła funkcję sekretarza gromadzkiego w Kościelnej Wsi Rosińskiemu Bronisławowi.¹⁸²

KADENCJA 1961-1965

Po wyborach do rad narodowych z dnia 16 kwietnia 1961 roku w skład GRN w Kościelnej Wsi wybrano następujące osoby¹⁸³:

Nazwisko i imię	Miejsce zamieszkania
Kozłowski Wojciech	Zielińsk
Trawiński Jan	Leonowo
Tychulski Zygfryd	Bartłomiejowice
Lisota Franciszek	Pułkownikowo
Dębowiak Czesław	Pułkownikowo
Szałek Michał	Zielińsk
Boniec Andrzej	Kościelna Wieś
Tuszyński Władysław	Włodzimierka
Korzeniewski Stefan	Krotoszyn
Szałek Franciszek	Kościelna Wieś
Kmieć Stanisław	Włodzimierka
Wozniak Władysław	Krotoszyn
Wolski Franciszek	Włodzimierka
Chęć Benedykt	Kościelna Wieś
Nenczak Bernard	Bodzanówek
Studziński Kazimierz	Bodzanówek
Sabek Józef	Kościelna Wieś
Kalsztein Jan	Szalonki
Chałasiński Stanisław	Szalonki
Stępiński Zenon	Bodzanówek
Świątkowski Feliks	Włodzimierka

¹⁸¹Tamże, sygn. 2, uchwała nr 3/58 GRN

¹⁸² Tamże, uchwała nr 4/58

¹⁸³ Tamże, protokół nr 2/IV/01 GRN

W skład prezydium powołano następujące osoby:

Nazwisko i imię	Funkcja
Kozłowski Wojciech	Przewodniczący prezydium
Chałasiński Stanisław	Członek prezydium
Tychulski Zygfryd	Członek prezydium
Sabek Józef	Członek prezydium
Szałek Michał	Członek prezydium
Kmieć Stanisław	Członek prezydium

Przewodniczący komisji gromadzkich w okresie kadencji¹⁸⁴:

Nazwa komisji	Nazwisko i imię
Finansów	Chałasiński Stanisław
Rolnictwa i Zaopatrzenia Ludności	Tychulski Zygfryd
Kultury i Spraw Socjalnych	Sabek Józef
Mienia Gromadzkiego	Szałek Michał
Komisja mandatowa	Kmieć Stanisław

W latach 1954-1957 na wsiach nie funkcjonowali sołtysi, ale narzucani przez władze *pełnomocnicy gromadcy*. W 1958 roku przywrócono funkcję sołtysa wybieranego przez społeczność wiejską (ale akceptowanego przez władze). Trudno jest ustalić sołtysów pierwszej kadencji 1958-1961. Wiemy jednak, że od lata 1961 roku wybrano nowych sołtysów¹⁸⁵:

Sołectwo	Nazwisko i imię
Bartłomiejowice	Karlikowski Władysław
Bodzanówek	Zaręba Piotr
Kościelna Wieś	Wiatrowski Jan
Leonowo	Kwiatkowski Józef
Szalonki	Wasilewski Zdzisław
Zielińsk	Borkowski Jan
Bilno	Pączkowski Władysław Józef
Krotoszyn	Woźniak Władysław
Nagórki	Korzeniewski Zygmunt
Pocierzyn	Ciesielski Henryk Stefan
Ujma Mała	Danielak Michał
Włodzimierka	Świątkowski Feliks ¹⁸⁶

¹⁸⁴ Tamże, sygn. 3, uchwała nr 5/IV/61 GRN

¹⁸⁵ Tamże, uchwała nr 12/VIII/61 GRN

¹⁸⁶ W tym radni „dołączeni” po likwidacji sąsiednich gromad.

W 1962 roku nastąpiło rozwiązanie sąsiedniej gromady Pocierzyn i włączenie jej do gromady Kościelna Wieś, przez co nastąpiło dokooptowanie radnych¹⁸⁷, pełny skład gromadzkiej rady narodowej po tych zmianach:

Nazwisko i imię	Miejsce zamieszkania
Kozłowski Wojciech	Zielińsk
Trawiński Jan	Leonowo
Tychulski Zygfryd	Bartłomiejowice
Lisota Franciszek	Pułkownikowo
Dębowiak Czesław	Pułkownikowo
Szałek Michał	Zielińsk
Boniec Andrzej	Kościelna Wieś
Tuszyński Władysław	Włodzimierka
Korzeniewski Stefan	Krotoszyn
Szałek Franciszek	Kościelna Wieś
Kmiec Stanisław	Włodzimierka
Wozniak Władysław	Krotoszyn
Wolski Franciszek	Włodzimierka
Chęć Benedykt	Kościelna Wieś
Nenczak Bernard	Bodzanówek
Studziński Kazimierz	Bodzanówek
Sabek Józef	Kościelna Wieś
Kalsztein Jan	Szalonki
Chałasiński Stanisław	Szalonki
Stępiński Zenon	Bodzanówek
Świątkowski Feliks	Włodzimierka
Szajerski Marian	Sęczkowo
Orzechowski Czesław	Nagórki
Kaliciak Stanisław	Ruszki
Studziński Stefan	Nagórki
Malczak Jan	Bilno
Kotlarek Jan	Bilno
Danielak Michał	Ujma Mała
Jadczak Roman	Pocierzyn
Wodecki Henryk	Sęczkowo
Sławiński Henryk	Ruszki

¹⁸⁷ Uchwała nr 1/I/62 GRN

Sołtysi gromady w Kościelnej Wsi kadencji 1964-1967:

Sołectwo	Nazwisko i imię
Bartłomiejowice	Karlikowski Józef
Bilno	Pączkowski Władysław
Bodzanówek	Zaręba Piotr
Kościelna Wieś	Wiatrowski Jan
Krotoszyn	Woźniak Władysław
Leonowo	Kwiatkowski Józef
Nagórki	Korzeniewski Zygmunt
Pocierzyn	Ciesielski Henryk
Ruszki	Czyżnikiewicz Stefan
Sęczkowo	Szajerski Marian
Szalonki	Wasilewski Zdzisław
Ujma Mała	Danielak Michał
Włodzimierka	Świątkowski Feliks
Zielińsk	Borkowski Jan

KADENCJA 1965-1969

W skład GRN po wyborach z 31 maja 1965 roku wchodził¹⁸⁸:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Tychulski Zygfryd	Bartłomiejowice
Trawiński Jan	Leonowo
Roszak Franciszek	Zielińsk
Woźniak Juliusz	Bartłomiejowice
Szałek Michał	Zielińsk
Janowski Stanisław	Pułkownikowo
Boniec Andrzej	Kościelna Wieś
Sławiński Henryk	Ruszki
Panfil Stanisław	Włodzimierka
Smykowska Aniela	Krotoszyn
Koźmińska Jadwiga	Ruszki
Rosiak Bolesław	Włodzimierka
Andrzejewski Czesław	Kościelna Wieś
Studziński Kazimierz	Bodzanówek
Tuszyński Władysław	Włodzimierka
Hałasiński Stanisław	Szalonki
Świątkowski Feliks	Włodzimierka
Kotlarek Jan	Bilno
Jadczak Lucyna	Pocierzyn

¹⁸⁸ Tamże, sygn. 4, protokół nr I/65 GRN

Danielak Michał	Ujma Mała
Kotnowski Wiktor	Pocierzyn
Gutowski Franciszek	Nagórki
Pączkowski Władysław	Bilno

Wyłoniono nowy skład prezydium¹⁸⁹:

Nazwisko i imię	Funkcja
Boniec Andrzej	Przewodniczący prezydium
Andrzejewski Czesław	Członek prezydium
Nenczak Bernard	Członek prezydium
Studziński Kazimierz	Członek prezydium

Przewodniczący komisji gromadzkich w okresie kadencji¹⁹⁰:

Nazwa komisji	Nazwisko i imię przewodniczącego
Planowania gospodarczego i budżetu	Hałasiński Stanisław
Rolnictwa, leśnictwa i zaopatrzenia ludności	Trawiński Jan
Oświaty, kultury i spraw socjalnych	Jadczak Lucyna
Dróg i mienia gromadzkiego	Sławiński Kazimierz
Mandatowa	Studziński Kazimierz

¹⁸⁹ Tamże, uchwała nr I/4/65 GRN.

¹⁹⁰ Tamże, uchwała nr I/6/65 GRN.

Sołtysi gromady w kadencji 1967-1970¹⁹¹:

Sołectwo	Nazwisko i imię
Bartłomiejowice	Karlikowski Józef
Bilno	Kryszak Roman
Bodzanówek	Zaręba Piotr
Kościelna Wieś	Wiatrowski Jan
Krotoszyn	Korzeniewski Stefan
Leonowo	Kwiatkowski Józef
Nagórki	Korzeniewski Zygmunt
Pocierzyn	Ciesieleski Henryk
Ruszki	Czyżnikiewicz Stefan
Sęczkowo	Szajerski Marian
Szalonki	Wasilewski Zdzisław
Ujma Mała	Wojciechowski Zygmunt
Włodzimierka	Świątkowski Feliks
Zielińsk	Borkowski Jan

KADENCJA 1969-1972 (1973)

Po wyborach do rad narodowych z 1 czerwca 1969 roku w skład GRN włączono następujące osoby:

Nazwisko i imię	Funkcja
Tychulski Zygfryd	Bartłomiejowice
Trawinski Jan	Leonowo
Roszak Franciszek	Zielińsk
Woźniak Juliusz	Bartłomiejowice
Szałek Michał	Zielińsk
Janowski Stanisław	Pułkownikowo
Boniec Andrzej	Kościelna Wieś
Sławiński Henryk	Ruszki
Panfil Stanisław	Włodzimierka
Smykowska Aniela	Krotoszyn
Koźmińska Jadwiga	Ruszki
Rosiak Bolesław	Włodzimierka
Andrzejewski Czesław	Kościelna Wieś
Madajczyk Anna	Kościelna Wieś
Nenczak Bernard	Bodzanówek
Tuszyński Władysław	Włodzimierka
Chałasiński Stanisław	Szalonki
Świątkowski Feliks	Włodzimierka

¹⁹¹ Tamże, uchwała nr XIX/39/67 GRN.

Kotlarek Jan	Bilno
Jadczał Lucyna	Pocierzyn
Danielak Michał	Ujma Mała
Kotnowski Wiktor	Pocierzyn
Gutowski Franciszek	Nagórki
Pączkowski Władysław	Bilno

W skład prezydium włączono następujące osoby:

Nazwisko i imię	Funkcja
Małecki Eugeniusz ¹⁹²	Przewodniczący prezydium
Tychulski Zygfryd	Członek prezydium
Nenczak Bernard	Członek prezydium
Szałek Michał ¹⁹³	Członek prezydium
Czyżnikiewicz Stefan	Członek prezydium

Przewodniczący komisji gromadzkich:

Nazwa komisji	Nazwisko i imię przewodniczącego
Planowania gospodarczego i budżetu	Janowski Stanisław
Rolnictwa, leśnictwa i zaopatrzenia ludności	Tychulski Zygfryd
Oświaty, kultury i spraw socjalnych	Jadczał Roman
Dróg i mienia gromadzkiego	Kryszak Roman
Mandatowa	Kwiatkowski Wacław

¹⁹² Tamże, sygn. 4, uchwała nr I/3/69 GRN

¹⁹³ Tamże, uchwała nr XXVI/56/68 GRN

Sołtysi gromady w kadencji 1970-1973¹⁹⁴:

Sołectwo	Nazwisko i imię
Bartłomiejowice	Karlikowski Józef
Bilno	Kryszak Roman
Bodzanówek	Zaręba Piotr
Kościelna Wieś	Spychała Czesław
Krotoszyn	Korzeniewski Stefan
Leonowo	Kwiatkowski Józef
Nagórki	Korzeniewski Zygmunt
Pocierzyn	Ciesielski Henryk ¹⁹⁵
Ruszki	Czyżnikiewicz Stefan
Sęczkowo	Szajerski Marian
Szalonki	Wasilewski Zdzisław
Ujma Mała	Wojciechowski Zygmunt
Włodzimierka	Świątkowski Feliks
Zielińsk	Borkowski Jan

¹⁹⁴ Tamże, sygn. 5, uchwała nr IX/18/70 GRN Kościelna Wieś

¹⁹⁵ Czasem zapisywany jako Ciesielewski.

GROMADZKA RADA NARODOWA OSIĘCINY – DANE OSOBOWE

Gromada Osiećciny zainaugurowała działalność 18 grudnia 1954 roku. W skład GRN wchodził radni wybrani w wyborach powszechnych 5 grudnia tego samego roku:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Wrocławski Zdzisław	Osiećciny
Kowalski Eugeniusz	Osiećciny
Sikorski Ryszard	Osiećciny
Henc Teodor	Osiećciny
Grabowski Edward	Jarantowice
Izydoreczek Józef	Osiećciny
Chaberski Jarosław	Borucinek
Stasiak Jan	Latkowo
Serdak Franciszek	Belszewo
Kwiatkowski Czesław	Jarantowice
Trawiński Bolesław	Latkowo
Gręźlik Honorata	Osiećciny
Kowalski Józef	Osiećciny
Janisławski Stanisław	Osiećciny
Rosiński Józef	Osiećciny
Jarmuż Janina	Osiećciny
Rumińska Daniela	Osiećciny
Kowalewska Janina	Osiećciny
Krakowiecka Sylwestra	Osiećciny
Chojnacki Stefan	Belszewo
Biesiada Władysław	Borucinek
Pikuła Jan	Latkowo
Żurawski Antoni	Jarantowice ¹⁹⁶

Podczas pierwszej sesji GRN wyłoniono skład prezydium:

Nazwisko i imię	Funkcja
Stasiak Jan	Przewodniczący prezydium
Kowalski Eugeniusz	Zastępca przewodniczącego
Sikorski Ryszard	Sekretarz prezydium
Serdak Franciszek	Członek prezydium
Rumińska Daniela	Członek prezydium
Kowalski Józef	Członek prezydium
Żurawski Antoni	Członek prezydium ¹⁹⁷

¹⁹⁶ Archiwum Państwowe w Toruniu, oddział Włocławek, PGRN Osiećciny, sygn. 1 k.11

¹⁹⁷ Tamże, sygn. 1, k. 16.

W okresie kadencji powołano kilka komisji gromadzkich:

Nazwa komisji	Nazwisko i imię przewodniczącego
Oświaty i Zdrowia	Janisławski Stanisław
Rolna	Chojnacki Stefan
Drogowa	Rosiński Józef
Finansowo-Budżetowa	Wrocławski Zdzisław ¹⁹⁸
Podatkowa	Trawiński Bolesław ¹⁹⁹

W trakcie kadencji doszło do zmian w prezydium. Nowym sekretarzem został Kowalski Eugeniusz. Na sesji GRN 15 lutego 1956 roku został odwołany z funkcji przewodniczącego GRN Jan Stasiak z powodu śmierci. Na jego miejsce powołano Franciszka Serdka. 2 czerwca 1956 roku Teodor Henc został zastępcą przewodniczącego GRN. Na tej samej sesji zostaje odwołany członek prezydium GRN Żurawski Antoni i na jego miejsce powołany Bolesław Trawiński. Pojawia się również Izydorczyk Józef jako członek prezydium. Przewodniczący prezydium Franciszek Serdak kierował gromadą do końca kadencji.

KADENCJA 1958-1961

Po wyborach do rad narodowych, na sesji 15 lutego 1958 roku w skład GRN powołano następujące osoby:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Wrocławski Zdzisław	Osięciny
Kowalski Eugeniusz	Osięciny
Sikorski Ryszard	Osięciny
Henc Teodor	Osięciny
Grabowski Edward	Jarantowice
Kłosowski Stefan	Osięciny
Chaberski Jarosław	Borucinek
Bartczak Leon	Osięciny
Radaczyński Józef	Osięciny
Kania Zdzisław	Osięciny
Trawiński Bolesław	Latkowo
Wasilewski Józef	Osięciny
Kowalski Józef	Osięciny
Janisławski Stanisław	Osięciny

¹⁹⁸ Tamże, sygn. 1, k. 16-17

¹⁹⁹ Tamże, sygn. 1, k. 3

Ziółkowska Czesława	Bełszewo
Przekwas Antoni	Osięciny
Nowak Tadeusz	Osięciny
Kryciński Dionizy	Osięciny
Maciejewski Michał	Osięciny
Chojnacki Stefan	Bełszewo
Stachowiak Czesław	Osięciny
Piotrowski Józef	Osięciny
Biesiada Władysław	Borucinek
Bassa Jan	Jarantowice
Łodygowski Stanisław	Borucinek
Michalak Teresa	Osięciny ²⁰⁰

Na sesji 15 lutego 1958 roku wyłoniono nowy skład prezydium w następującym składzie:

Nazwisko i imię	Funkcja
Wrocławski Zdzisław	Przewodniczący prezydium
Kłosowski Stefan	Członek prezydium
Łodygowski Stanisław	Członek prezydium
Maciejewski Michał	Członek prezydium ²⁰¹

Na sesji 25 marca 1958 roku powołano Kowalskiego Eugeniusza Kowalskiego na stanowisko sekretarza gromadzkiego.

Przewodniczący komisji w trakcie kadencji:

Nazwa komisji	Nazwisko i imię
Komisja Finansów	Kłosowski Stefan
Komisja Rolnictwa i Zaopatrzenia Ludności	Henc Teodor
Komisja Kultury i Spraw Socjalnych	Sikorski Ryszard
Komisja Mienia Gromadzkiego	Maciejewski Michał ²⁰²

²⁰⁰ Archiwum Państwowe w Toruniu, oddział Włocławek, PGRN Osięciny, sygn. 4 k.5

²⁰¹ Tamże., sygn. 4 k.6-7

²⁰² Tamże, sygn. 4, k. 3

Od maja 1958 roku przywrócono funkcje sołtysów wybieranych przez zebranie wiejski. W gromadzie Osięciny było 6 sołtysów, z czego spoza rady czterech:

Sołectwo	Nazwisko i imię
Borucinek	Nowacki Leon
Jarantowice	Kwiatkowski Czesław
Osięciny Osada	Gębicki Jan
Osięciny Wieś	Rosiński Józef ²⁰³

KADENCJA 1961-1965

Po wyborach do rad narodowych z dnia 16 kwietnia 1961 roku w skład GRN Osięciny weszli:

Nazwisko i imię	Miejsce zamieszkania
Wrocławski Zdzisław	Osięciny
Kowalski Eugeniusz	Osięciny
Wasilewski Józef	Osięciny
Radaczyński Józef	Osięciny
Pietrzak Józef	Osięciny
Wojtasiak Czesław	Osięciny
Rączka Andrzej	Osięciny
Maciejewski Michał	Osięciny
Marek Kazimierz	Osięciny
Szczepańska Sabina	Osięciny
Marek Maria	Osięciny
Puszczyńska Jadwiga	Konary
Albrecht Kazimiera	Lekarzewice
Łuczak Bogdan	Osięciny
Paradowski Jan	Zagajewice
Lewandowski Jan	Wola-Skarb
Szczerbiak Józef	Zagajewice
Mierzejewski Jan	Lekarzewice
Chaberski Mirosław	Borucinek
Bączkiewicz Stanisław	Pilichowo
Ostrowska Irena	Pilichowo
Łodygowski Stanisław	Borucinek
Szmyt Tadeusz	Pilichowo
Grabowski Edward	Jarantowice
Chojnacki Stefan	Bęlszewo
Rosiński Józef	Osięciny

²⁰³ Tamże, sygn. 4, k. 50

Dembiński Ignacy	Osięciny ²⁰⁴
------------------	-------------------------

W skład prezydium powołano następujące osoby:

Nazwisko i imię	Funkcja
Wrocławski Zdzisław	Przewodniczący prezydium
Maciejewski Michał	Członek prezydium
Łodygowski Stanisław	Członek prezydium
Łuczak Bogdan	Członek prezydium ²⁰⁵

Sekretarzem gromadzkim w tym okresie był Wasilewski Józef, agronomem gromadzkim Pawlak Karol. Pracownikiem do spraw skupu natomiast Pakulska Gabriela, pracownikiem prowadzącym księgowość Jezierska Jadwiga²⁰⁶.

Przewodniczący komisji gromadzkich w okresie kadencji:

Nazwa komisji	Nazwisko i imię
Finansów	Lewandowski Jan
Rolnictwa i Zaopatrzenia Ludności	Szczerbiak Józef
Kultury i Spraw Socjalnych	Puszczyńska Jadwiga
Komisja Mandatowa	Wrocławski Zdzisław
Mienia Gromadzkiego	Grabowski Edward ²⁰⁷

Sołtysi wybrani w 1961 roku (kadencja sołecka 1961-1964):

Nazwa wsi	Nazwisko i imię
Borucinek	Nowacki Leon
Borucin	Bogatko Julian
Bęlszewo wieś	Rzempoluch Andrzej
Bęlszewo kolonia	Żenotarski Kazimierz
Jarantowice	Szczepański Stanisław
Konary	Kamiński Stanisław
Krotoszyn	Kujawa Tadeusz
Latkowo	Pikuła Jan
Lekarzewice	Milewski Jan
Oślonki	Gralewski Józef
Osięciny	Rosiński Jerzy
Osięciny osada	Sikorski Ryszard

²⁰⁴ Archiwum Państwowe w Toruniu, oddział Włocławek, PGRN Osięciny, sygn. 7 k.4

²⁰⁵ Tamże, sygn. 7, k.2

²⁰⁶ Tamże, sygn. 52 k.137-173

²⁰⁷ Tamże, sygn. 7, k.19-20

Pilichowo	Rosiński Franciszek
Wola Skarbkowa	Matela Stanisław
Zagajewice	Wiśniewski Stanisław
Żakowice	Pietrzak Jerzy

KADENCJA 1965-1969

W skład GRN po wyborach z 30 maja 1965 roku wchodził:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Wrocławski Zdzisław	Osięciny
Kowalski Eugeniusz	Osięciny
Łuczak Bogdan	Osięciny
Maciejewski Michał	Osięciny
Łodygowski Stanisław	Borucinek
Radaczyński Józef	Osięciny
Pietrzak Józef	Osięciny
Wojtasik Czesław	Osięciny
Rączka Andrzej	Osięciny
Marek Kazimierz	Osięciny
Szczepańska Sabina	Osięciny
Marek Maria	Osięciny
Puszczyńska Jadwiga	Konary
Albrecht Kazimiera	Lekarzewice
Paradowski Jan	Zagajewice
Lewandowski Jan	Wola Skarb.
Szczerbiak Józef	Zagajewice
Mierzejewski Jan	Lekarzewice
Chaberski Jarosław	Borucinek
Bączkiewicz Stanisław	Pilichowo
Szmyt Tadeusz	Pilichowo
Ostrowska Irena	Pilichowo
Grabowski Edward	Jarantowice
Chojnacki Stefan	Bełszewo
Rosiński Józef	Osięciny
Dembiński Ignacy	Osięciny
Wasilewski Józef	Osięciny
Michalska Irena	Borucin
Gębicki Stanisław	Borucin
Zatarski Kazimierz	Borucin ²⁰⁸

²⁰⁸ Tamże, sygn. 10 k.31

Wyłoniono nowy skład prezydium:

Nazwisko i imię	Funkcja
Chojnowski Władysław	Przewodniczący prezydium ²⁰⁹
Jakubowski Stanisław	Członek prezydium
Maciejewski Michał	Członek prezydium
Szmyt Tadeusz	Członek prezydium ²¹⁰

Sekretarzem gromadzkim w tym okresie był Kowalski Eugeniusz. Przewodniczący komisji gromadzkich w trakcie kadencji:

Nazwa komisji	Nazwisko i imię przewodniczącego
Planowania gospodarczego i budżetu	Łodygowski Stanisław
Rolnictwa, leśnictwa i zaopatrzenia ludności	Bączkiewicz Stanisław
Oświaty, kultury i spraw socjalnych	Lewandowski Władysław
Dróg i mienia gromadzkiego	Wojtasik Czesław
Mandatowa	Chojnowski Władysław ²¹¹

Sołtysi gromady w kadencji 1964-1967:

Sołectwo	Nazwisko i imię
Borucin	Zatarski Kazimierz
Borucinek	Nowacki Leon
Bęlszewo kl.	Zeszotarski Kazimierz
Bęlszewo wieś	Rzępołuch Aleksander
Jarantowice	Szczepański Stanisław
Konary	Kamiński Stanisław
Krotoszyn	Kujawa Tadeusz
Latkowo	Pikuła Jan
Lekarzewice	Milewski Jan
Osięciny wieś	Rosiński Józef
Osięciny osada	Sikorski Ryszard
Oślonki	Gralewski Józef
Pilichowo	Rosiński Franciszek
Wola Skarbkowa	Nowak Edward
Zagajewice	Wiśniewski Stanisław
Żakowice	Pietrzak Józef ²¹²

²⁰⁹ Tamże, sygn. 55, k.1

²¹⁰ Tamże, syg.10, k. 51

²¹¹ Tamże, syg.10, k.57-58

²¹² Tamże, sygn. 10, k.29

KADENCJA 1969-1972

Po wyborach do rad narodowych, na sesji 11 czerwca 1969 roku w skład GRN włączono następujące osoby:

Nazwisko i imię	Funkcja
Maciejewski Michał	Osięciny
Kowalski Eugeniusz	Osięciny
Tymoszek Stanisław	Osięciny
Łuczak Bogdan	Osięciny
Głowacki Jan	Osięciny
Wasilewski Józef	Osięciny
Lewandowski Władysław	Osięciny
Wojtasik Czesław	Osięciny
Nowacki Henryk	Osięciny
Majewski Tadeusz	Osięciny
Rosińska Scholastyka	Osięciny
Tychulski Józef	Wola Skarb.
Gralewski Józef	Osiłonki
Chrzaszcz Jan	Zagajewice
Jakubowski Stanisław	Lekarzewice
Marcinkowski Stefan	Żakowice
Lewandowski Stefan	Zagajewice
Kalinowski Daniel	Krotoszyn
Zaremba Leon	Wola Skarb.
Łodygowski Stanisław	Borucinek
Pączkowski Tadeusz	Osięciny
Marciniak Jan	Borucin
Wyrzykowski Tadeusz	Osięciny
Rączka Andrzej	Osięciny
Szmyt Tadeusz	Pilichowo
Ptaszyńska Helena	Borucinek
Zatarski Kazimierz	Borucin ²¹³

W skład prezydium włączono następujące osoby:

Nazwisko i imię	Funkcja
Wasilewski Józef	Przewodniczący prezydium
Lewandowski Władysław	Członek prezydium
Szmyt Tadeusz	Członek prezydium
Rączka Andrzej	Członek prezydium
Pączkowski Tadeusz	Członek prezydium

²¹³ Archiwum Państwowe w Toruniu, oddział Włocławek, PGRN Osięciny, sygn. 14, k.121

Łodygowski Stanisław	Członek prezydium ²¹⁴
----------------------	----------------------------------

Przewodniczący komisji gromadzkich:

Nazwa komisji	Nazwisko i imię
Mandatowa	Łuczak Bogdan
Planu Gospodarczego i finansów	Wojtasik Czesław
Rolnictwa, leśnictwa i zaopatrzenia ludności	Nowacki Henryk
Oświaty, Kultury i Spraw Socjalnych	Lewandowski Władysław
Dróg i Mienia Gromadzkiego	Maciejewski Michał ²¹⁵

Sołtysi w kadencji w kadencji 1967 do roku 1970:

Sołectwo	Nazwisko i imię
Borucin	Zatarski Kazimierz
Borucinek	Nowacki Leon
Belszewo kl.	Zeszotarski Kazimierz
Belszewo wieś	Rzępołuch Irena
Jarantowice	Szczepański Stanisław
Konary	Kamiński Stanisław
Krotoszyn	Krajewski Stanisław
Latkowo	Pikuła Jan
Lekarzewice	Baranowski Zygmunt
Osięciny wieś	Rosiński Józef
Osięciny osada	Sikorski Ryszard
Oslonki	Gralewski Józef
Pilichowo	Rosiński Franciszek
Wola Skarb.	Nowak Edward
Zagajewice	Wiśniewski Stanisław
Żakowice	Pietrzak Józef ²¹⁶

W tym okresie pojawiają się nazwiska Andrzeja Płoszaja, który pracował na stanowisku zootechnika gromadzkiego oraz Henryka Nowackiego agronoma gromadzkiego.

²¹⁴ Archiwum Państwowe w Toruniu, oddział Włocławek, PGRN Osięciny, sygn. 14 k.15-17

²¹⁵ Tamże, sygn.14, k. 23-25

²¹⁶ Tamże, sygn. 14, k. 51

GROMADA PILICHOWO – DANE OSOBOWE

Akta gromady w Pilichowie nie zachowały się do naszych czasów w całości. Są zachowane akt dopiero od lutego 1958 roku, czyli okresu II kadencji gromadzkich rad narodowych. Właściwie zachował się tylko jeden, pierwszy protokół GRN²¹⁷.

W skład GRN weszli:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Waszak Franciszek	Szalonki
Olczak Stanisław	Szalonki
Pawłowski Stanisław	Szalonki
Wrocławski Wincenty	Bęlszewo
Gutowski Stanisław	Szalonki
Trawiński Jan	Korytowo
Wochna Stanisław	Szalonki
Gapski Alfons	Pilichowo
Kwiatkowski Władysław	Pilichowo
Makowski Kazimierz	Lubicz
Łyczak Prokop	Lubicz
Ostrowska Irena	Pilichowo
Kmieć Stefan	Lubicz
Rosiński Franciszek	Pilichowo
Wesołowski Ireneusz	Skarbin ²¹⁸

W lutym 1958 roku powołano następujący skład prezydium:

Nazwisko i imię	Funkcja
Kwiatkowski Władysław	Przewodniczący prezydium
Olczak Stanisław	Członek prezydium
Wesołowski Ireneusz	Członek prezydium
Wrocławski Wincenty	Członem prezydium ²¹⁹

²¹⁷ W gromadzie udzielał się Jan Trawiński, który działał już w administracji od lat 40.

²¹⁸ Archiwum Państwowe w Toruniu, oddział Włocławek, PGRN Pilichowi, sygn. 1, k. 32.

²¹⁹ Tamże, sygn. 1, k. 4.

Przewodniczący komisji gromadzkich:

Nazwa komisji	Nazwisko i imię
Finansów	Łyczak Prokop
Rolnictwa i Zaopatrzenia Ludności	Trawiński Jan
Kultury i Spraw Socjalnych	Ostrowska Irena
Mienia Gromadzkiego	Wochna Stanisław ²²⁰

Biurem gromadzkim od połowy maja 1958 roku kierował Mateusz Beciński²²¹.

²²⁰ Tamże, k. 11.

²²¹ Tamże, k. 46.

GROMADA POCIERZYN – DANE OSOBOWE

Akta gromady Pocieryn z pierwszych lat działalności (1954-1955) nie zachowały się do naszych czasów. Również brak jest akt z lat 1958-1961. Wiemy jednak że w 1956 roku na czele władz gromadzkich stał Stefan Szynkowski²²².

W skład prezydium w 1956 roku wchodził:

Nazwisko i imię	Funkcja
Szynkowski Stefan ²²³	Przewodniczący prezydium
Nowakowski, następnie Pączkowski Władysław	Zastępca przewodniczącego
Bartczak ²²⁴ Henryk, następnie Koźmiński Stanisław jako p.o.	Sekretarz prezydium
Nowakowski	Członek prezydium

W skład GRN wchodził ówczesnie (kadencja 1954-1957):

Nazwisko i imię	Miejscowość
Szynkowski Stefan	Nagórki
Bartczak Henryk	Nagórki
Studziński Stefan	Nagórki
Cebertowicz Stanisława	Nagórki
Kwiatkowski Zygmunt	Bodzanowo II
Ornat Andrzej	Bodzanowo II
Ratajczyk Jan	Bilno
Pączkowski Władysław	Bilno
Śmigielska Cecylia	Bilno
Balcerak Hieronim	Pocieryn
Lizik Jan	Pocieryn
Zachwieja Józef	Pocieryn
Gwizdalski Antoni	Pocieryn
Koźmińska Jadwiga	Ruszki
Sławiński Henryk	Ruszki
Gawroński Franciszek	Ruszki
Kotas Jakub	Sęczkowo
Kopaczewski Michał	Sęczkowo
Danielak Michał	Ujma Mała ²²⁵

²²² Archiwum Państwowe w Toruniu, oddział Włocławek, sygn. 1, k. 1.

²²³ Ur. 1901 w Byczynie, członek PZPR. Z zawodu przewodniczący prezydium GRN. Niestety przewodniczący Szynkowski nie mógł się porozumieć z sekretarzem Bartczakiem przez co praca władz gromadzkich kulasa.

²²⁴ Sekretarz Bartczak został zwolniony z powodów obyczajowych.

²²⁵ Tamże, k. 10.

Wiosną 1957 roku przewodniczący Stefan Szynkowski zrezygnował ze stanowiska. Na jego miejsce zaproponowano Henryka Bartczaka, byłego sekretarza prezydium, którego dość pochopnie zdjęto ze stanowiska, a jak się okazało był dobrym fachowcem²²⁶. Jednak kandydatura Bartczaka upadła i ostatecznie przewodniczącym prezydium został kompromisowy Franciszek Gawroński²²⁷.

W poszczególnych wsiach zamiast sołtysów powołano pełnomocników gromadzkich:

Miejscowość	Nazwisko i imię
Nagórki	Walasiński Józef
Ruszki	Budziński Henryk i Kulikowski Bolesław
Sęczkowo	Szajerski Marian ²²⁸

Pieczęć gromdy w Pocierynie

Brak bliższych danych o organizacji biura gromadzkiego w Pocierynie. Wiemy że na czele biura stał Henryk Bartczak, później zdjęty ze stanowiska. Inkasentem gromadzkim był Antoni Gwizdalski.

Z końcem 1957 roku kończą się zachowane akta gromady Pocieryn.

²²⁶ Tamże, Cieszy się dobrą opinią i zaufaniem u ludzi, a nawet go pochwalają.

²²⁷ Tamże, k. 63.

²²⁸ Tamże, k. 65.

GROMADA POWAŁKOWICE – DANE OSOBOWE

Akta gromady nie zachowały się w całości do naszych czasów. Brak jest akt z okresu 1956-1958. Wiemy jednak że gromada Powałkowice rozpoczęła działalność 21 grudnia 1954 roku. Tego dnia miała miejsce pierwsza sesja nowo wybranej GRN.

W skład GRN wchodził:

Nazwisko i imię	miejsowość
Błachewicz Feliksa	Samszyce
Czubakowski Stefan	Borucin
Gruszkowska Jadwiga	Powałkowice
Grabowski Stefan	Samszyce
Kostrzewski Bolesław	Powałkowice
Lipski Bronisław	Torzewo
Nastulski Władysław	Torzewo
Piskulski Stefan	Powałkowice
Pączkowski Józef	Samszyce
Sateja Władysław	Samszyce
Szymczak Tadeusz	Sadłuzek
Szatkowski Bolesław	Sadłuzek
Szymczak Marian	Borucin
Smolarek Edmund	Borucin
Wojciechowski Konstanty	Sadłuzek
Wojtasik Danuta	Powałkowice
Wojtasik Jan	Powałkowice
Wojtasik Kazimierz	Powałkowice
Zatarski Kazimierz	Borucin ²²⁹

Wybrano skład prezydium GRN:

Nazwisko i imię	Funkcja
Piskulski Stefan	Przewodniczący prezydium
Wojtasik Jan	Zastępca przewodniczącego
Gruszkowska Jadwiga	Sekretarz prezydium
Pączkowski Józef	Członek prezydium
Szymczak Marian	Członek prezydium
Lipski Bronisław	Członek prezydium ²³⁰

Przewodniczący komisji gromadzkich:

²²⁹ Archiwum Państwowe w Toruniu, oddział Włocławek, PGRN Powałkowice, sygn. 1, k. 6.

²³⁰ Archiwum Państwowe w Toruniu, oddział Włocławek, PGRN Powałkowice, sygn. 1, k. 5.

Nazwa komisji	Nazwisko i imię przewodniczącego
Rolna	Wojtasik Kazimierz
Budżetowo-Finansowa	Sateja Władysław
Oświaty, Kultury i Zdrowia	Kostrzewski Bolesław
Dróg i Urzędzeń Gromadzkich	Zatarski Kazimierz ²³¹

Brak jest akt z lat 1956-1958. W lutym 1958 roku miały miejsce wybory do rad narodowych i wybrano nowy skład GRN i nowe prezydium. Prawdopodobnie przewodniczącym prezydium została Jadwiga Jezierska, która kierowała gromadą w 1959 roku²³².

Na ważnym stanowisku sekretarza gromadzkiego pracował Czesław Pączkowski, który prowadził także gromadzką księgowość²³³.

W skład GRN w okresie od 1958 roku wchodził:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Wawrzyniak Franciszek	Borucin
Gąsiorowski Mateusz	Borucin
Mazurek Zdzisław	Borucin
Marczewski Stanisław	Borucin
Łukomski Kazimierz	Borucin
Zatarski Kazimierz	Borucin
Lipski Bronisław	Torzewo
Podolski Czesław	Torzewo
Nowak Władysław	Torzewo
Bączek Zygmunt	Torzewo
Kostrzewski Bolesław	Powałkowice
Matusiak Władysław	Powałkowice
Jezierska Jadwiga	Powałkowice
Szymczak Tadeusz	Sadłuzek
Szatkowski Bolesław	Sadłuzek
Jóźwiak Stanisław	Sadłuzek
Pietrzak Józef	Samszyce
Pączkowski Czesław	Samszyce ²³⁴

W połowie 1959 roku władze powiatowe narzuciły projekt likwidacji gromady i podzielenia tego obszaru między sąsiednie gromady. Radni gremialnie nie poparli projektu likwidacji gromady. Szczególnie w tej sprawie oponował radny Władysław Matusiak. Radni

²³¹ Tamże, k. 2.

²³² Tamże, sygn. 2, k. 1.

²³³ Tamże, k. 4.

²³⁴ Tamże, k. 6.

uchwalili brak zgody na likwidację gromady²³⁵, jednak jak się wkrótce okazało „po konsultacjach z władzami powiatowymi” nie było wyjścia i 12 czerwca 1959 roku GRN Powąłkowice uchwaliło likwidacji swojej gromady z końcem 1959 roku²³⁶.

Jednak plany zostały zmieniono i gromadę Powąłkowice pozostawiono jeszcze na pewien okres. W dniu 16 kwietnia 1961 roku przeprowadzono kolejne wybory do rad narodowych. W skład GRN Powąłkowice wybrano następujące osoby:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Gralak Henryka	Samszyce
Lewandowski Lesław	Powąłkowice
Kostrzewski Bolesław	Powąłkowice
Ozimiński Michał	Samszyce
Jezierska Jadwiga	Powąłkowice
Danielak Józef	Torzewo
Podolski Czesław	Torzewo
Szatkowski Bolesław	Sadłuzek
Szymczak Tadeusz	Sadłuzek
Rosołowski Michał	Torzewo
Lipski Bronisław	Torzewo
Bączek Zygmunt	Torzewo
Matusiak Władysław	Borucin
Skonieczny Władysław	Borucin
Zatarski Kazimierz	Borucin
Szelągowski Bolesław	Borucin
Michalak Wacław	Borucin
Paszkowski Czesław	Borucin ²³⁷

Przewodniczącą prezydium została ponownie Jadwiga Jezierska. W skład prezydium wchodził:

Nazwisko i imię	Funkcja
Jezierska Jadwiga	Przewodnicząca prezydium
Kostrzewski Bolesław	Członek prezydium
Bączek Zygmunt	Członek prezydium
Szatkowski Bolesław	Członek prezydium ²³⁸

²³⁵ Tamże, k. 51.

²³⁶ Tamże, k. k. 53.

²³⁷ Tamże, sygn. 3, k. 5.

²³⁸ Tamże, k. 17.

Przewodniczący komisji w okresie kadencji:

Nazwa komisji	Nazwisko i imię
Finansów	Rosołowski Michał
Rolnictwa i Zaopatrzenia Ludności	Lewandowski Lesław
Kultury i Spraw Socjalnych	Kostrzewski Bolesław
Mienia Gromadzkiego	Podolski Czesław
Mandatowa	Michalski Wacław ²³⁹

Sołtysi w kadencji 1961-1964:

Miejscowość	Nazwisko i imię
Borucin Kolonia	Nawrocki Franciszek
Torzewo	Podolski Edward
Borucin Wieś	Bogatko Julian
Powałkowice	Wawrzyniak Stefan ²⁴⁰

Sołtysi z obszaru gromady Powałkowice w latach 1961-1973²⁴¹

Sołectwo	Nazwisko i imię
Borucin	Nawrocki Franciszek (od 1961 do 1973)
Powałkowice	Wawrzyniak Stefan, od 1964 roku Kosmański Władysław
Samszyce	Ozimiński Michał, od 1964 roku Łada Aleksander

²³⁹ Tamże, k. 20.

²⁴⁰ Tamże, k. 78.

²⁴¹ Archiwum Państwowe w Toruniu, oddział we Włocławku, PPRN Radziejów, ewidencja sołtysów.

GROMADA ZAGAJEWICE

Nie zachowały się żadne akta dotyczące gromady Zagajewice. Również w aktach Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Radziejowie brak jest odpisów protokołów z Zagajewic.

Są dostępne jedynie spisy radnych z Dzienników Urzędowych Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy.

Kadencja 1955-1957 ²⁴²	Kadencja 1958-1961 ²⁴³
Głuchowicz Jan, Krupczyński Stanisław, Szczerbiak Maria, Czerwińska Irena, Lewandowski Stefan, Masztalerski Jan, Antecki Teodor, Grzelak Jan, Kamiński Józef, Puszczyńska Genowefa, Gmurczak Barbara, Milewski Jan, Graczyk Franciszek, Marcinkowska Maria, Lewandowski Jan, Przekwas Dezyderiusz, Kujawa Tadeusz, Roszak Stefan, Bęben Franciszek	Lewandowski Jan, Kujawa Tadeusz, Tychulski Józef, Bajkowski Kazimierz, Przekwas Dezyderiusz, Ilecki Henryk, Czerwińska Irena, Bałazy Edward, Drażkiewicz Mieczysław, Paradowski Jan, Jabłkowski Józef, Grzelak Kazimierz, Grzelak Jan, Puszczyński Ryszard, Graczyk Franciszek, Antecki Teodor

²⁴² Dz. Urz. WRN Bydgoszcz, 1954, nr 14, poz. 152.

²⁴³ Dz. Urz. WRN Bydgoszcz, 1958, nr 3, poz. 13.

Okres gromadzkich rad narodowych to lata 1954-1972. Cechował się częstymi zmianami administracyjnym, szczególnie w pierwszych latach. Jednostki te były zbyt małe, a gromadzkie rady narodowe zbyt słabe finansowo i miały bardzo wąskie kompetencje, mimo stopniowego rozszerzania ich funkcji i tworzenia coraz to większych gromad. Gromady zarządzane były przez miejscowych działaczy społecznych. Niewielu z nich miało wyższe niż podstawowe wykształcenie. Gromady powstały w okresie stalinowskim i zupełnie nie przystawały do rzeczywistości lat siedemdziesiątych.

GMINNA RADA NARODOWA OSIĘCINY 1973-1990

Od 1954 roku istniał podział kraju na miasta, osiedla i gromady. Podział taki nie sprawdził się. Podjęto więc zasadnicze środki zmierzające do zmian. Te sprawy omawiał VI Zjazd PZPR w 1971 roku oraz VI Plenum PZPR w 1972 roku. 29 listopada 1972 roku Sejm uchwalił ustawę o *utworzeniu gmin i zmianie ustawy o radach narodowych*.²⁴⁴ Powrócono do idei gmin- większych i samowystarczalnych jednostek. Dodatkowo tworzone wspólne rady narodowe miast i gmin, czyli miejsko-wiejskie (gminy) jednostki administracyjne, nie znane do tej pory w Polsce.

Na mocy uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy powołano gminę Osiećciny. W skład gminy Osiećciny z siedzibą GRN w Osiećcinach weszły obszary sołectw: Bartłomiejowice, Bełszewo, Bełszewo Kolonia, Bilno, Bodzanówek, Borucin, Borucin Kolonia, Borucinek, Jarantowice, Konary, Kościelna Wieś, Krotoszyn, Latkowo, Lekarzewice, Leonowo, Nagórki, Osiećciny, Osłonki, Pilichowo, Pocierzyn, Powałkowice, Ruszki, Samszyce, Sęczkowo, Szalonki, Ujma Mała, Włodzimierka, Wola Skarbkowa, Zagajewice, Zielińsk, Żakowice²⁴⁵.

Nowo powołana gmina Osiećciny obejmowała obszar 12 284 ha, w tym 11 009,43 ha użytków rolnych. W gminie mieszkało 9 131 osób. Na terenie jednostki funkcjonowało 10 szkół podstawowych, dodatkowo Zasadnicza Szkoła Rolnicza. Działały również 2 przedszkola, Gminny Ośrodek Kultury, 2 wiejskie ośrodki kultury, 4 kluby rolnika, 2 biblioteki i 15 punktów bibliotecznych, ośrodek zdrowia, 149 zakładów usługowych i punktów handlowych. Dodatkowo 3 PGR-y oraz 30 kółek rolniczych (z czasem połączonych w SKR). Obszar gminy dzielił się na 33 sołectwa. Z innych instytucji działały także: Gminna Spółdzielnia Zaopatrzenia i Zbytu, Spółdzielnia Pożyczkowo-Oszczędnościowa (z czasem jako Bank Spółdzielczy), Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska, apteka, Urząd Pocztowy i posterunek MO.

²⁴⁴ Dz.U. 1972, nr 49, poz. 312.

²⁴⁵ Dz. U. WRN w Bydgoszczy 1972 nr 17 poz. 200.

9. gminę WIELGIE z siedzibą gminnej rady narodowej w Wielgim; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:

- 1) Będzień, Bętlewo, Czarne, Czerskie Rumunki, Kamiennie Brody, Lipiny, Nowa Wieś, Orłowo, Piasieczno, Płonczyn, Płonczynek, Rumunki Tupadelskie, Suradówek, Suszewo, Teodorowo, Tupadły, Wielgie i Zakrzewo
ze zniesionej gromady Wielgie,
- 2) Oleszno, Zaduszniaki i Złowody
ze zniesionej gromady Grochowski,
- 3) Szczepanki i Witkowo
ze zniesionej gromady Radomice.

§ 10

W powiecie mogileńskim, województwie bydgoskim tworzy się następujące gminy:

1. gminę DĄBROWA z siedzibą gminnej rady narodowej w Dąbrowie; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
Białe Błota, Dąbrowa, Krzekotowo, Mierucin, Mokre, Parlin, Parlinek, Sędowo, Słaboszewo, Sucharzewo, Szczepankowo i Szczepanowo
ze zniesionej gromady Dąbrowa.
2. gminę GĘBICE z siedzibą gminnej rady narodowej w Gębicach; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
Czerniak, Dzierżąno, Gębice, Goryszewo, Gozdanin, Kamionek, Kwieciszewo, Marcinkowo, Procyń i Zbytowo
ze zniesionej gromady Gębice.
3. gminę JEZIORA WIELKIE z siedzibą gminnej rady narodowej w Jeziorach Wielkich; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
Berlinek, Budy, Dobsko, Gaj, Jeziora Wielkie, Kożuszkowo, Krzywe Kolano, Lubstówek, Nowa Wieś, Nożyczyn, Rzeszynek, Siedlimowo, Sierakowo, Włostowo, Wola Kożuszkowa i Wójcin
ze zniesionej gromady Jeziora Wielkie.
4. gminę MOGILNO z siedzibą gminnej rady narodowej w Mogilnie; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
 - 1) Broniewice, Dębowo, Dobieszewice, Głogówek, Kołodziejewo, Trłag i Wierzejewice
ze zniesionej gromady Kołodziejewo,
 - 2) Chabsko, Czarnotul, Dąbrówka, Dębno, Huta Padniewska, Huta Pałędzka, Józefowo, Krzyżownica, Kunowo, Mielenko, Niestronno, Olsza, Padniewko, Padniewo, Pałędzie Dolne, Strzelce, Szerzawy, Świerkówiec, Wasielewko, Wiczanowo, Wieniec, Wszędzień, Wylatowo, Wyrobki i Zabno
ze zniesionej gromady Mogilno.
5. gminę ORCHOWO z siedzibą gminnej rady narodowej w Orchowie; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
Bielsko, Linowiec, Myślątkowo, Orchowo, Orchówek, Różanna, Skubarczewo, Słowikowo i Szydłowiec
ze zniesionej gromady Orchowo.
6. gminę STRZELNO z siedzibą gminnej rady narodowej w Strzelnie; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
Bławaty, Bożejewice, Bronisław, Ciechrz, Cięcisko, Jezioro, Ludzisko, Łąkie, Markowice, Miradz, Mirosławice, Młynice, Młyny, Oldrzychowo, Ostrowo,

Rzadkwin, Sławsko Dolne, Stodoły, Strzelno Klasztorne, Witkówek, Wronowy i Wymysłowice
ze zniesionej gromady Strzelno Klasztorne.

7. gminę TRZEMESZNO z siedzibą gminnej rady narodowej w Trzemesznie; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
Cytrynowo, Dusznio, Gołębki, Grabowo, Jastrzębowo, Kamieniec, Kozłowo, Kruchowo, Lubiń, Ławki, Miasty, Miława, Niewolno, Ostrowite, Popielewo, Szydłowo, Trzemżał, Wydartowo, Wymysłowo Górne i Zieleń
ze zniesionej gromady Trzemeszno.

§ 11

W powiecie radziejowskim, województwie bydgoskim tworzy się następujące gminy:

1. gminę DOBRE z siedzibą gminnej rady narodowej w Dobrem; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
Bodzanowo, Borowo, Bronisław, Byczyna, Czołpin, Dęby, Dobre, Dobro Kolonia, Dobro Wieś, Kłonowo, Koszczaly, Krzywosądz, Morawy, Narkowo, Przysiek, Smarglin, Szczebłetowo i Ułomie
ze zniesionej gromady Dobro.
2. gminę NOWY DWÓR z siedzibą gminnej rady narodowej w Nowym Dworze; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
 - 1) Borowo, Brylewo, Budziszewo, Bytoń, Czarnocice, Dąbrówka, Litychowo, Ludwikowo, Morzyce, Nasilowo, Niegibalice, Nowe Witowo, Nowy Dwór, Oszczywik, Pęcinek, Pęcino, Stary Radziejów, Stefanowo, Stróżewo, Wandynowo i Witowo Kolonia
ze zniesionej gromady Nowy Dwór,
 - 2) Świesz
ze zniesionej gromady Piotrków Kujawski.
3. gminę OSIĘCINY z siedzibą gminnej rady narodowej w Osiecinach; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
Bartłomiejowice, Bełszewo, Bełszewo Kolonia, Bilno, Bodzanówek, Borucin, Borucin Kolonia, Borucinek, Jarantowice, Konary, Kościelna Wieś, Krotoszyn, Łatkowo, Lekarzewice, Leonowo, Nagórki, Osiecin, Osłonki, Pilichowo, Pocierzyn, Powalkowice, Ruszki, Samszyce, Sęczkowo, Szalonki, Ujma Mała, Włodzimierka, Wola Skarbowa, Zagajewice, Zieliński i Zakowice
ze zniesionej gromady Osiecin.
4. gminę PIOTRKÓW KUJAWSKI z siedzibą gminnej rady narodowej w Piotrkowie Kujawskim; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:
 - 1) Anusin, Bycz, Czarnotka, Dębołęka, Gradowo, Higeniewo, Jerzyce, Kaczewo, Kaspral, Kozy, Łubsin, Łabędzin, Palczewo, Piotrków Kujawski, Piotrków Poduchowny, Rogalin, Rudzk Mały, Rzeczyca, Stawiska, Szewce, Świątniki, Teodorowo, Trojaczek, Wincentowo, Wójcin, Zakręta i Zborowiec
ze zniesionej gromady Piotrków Kujawski,
 - 2) Katarzyna, Nowa Wieś, Połajewek, Połajewo, Przedłuż, Przewóz, Rudzk Duży i Sokoły
ze zniesionej gromady Przewóz.
5. gminę RADZIEJÓW z siedzibą gminnej rady narodowej w Radziejowie; w skład nowo utworzonej gminy wchodzi obszary sołectw:

Akt powołania gminy Osiecin - fragment dokumentu (Dz. Urz. WRN

Bydgoszcz, 1972, nr 17, poz. 200)

W nowym ustroju gminnym oddzielono funkcje stanowiące od wykonawczych. Organem uchwałodawczym była gminna rada narodowa. Rada spośród swego grona wybierała prezydium i komisje. Przewodniczącym rady zostawał zwyczajowo pierwszy sekretarz gminnego komitetu PZPR. Przewodniczący GRN, jego zastępcy i szefowie komisji tworzyli prezydium gminnej rady narodowej. Na sesjach prezydium omawiano kwestie organizacyjne GRN ale też podejmowano uchwały na przykład o zatwierdzeniu sołtysów.²⁴⁶

Obsługą administracyjną i kancelaryjną gminnej rady narodowej i jej organów zajmował się inspektor d/s rady narodowej i biuro rady. Inspektor służbowo podlegał przewodniczącemu, a zatrudniony i finansowany był przez Naczelnika.

Do zadań rady narodowej gminy należało uchwalanie rocznych i wieloletnich planów społeczno-gospodarczych rozwoju gminy oraz koordynowanie i kontrolowanie ich wykonania, uchwalanie budżetu na rok przyszły i kontrola jego wykonania, dysponowanie środkami funduszy celowych niezwiązanych bezpośrednio z budżetem, uchwalanie planu zagospodarowania przestrzennego terenu gminy.

Rada narodowa funkcjonowała w oparciu o uchwalony przez siebie regulamin. Obradowała na sesjach, na których podejmowała uchwały, które jako organ wykonawczy realizował naczelnik gminy.

Organami rady były: prezydium, komisje, a także Gminny Komitet Kontroli Społecznej, powołany na mocy ustawy z dnia 26 maja 1978 roku o zmianie ustawy o radach narodowych. Na czele prezydium (w skład którego wchodził: przewodniczący, zastępcy oraz szefowie komisji gminnych), stał przewodniczący. Od 1974 roku przewodniczącym obligatoryjnie był I-szy sekretarz miejscowego komitetu PZPR. W niektórych gminach nawet nie przeprowadzano głosowania na forum rady tylko przez aklamację zatwierdzano przewodniczącego po zmianach personalnych w miejscowym Komitecie PZPR. Trzeba dodać, że sekretarze partyjni często byli przenoszeni z gminy do gminy, co wiązało się ze zmianami w prezydium.

Powołano urząd gminy, jako terenowy organ administracji państwowej do wykonywania zadań naczelnika gminy. Naczelnik gminy był powoływany i odwoływany przez wojewodę. Gminna rada narodowa mogła tylko wyrażać niewiążącą opinię o kandydaturze. Naczelnicy rzadko pochodzili z terenu gminy, chociaż często bywali związani z władzami powiatowymi. Byli to w większości ludzie z wyższym wykształceniem mający często doświadczenie z administracją. W urzędach gmin zatrudniano osoby mające

²⁴⁶ Dz.U. 1972, nr 49, poz. 312.

przynajmniej średnie wykształcenie lub będące w trakcie uzupełniania wykształcenia. Była to zupełna nowość w administracji lokalnej, sprzyjająca profesjonalizacji administracji.

Ustanowienie gmin w 1973 roku było przyznaniem się do porażki funkcjonowania gromadzkich rad narodowych. Powstały gminy, często prawie w dawnych granicach. Ustanowiono jednoosobowy organ wykonawczy przypominający dawnego wójta.

Urząd Gminy Osięciny rozpoczął pracę 1 stycznia 1973 roku na mocy ustawy z 29 listopada 1972 roku *O utworzeniu gmin i zmianie ustawy o radach narodowych*²⁴⁷. Urząd funkcjonował w oparciu o Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1972 r. „w sprawie zakresu działania naczelnika gminy, organizacji i zadań urzędu gminy oraz niektórych spraw pracowniczych”²⁴⁸.

Urząd gminy zasadniczo dzielił się na trzy części: Biuro Urzędu, Gminną Służbę Rolną i Urząd Stanu Cywilnego. Urząd gminy podzielony był na referaty kierowane przez sekretarza Biura Urzędu Gminy. Ważną pozycję zajmował główny księgowy urzędu gminy.

Gminna Służba Rolna (GSR) kierowana była przez kierownika. GSR tworzył zespół kilku ludzi sprawujący nadzór nad rolnictwem w gminie i organizujący jego sprawy. W latach osiemdziesiątych GSR zostały przekształcone w referaty rolnictwa.

W ramach Urzędu Gminy funkcjonował Urząd Stanu Cywilnego na czele z kierownikiem.

Gminnej Radzie Narodowej podlegały wszelkie instytucje gospodarcze i państwowe na terenie gminy (np. GS SCh i posterunki MO). Miały one obowiązek składania sprawozdań. Gminy stały się z zamierzenia okręgiem samowystarczalnym dla wsi. Na jego terenie działała Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska, zbiorcza szkoła gminna, biblioteka gminna, gminny ośrodek zdrowia, spółdzielnia kółek rolniczych itp.

Powołanie gmin w tamtym okresie było całkiem dobrym posunięciem na miarę ustroju. Powstały większe jednostki terytorialne, które w ramach swego okręgu spełniały większość funkcji administracyjnych, gospodarczych i socjalnych ludności.

Z początkiem czerwca 1975 roku weszła w życie reforma administracji ustanawiająca dwustopniowy podział (zamiast trzystopniowego). Zlikwidowano powiaty, tworząc jednocześnie nowe, mniejsze województwa (zamiast 17 województw – 49).

Gmina Osięciny weszła w skład województwa wrocławskiego²⁴⁹.

²⁴⁷ Tamże.

²⁴⁸ Dz.U. 1972 nr 49, poz.315.

²⁴⁹ Dz. U. 1975 nr 17 poz. 92.

W 1976 roku do gminy Osięciny włączono obszary sołectw: Pścinnio i Witowo Nowe oraz obszar PGR Morzyce z sołectwa Morzyce i wieś Wandynowo z sołectwa Czarnocice ze zniesionej gminy Nowy Dwór²⁵⁰.

Wybory do gminnych rad narodowych przeprowadzono po raz pierwszy w dniu 9 grudnia 1973 roku (Przez kilka miesięcy, od stycznia do listopada 1973, w gminnych radach zasiadali radni wybrani jeszcze w 1969 roku.) Kolejne wybory organizowano w dniu 5 lutego 1978 roku, 17 czerwca 1984 i 19 czerwca 1988 roku. Wybory także przeprowadzano w atmosferze powszechnej mobilizacji, a wyniki i frekwencja zawsze zbliżały się do 100% (z wyjątkiem ostatnich wyborów).

W latach 1979-1980 kryzys państwa pogłębiał się. Do tego dochodziły klęski żywiołowe (ostra zima 1978/1979, mokre lato 1980). Sposobem na przezwycięzenie kryzysu było powołanie Komisji Kontroli Społecznych w każdej gminie w sierpniu 1978 roku²⁵¹. Tropiły one nieprawidłowości w dystrybucji dóbr.

Latem 1980 roku wiele zakładów pracy rozpoczęło strajki. Doprowadziło to do zalegalizowania ruchu „Solidarności”. Był to ciekawy okres w dziejach polskiej wsi. W sklepach niewiele można było kupić, ale wiele się zmieniało w kwestiach politycznych. Na przełomie 1980 i 1981 roku masowo podawali się do dymisji przewodniczący gminnych rad narodowych, którzy zajmowali też wysokie funkcje partyjne. Nowymi przewodniczącymi zostawali działacze społeczni cieszący się dużym zaufaniem społeczności wiejskiej.

W dniu 19 marca 1981 roku Rada Państwa podjęła uchwałę w sprawie umacniania roli samorządu mieszkańców wsi w ramach istniejących przepisów o radach narodowych. Zebrania wiejskie od tej pory mogły uchylać projekty uchwał, którymi musiała się zająć gminna rada narodowa. Zebrania zyskały inicjatywę uchwałodawczą. Zebrania wiejskie mogły wybierać rady sołeckie. Funkcja sołtysa została wzmocniona poprzez prawo do uczestniczenia w sesjach GRN z głosem doradczym. Sołtys mógł zawierać umowy w imieniu zebrania wiejskiego, co do udostępnienia obiektów sołectwa²⁵².

Jesienią 1981 roku w gminach pojawiło się wojsko – terenowe grupy operacyjne. Oficjalnie miały one „udzielać pomocy terenowym organom administracji państwowej w realizacji zadań społecznych, gospodarczych i obronnych, a także współdziałanie z różnymi rodzajami samorządów i organizacji społecznych działających w środowisku wiejskim”²⁵³.

²⁵⁰ Dz. U. 1976 nr 1 poz. 10.

²⁵¹ Dz.U. 1978 nr 14 poz. 61.

²⁵² Gończar M., *Samorząd wsi – historia i nowe możliwości*, Warszawa 1990, s. 55.

²⁵³ Tamże, s. 48.

Przygotowywały one jednak grunt pod wprowadzenie stanu wojennego. Wojskowi tropili nieprawidłowości w gminach. Sporo ich wykryli ale najpierw należałoby zmienić cały ustrój, aby poprawić zaopatrzenie.

13 grudnia 1981 roku do urzędów wkroczyło wojsko. Gminne rady narodowe i zebrania wiejskie miały zakaz zgromadzeń. W urzędach gmin urzędowanie rozpoczęli komendanci terenowych grup operacyjnych. Naczelnicy musieli respektować decyzje komendantów.

Władzę odzyskała partia. W ciężkiej sytuacji pozostawali przewodniczący gminnych rad narodowych wybrani na przełomie 1980 i 1981 roku. Cieszyli się oni pewnym autorytetem i nie zawsze chcieli się podporządkować władzom wojskowym i partyjnym.

Jesienią 1982 roku władze zainicjowały powstawanie Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego (PRON).

W 1982 roku powinny były się odbyć wybory do rad narodowych, lecz z uwagi na stan wojenny wybory przełożono na rok 1984.

Lata 1980-1981 i czas względnej wolności wyrażania poglądów przyniósł w całym kraju falę żądań przywrócenia gmin, które likwidowano w 1976 roku. Mieszkańcy Bytonia i okolic również domagali się przywrócenia gminy Nowy Dwór. Władze często zgadzały się na te oddolne inicjatywy. W 1982 roku przywrócono dawną gminę Nowy Dwór, ale pod nazwą Gminy Bytoń. W związku z tym z gminy Osięciny wyłączono obszary sołectw Pścunno, Wandynowo i Witowo oraz obszar PGR Morzyce i włączono je do nowo utworzonej gminy Bytoń²⁵⁴.

W początkach lat osiemdziesiątych władze postanowiły zreorganizować administrację wiejską. Ustawa z 20 lipca 1983 roku o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego na nowo powołała samorząd terytorialny.²⁵⁵ Nie był to samorząd w pełni tego słowa znaczeniu. Przepisy były dość mętne i różnie je interpretowano. Był to jednak pierwszy tak odważny krok władz państwowych. Samorząd wiejski otrzymał prawo do dysponowania własnymi funduszami, ale nie uzyskał osobowości prawnej. Zebrania wiejskie mogły decydować o sprawach lokalnych. Powoływały sołtysa i radę sołecką, jako organy wykonawcze. Na czele rady mógł stać przewodniczący rady sołeckiej. Mógł nią także kierować sołtys. Główną osobą reprezentującą samorząd wiejski stawał się przewodniczący rady sołeckiej. Prawo zwoływania zebrań wiejskich przysługiwało radzie sołeckiej na

²⁵⁴ Dz. U. 1982 nr 23 poz. 166

²⁵⁵ Dz. U. 1983, nr 41, poz. 185

wniosek 1/5 pełnoletnich mieszkańców sołectwa. Sołectwo mogło uchwalić swój statut i powoływać komisje. Nadzór na samorządem wiejskim sprawowała rada narodowa i naczelnik. Nowe przepisy zobligowały naczelnika gminy i GRN do respektowania uchwał zebrań wiejskich. Sprawy dotyczące danej społeczności musiały być z nią uzgadniane. Wybory do rad sołeckich przeprowadzono jesienią 1984 roku, kolejne w 1988 roku.

Nowa ustawa o radach narodowych i samorządzie wiejskim zwiększyła uprawnienia rad narodowych wobec naczelników. Od tej pory to gminna rada narodowa w porozumieniu z wojewodą wybierała swojego naczelnika.

Mimo pozorowanych i prawdziwych prób naprawienia sytuacji gospodarczej kraju kryzys się pogłębiał. Władza traciła autorytet. W dniu 19 czerwca 1988 roku przeprowadzono ostatnie wybory do rad narodowych w Polsce. Ogłoszono po raz pierwszy prawdziwe wyniki o frekwencji, które były bardzo niskie.

GMINNA RADA NARODOWA OSIĘCINY 1973-1990

Urząd Gminy Osiećciny rozpoczął działalność 1 stycznia 1973 roku (patrz dalej), natomiast gminna rada narodowa zainaugurowała działalność 4 stycznia tego samego roku.

Radni zasiadający w gminnej radzie narodowej pochodzili jeszcze z gromadzkich rad narodowych i zostali wybrani w wyborach w 1969 roku. Część z nich od stycznia do listopada 1973 roku zasiadała w gminnej radzie narodowej w Osiećcinach. Byli to:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Maciejewski Michał	Osiećciny
Kowalski Eugeniusz	Osiećciny
Łuczak Bogdan	Osiećciny
Wasilewski Józef	Osiećciny
Lewandowski Władysław	Osiećciny
Głowacki Henryk	Osiećciny
Majewski Tadeusz	Osiećciny
Rosińska Scholastyka	Osiećciny
Pączkowski Tadeusz	Osiećciny
Wyrzykowski Tadeusz	Osiećciny
Rączka Andrzej	Osiećciny
Tychulski Józef	Osiećciny
Chrząszcz Jan	Zagajewice
Jakubowski Stanisław	Lekarzewice
Marcinkowski Stefan	Żakowice

Kalinowski Daniel	Krotoszyn
Lewandowski Stefan	Zagajewice
Zaremba Leon	Wola Skarbkowa
Łodygowski Stanisław	Borucinek
Szmyt Tadeusz	Pilichowo
Ptaszyńska Helena	Borucinek
Marciniak Jan	Borucin
Gralewski Józef	Oślonki
Katarski Kazimierz	Borucin
Kozicki Henryk	Borucin
Kierzkowski Stanisław	Latkowo
Czyżnikiewicz Stefan	Ruszki
Janowski Stanisław	Zielińsk
Kotlarek Jan	Bilno
Kryszak Roman	Bilno
Kwiatkowski Wacław	Leonowo
Kozmińska Jadwiga	Ruszki
Lewandowski Stanisław	Włodzimierka
Małecki Eugeniusz	Bodzanówek
Nenczak Bernard	Bodzanówek
Orzechowski Czesław	Nagórki
Pałaszynski Wojciech	Ruszki
Poreda Kazimierz	Sęczkowo
Pawłowski Stanisław	Szalonki
Panfil Stanisław	Włodzimierka
Szałek Franciszek	Kościelna Wieś
Szałek Michał	Zielińsk
Tychulski Zygfryd	Bartłomiejowice
Urbański Mieczysław	Krotoszyn
Wojciechowski Zygmunt	Ujma Mała
Zachwieja Józef	Pocierzyn
Nagiec Stanisław	Zielińsk
Michalak Wacław	Samszyce ²⁵⁶

Pierwsza sesja GRN z dnia 4 stycznia 1973 roku miała uroczysty charakter. Poprowadził ją dotychczasowy przewodniczący gromadzkiej rady narodowej w Osięcinach. Władzom gminy wręczono symboliczny akt powołania jednostki²⁵⁷.

Wyłoniono władze GRN, czyli prezydium. Poniżej skład prezydium GRN od stycznia do listopada 1973 roku:

²⁵⁶ Tamże, GRN Osięciny, sygn. 9, b.p.

²⁵⁷ Tamże.

Nazwisko i imię	Funkcja
Lewandowski Michał ²⁵⁸	Przewodniczący prezydium
Pałaszynski Wojciech	Zastępca przewodniczącego
Maciejewski Michał	Przewodniczący Komisji Planu, Budżetu i Finansów oraz Spraw Komunalnych i Zaopatrzenia
Łodygowski Stanisław	Przewodniczący Komisji Rolnictwa
Rączka Andrzej	Przewodniczący Komisji Oświaty, Kultury i Spraw Socjalnych
Tychulski Zygfryd	Przewodniczący Komisji Ładu i Porządku Publicznego

KADENCJA 1974-1977

Z końcem listopada 1973 roku zakończyła się kadencja rad narodowych wybranych jeszcze w 1969 roku. 9 grudnia tego roku odbyły się wybory do rad narodowych. W skład GRN Osięcinę wybrano następujące osoby:

Bartczak Henryk,
 Bączkiewicz Stanisław,
 Borkowski Jan,
 Brajczewska Barbara,
 Brzeziński Stanisław,
 Ciesielski Ryszard,
 Danielewski Stefan,
 Drażek Wiesław,
 Drzewucka Monika,
 Figas Ksawera,
 Głowacki Jan,
 Jadczaś Roman,
 Jakubowski Stanisław,
 Kempura Jan,
 Koźmińska Jadwiga,
 Kryszak Roman
 Kuszyk Władysław,
 Lewandowski Andrzej,
 Lewandowski Florian,
 Lewandowski Stanisław,
 Lewandowski Władysław,
 Łodygowski Stanisław,
 Maciejewski Michał,

²⁵⁸ Jednocześnie Przewodniczący Komitetu Gminnego PZPR.

Majewski Marian,
 Marcinkowski Stefan,
 Matusiak Witold,
 Mazurek Eugeniusz,
 Mentlewicz Władysław,
 Polaszek Stanisław,
 Rączka Andrzej,
 Rybicka Anna,
 Sikorski Ryszard,
 Spychalski Jan,
 Szajerski Jerzy,
 Szczepańska Janina,
 Szelągowski Bolesław,
 Szolyga Kazimierz,
 Tychulski Zygfryd,
 Walczak Stanisław,
 Zmierczak Ryszard²⁵⁹

Podczas pierwszej sesji GRN 21 grudnia 1973 roku wybrano nowe prezydium²⁶⁰:

Nazwisko i imię	Funkcja
Lewandowski Władysław ²⁶¹	Przewodniczący prezydium
Rączka Andrzej ²⁶²	Zastępca przewodniczącego
Tychulski Zygfryd	Zastępca przewodniczącego
Maciejewski Michał	Członek prezydium, przewodniczący Komisji Rozwoju Gospodarczego i Zaopatrzenia
Brzeziński Stanisław	Członek prezydium
Polaszek Stanisław	Członek prezydium, przewodniczący Komisji Oświaty, Kultury i Spraw Socjalnych
Walczak Stanisław	Członek prezydium

Przewodniczący prezydium GRN Władysław Lewandowski został odwołany 29 września 1976 roku²⁶³. Nową przewodniczącą prezydium GRN została Janina Jankowska²⁶⁴.

²⁵⁹ Dz. Urz. WRN Bydgoszcz, 1973, nr 16, poz. 207.

²⁶⁰ Tamże, sesja GRN z 21 grudnia 1973 roku, bp.

²⁶¹ I sekretarz KG PZPR w Osięcinach.

²⁶² Lekarz stomatolog, członek ZSL.

²⁶³ Rozpoczął studia w Moskwie.

²⁶⁴ Tamże, protokoły GRN z 1976 roku.

Wykaz ważniejszych osób w gminie Osiećiny w latach 70-tych:

Nazwisko i imię	Funkcja
Wyłębski Stanisław	Dyrektor PGR
Stachowiak Czesław	Naczelnik Poczty
Koźmiński Stanisław	Kierownik Międzykółkowej Bazy Maszynowej
Adamczak Jerzy	Lekarz Weterynarii
Brajczewski Sławomir	Lekarz Medycyny
Kobielski Henryk	Dyrektor szkoły
Andrzejewski Czesław	Dyrektor szkoły
Walczyński Władysław	Kierownik PGR
Olechowski Edmund	Kierownik PGR
Pawlak Karol	Prezes SKR
Jedliński Eugeniusz	Komendant MO
Wyrzykowski Tadeusz	Prezes GS SCh
Kobielski Henryk, następnie Wanda Łuczak	Gminny Dyrektor Szkół
Dankiewicz Zygmunt	Przewodniczący Gminnego Komitetu Frontu Jedności Narodu
Drzewucki Ryszard	Gminny Komendant OSP

KADENCJA 1978-1984

W skład GRN Osiećiny w latach 1978-1984 wchodził²⁶⁵:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Adamczak Jerzy	Osiećiny
Bączkiewicz Stanisław	Pilichowo
Brajczewska Barbara	Osiećiny
Brzeziński Stanisław	Osiećiny
Burmistrz Maria	Zielińsk
Czajkowski Józef	Żakowice
Grzybek Regina	Osiećiny
Głowacki Jan	Osiećiny
Jakubowski Stanisław	Lekarzewice
Kaczmarek Stanisław	Witoldowo
Kozicki Jan	Borucin
Koźmińska Jadwiga	Ruszki
Kotnowska Henryka	Pocierzyn
Lewandowski Stanisław	Krotoszyn
Łęga Bernard	Nagórki
Majewski Marian	Osiećiny
Marciniak Leon	Lekarzewice

²⁶⁵ Wybory odbyły się 5 lutego 1978 roku.

Nocoń Jan	Osięciny
Nowak Edward	Wola Skarbkowa
Nowakowski Krzysztof	Kościelna Wieś
Olczak Krystyna	Szalonki
Pawlak Karol	Osięciny
Polaszek Stanisław	Borucin
Ptaszyńska Helena	Borucinek
Rączka Andrzej	Osięciny
Sikorski Ryszard	Osięciny
Spychalski Jan	Samszyce
Szajerski Jerzy	Sęczkowo
Szczepańska Janina	Jarantowice
Szczepańska Sabina	Karolin
Szczerbiak Stanisław	Kościelna Wieś
Szmyt Tadeusz	Pilichowo
Szołyga Kazimierz	Zagajewice
Stępińska Jolanta	Osięciny
Tychulski Zygfryd	Bartłomiejowice
Urbańska Danuta	Pilichowo
Waszak Józef	Belszewo
Wojciechowski Jan	Osięciny
Wojtasik Kazimierz	Powałkowice
Ziętara Lesław	Sęczkowo
Żeglicz Helena	Karolin ²⁶⁶

W skład prezydium włączono następujące osoby:

Nazwisko i imię	Funkcja
Jankowska Janina ²⁶⁷	Przewodnicząca prezydium
Rączka Andrzej	Zastępca przewodniczącego
Grzybek Regina	Zastępca przewodniczącego
Sikorski Ryszard	Przewodniczący Komisji Rozwoju Gospodarczego i Zaopatrzenia
Pawlak Karol	Przewodniczący Komisji Rolnictwa
Nocoń Jan	Przewodniczący Komisji Wychowania, Oświaty, Kultury i Spraw Socjalnych
Brzeziński Stanisław	Przewodniczący Komisji Prawa i Porządku Publicznego ²⁶⁸

²⁶⁶ Archiwum Państwowe w Toruniu, oddział Włocławek, GRN Osięciny, Uchwały GRN Osięciny i ich realizacja, bp.

²⁶⁷ W 1980 roku rozpoczęła studia wyższe w Moskwie.

²⁶⁸ Archiwum Państwowe w Toruniu, oddział Włocławek, GRN Osięciny, Uchwały GRN Osięciny i ich realizacja, bp.

W trakcie kadencji doszło do dwóch zmian we władzach GRN. Od 13 października 1980 roku przewodniczącym prezydium został Sławomir Gronkowski (spoza grona radnych)²⁶⁹. Natomiast 26 marca 1982 roku nowym przewodniczącym prezydium został Ryszard Sikorski²⁷⁰.

Poniżej liczba stałych mieszkańców gminy Osięciny w dniu 31 grudnia 1984 roku:

Nazwa sołectwa	Liczba mieszkańców
Bartłomiejowice	181
Bęlszewo	318
Bilno	191
Bodzanówek	118
Borucinek	358
Borucin	533
Jarantowice kol.	89
Jarantowice GHZ	196
Kościelna Wieś	402
Krotoszyn	323
Konary	168
Latkowo kol.	58
Latkowo GHZ	206
Lekarzewice	154
Leonowo	102
Nagórki	202
Osięciny osada	2 376
Osięciny wieś	170
Oślonki	164
Pilichowo	315
Pocierzyn	187
Powałkowice	172
Ruszki	282
Samszyce	159
Sęczkowo	243
Szalonki	161
Ujma Mała	75
Wola Skarbkowa	259
Witoldowo	203
Zbłę ²⁷¹	45
Zagajewice	216
Zielińsk	347

²⁶⁹ Archiwum Państwowe w Toruniu, oddział Włocławek, GRN Osięciny, Uchwały GRN Osięciny i ich realizacja, bp.

²⁷⁰ Tamże.

²⁷¹ Nowe sołectwo od 25 września 1981 roku, uchwała GRN nr XX/59/81.

Żakowice	168
Ogółem	9 141²⁷²

KADENCJA 1984-1988

Po wyborach do rad narodowych z 17 czerwca 1984 roku w skład GRN Osiećiny wybrano następujące osoby:

Bajer Józef,
 Chojnacki Kazimierz,
 Chrząszcz Zdzisław,
 Dąbek Benedykt,
 Falgowski Roman,
 Gackowska Marianna,
 Gasińska Aldona,
 Gralak Józef,
 Korzeniewski Zygmunt,
 Kozicki Jan,
 Lewandowski Stanisław,
 Lewandowski Władysław,
 Lisota Eugeniusz,
 Maciejewski Ryszard,
 Marchwiński Julian,
 Marciniak Leon,
 Nowacki Henryk,
 Pałaszynski Wojciech,
 Piotrowski Jan,
 Przybysz Wojciech,
 Ptaszyńska Helena,
 Puszczyńska Jadwiga,
 Rączka Andrzej,
 Rosińska Anna,
 Rosińska Scholastyka,
 Sikorski Ryszard,
 Spychalski Jan,
 Szajerski Jerzy,
 Szczepańska Bogumiła,
 Szczepańska Natalia,
 Szczerbiak Józef,
 Świątkowski Feliks,
 Tychulski Zygfryd,
 Walczyński Mirosław,
 Walusiak Seweryn,

²⁷² Archiwum Państwowe w Toruniu, oddział Włocławek, GRN Osiećiny, Uchwały GRN Osiećiny i ich realizacja, bp.

Wasilewski Józef,
Wojciechowski Jan,
Wojtasik Kazimierz,
Woźniak Wacława,
Wyrębski Franciszek²⁷³

W kadencji 1984-1988 na czele prezydium GRN stał Ryszard Sikorski.

KADENCJA 1988-1990

Od czerwca 1988 roku w skład GRN Osiećnicy wchodziły następujące osoby:

Balcerowski Władysław,
Biesiada Czesław,
Bogatko Julian,
Daniewlewski Leon,
Dąbek Benedykt,
Drażkiewicz Waldemar,
Gołębiewski Ryszard,
Gapski Paweł,
Grochowina Ryszard,
Grudzień Roman,
Kwiatkowski Jan,
Krygier Czesław,
Kurdupska Halina,
Lewandowska Jolanta,
Lewandowska Krystyna,
Lewandowski Władysław,
Lisota Eugeniusz,
Madajczyk Ireneusz,
Małecki Ryszard,
Marchwiński Julian,
Marcinkowski Stefan,
Mentlewicz Izabela,
Nenczak Stefan,
Nowacki Henryk,
Nowakowski Krzysztof,
Olczak Wiesław,
Paradny Weronika,
Piernik Marian,
Przybysz Wojciech,

²⁷³ Dz. Urz. Województwa Włocławskiego, 1984, nr 1, poz. 1.

Ptaszyńska Helena,
 Rączka Andrzej,
 Rolewski Janusz,
 Rosińska Anna,
 Staniszevska Bożena,
 Stasiak Stefan,
 Szajerski Jerzy,
 Szczepańska Beata,
 Trzeciński Włodzimierz,
 Tyczkowska Jadwiga,
 Wasilewski Józef,
 Wojciechowski Jan,
 Wojtasik Kazimierz,
 Żurański Krzysztof,
 Żywica Zbigniew

W tej kadencji na przewodniczącego prezydium wybrano Jana Wojciechowskiego.
 W skład prezydium wchodzili:

Nazwisko i imię	Funkcja
Wojciechowski Jan	Przewodniczący prezydium
Stasiak Stefan	Zastępca przewodniczącego
Żurański Krzysztof	Zastępca przewodniczącego
Rolewski Janusz	Członek prezydium
Nowakowski Krzysztof	Członek prezydium
Paradny Weronika	Członek prezydium
Kryger Czesław	Członek prezydium ²⁷⁴

²⁷⁴ Tamże, posiedzenie prezydium GRN z 30 stycznia 1989 roku.

URZĄD GMINY OSIĘCINY

Pierwszym naczelnikiem gminy został Stefan Górecki. Rozpoczął urzędowanie 1 stycznia 1973 roku. Naczelnik Górecki sprawował urząd naczelnika do początków 1981 roku, następnie został odwołany przez wojewodę włocławskiego.

W dniu 5 lutego 1981 roku radni GRN Osiećiny debatowali nad kandydaturami na nowego naczelnika. Zwyciężył Ryszard Kurdupski²⁷⁵. Nowy naczelnik gminy Osiećiny sprawował urząd do 1990 roku.

Pierwszym sekretarzem biura UG został Eugeniusz Kowalski. Pracował na tym stanowisku aż do 1988 roku. Z początkiem 1989 roku zastąpił go Zygmunt Świątkowski, który już wcześniej pełnił obowiązki sekretarza w czasie choroby Kowalskiego²⁷⁶.

Oddzielny pion w urzędzie gminy zajmowała Gminna Służba Rolna. Jej pierwszym kierownikiem był Ryszard Kaniewski²⁷⁷. W połowie lat 70. na czele tej służby stał już Andrzej Płoszaj. W drugiej połowie lat 70. to stanowisko piastował Jerzy Kwiatkowski, który pracował również w latach 80.

Inni urzędnicy gminni wymieniani w aktach gminnych:

Nazwisko i imię	Stanowisko
Henc Bożena	Księgowa
Chrupek Jerzy	Inspektor ds. planowania
Nagieć Jerzy	Inspektor ds. obsługi GRN (lata 70.)
Radecka Grażyna	Referent ds. sanitarno-porządkowych i przeciwpożarowych
Świątkowski Zygmunt	Kierownik Referatu Handlu i Usług
Wasilewski Józef	Inspektor ds. obsługi GRN

²⁷⁵ Przedstawiciele władz zwierzchnich zaproponowali kandydatury: Ryszarda Kurdupskiego, Tadeusza Wyrzykowskiego i Jana Głowackiego. Radni zgłosili dodatkowo kandydatury Władysława Lewandowskiego i Henryka Nowackiego. Tajne głosowanie kandydat Ryszard Kurdupski zwyciężył bezapelacyjnie. Tamże, sesja GRN z 5 lutego 1981 roku.

²⁷⁶ Tamże, posiedzenie prezydium GRN z 30 stycznia 1989 roku.

²⁷⁷ Tamże, GRN Osiećiny, sygn. 9, b.p.

SOŁTYSI

Sołtysi gminy Osięciny w grudniu 1973 roku²⁷⁸:

Sołectwo	Nazwisko i imię
Bartłomiejowice	Karlikowski Józef
Belszewo Kolonia	Zeszotarski Kazimierz
Belszewo wieś	Waszak Józef
Bilno	Kryszak Roman
Bodzanówek	Zaremba Piotr
Borucin Kolonia	Zatarski Kazimierz
Borucin wieś	Nawrocki Franciszek
Jarantowice	Szczepański Stanisław
Konary	Tomaszewski Stanisław
Kościelna Wieś	Spychała Czesław
Krotoszyn Kolonia	Krajewski Stanisław
Krotoszyn wieś	Korzyniewski Stanisław
Latkowo	Pikula Jan
Lekarzewice	Jakubowski Stanisław
Leonowo	Kwiatkowski Józef
Nagórki	Korzeniewski Zygmunt
Osięciny Osada	Sikorski Ryszard
Osięciny Wieś	Rosiński Józef
Oślonki	Gralewski Józef
Pilichowo	Wcześniej, od 1976 roku Wesołowski Marian, Nenczak Bolesław
Pocierzyn	Ciesielki Henryk
Powałkowice	Kosmański Władysław
Ruszki	Wcześniej od 1976 roku Ratajczyk Włodzimierz, Czyżnikiewicz Stanisław
Samszyce	Łada Aleksy
Sęczkowo	Szajerski Marian
Szalonki	Wasielewski Zdzisław
Ujma Mała	Wojciechowski Zygmunt
Włodzimierka	Świątkowski Feliks
Wola Skarbkowa	Nowak Edward
Zagajewice	Wiśniewski (zapiano Wieśniewski) Stanisław
Zielińsk	Borkowski Jan
Żakowice	Pietrzak Józef

²⁷⁸ Tamże, Zebrania wiejskie, sołtysi.

Poniżej lista sołtysów z 1983 roku:

Sołectwo	Nazwisko i imię
Bartłomiejowice	Karlikowski Józef
Bełszewo	Waszak Józef
Borucin	Bogatko Julian
Borucinek	Biesiada Czesław
Bilno	Kryszak Roman
Bodzanówek	Zaręba Piotr
Jarantowice	Ratajczyk Józef
Kościelna Wieś	Świątkowski Feliks
Krotoszyn	Lewandowski Stanisław
Leonowo	Kwiatkowski Józef
Lekarzewice	Ptaszyński Leszek
Nagórki	Korzeniewski Zygmunt
Osięciny	Sikorski Ryszard
Oślonki	Gralewski Henryk
Pilichowo	Wesołowski Marian
Pocierzyn	Ciesielski Henryk
Powałkowice	Kosmański Władysław
Ruszki	Ratajczyk Włodzimierz
Samszyce	Łada Aleksy
Sęczkowo	Sławiński Zygmunt
Szalonki	Wasilewski Zdzisław
Ujma Mała ²⁷⁹	Wojciechowski Zygmunt
Wola Skarbkowa	Nowak Edward
Witoldowo	Dębek Benedykt
Zagajewice	Szołyga Stefan
Zblęg	Kapeliński Bolesław
Zielińsk	Borkowski Jan
Żakowice	Pietrzak Kazimierz

²⁷⁹ Sołectwo powstało 10 lutego 1983 roku po wyodrębnieniu z sołectwa Bilno. Uchwała GRN nr XXV/80/83.

Sołtysi i przewodniczący rad sołeckich w kadencji 1984-1988:

Sołectwo	Nazwisko i imię
Barłomiejowice	Karlikowski Jan
Bełszewo	Waszak Józef
Borucin	Bogatko Julian
Borucinek	Biesiada Czesław
Bilno	Kryszak Roman
Bodzanówek	Fabisiak Stanisław
Jarantowice	Ratajczyk Zdzisława
Kościelna Wieś	Świątkowski Feliks
Krotoszyn	Lewandowski Stanisław
Leonowo	Kwiatkowski Józef
Lekarzewice	Ptaszyński Leszek
Nagórki	Korzeniewski Zygmunt
Osięciny	Sikorski Ryszard
Oślonki	Gralewski Henryk
Pilichowo	Wesołowski Marian
Pocierzyn	Ciesielski Henryk
Powałkowice	Kosmański Stanisław
Samszyce	Łada Aleksy
Sęczkowo	Szajwolny? Jerzy
Szalonki	Wasilewski (Wasielewski?) Zdzisław
Ujma Mała	Wojciechowski Zygmunt
Wola Skarbkowa	Nowak Edward
Witoldowo	Dąbek Benedykt
Zagajewice	Szołyga Stefan
Zbłąg	Kapeliński Bolesław
Zielińsk	Borkowski Jan
Żakowice	Pietrzak Kazimierz

Zmiany zapoczątkowane w 1989 roku doprowadziły do uchwalenia nowej ustawy o samorządzie gminnym, który nadał samorządność dotychczas istniejącym gminom. Z końcem kwietnia 1990 roku zakończyła się, przed terminem, kadencja rad narodowych. Rozpoczął się nowy etap w historii gminy Osięciny.

WSPÓŁCZESNA GMINA OSIĘCINY

W dniu 27 maja 1990 roku weszła w życie nowa ustawa o samorządzie gminnym z 8 marca 1990 roku.²⁸⁰ Tego dnia przeprowadzono pierwsze wybory do rad gminnych.

Ustawa nadała samorząd i osobowość prawną gminom. Funkcję uchwałodawczą stanowi rada gminy wybierana w wyborach powszechnych. Organem wykonawczym był początkowo zarząd gminy na czele z wójtem wybierany przez radę gminy. Od 2002 roku organem wykonawczym w gminie jest jednoosobowo wójt wybierany przez mieszkańców gminy w bezpośrednich wyborach.

Pierwsza kadencja rad gminnych (1990-1994) była okresem wielu, niekiedy dość burzliwych i zaskakujących zmian. Wszyscy uczyli się demokracji lokalnej.

Wybory do rad gminnych przeprowadzano 19 czerwca 1994 roku (kadencja 1994-1998), 11 października 1998 (kadencja 1998-2002), 27 października 2002 (kadencja 2002-2006, tego dnia po raz pierwszy wybierano bezpośrednio wójtów gmin), 12 listopada 2006 (kadencja 2006-2010) oraz 21 listopada 2010 roku (obecna kadencja 2010-2014).

Do końca 1998 roku gmina Osięciny wchodziła w skład województwa włocławskiego. Z dniem 1 stycznia 1999 roku została włączona do województwa kujawsko-pomorskiego i powiatu radziejowskiego²⁸¹.

Po zmianie ustroju samorządowego w wyniku wyborów w dniu 27 maja 1990 roku od dnia 19 czerwca 1990 roku funkcję wójta gminy objął Jerzy Izydorski, który pełni funkcję do dziś. W dniu 7 czerwca 1990 roku przewodniczącym Rady Gminy Osięciny został wybrany Janusz Zaremba. Obecnie przewodniczącym Rady Gminy jest Ryszard Błaszczyk.

²⁸⁰ Dziennik Ustaw z 1990 roku, nr 16, poz. 95.

²⁸¹ Dz.U. 1998 nr 96 poz. 603

SPIS RADNYCH GMINY OSIĘCINY 1990-2014

Kadencja 1990-1994	Kadencja 1994-1998
Bartczak Kazimierz, Bretes Karol, Bykowski Jerzy, Chełminiak Andrzej, Chemc Roman, Ciesielki Ryszard, Dybowski Stanisław, Izydorski Jerzy, Jakubowski Janusz, Kujawa Kazimierz, Małkowski Dionizy, Mierzejewski Stefan, Olczak Wiesław, Paliwoda Zenon, Paradny Andrzej, Skroś Andrzej, Sobczyński Stanisław, Zaremba Janusz, Zawidzki Józef, Żurański Krzysztof	Błaszczyk Jerzy, Burmistrzak Ireneusz, Bykowski Jerzy, Chełminiak Andrzej, Chemc Roman, Ciesielski Ryszard, Cybertowicz Jan, Cybulski Piotr, Drażkiewicz Waldemar, Dybowski Stanisław, Izydorski Jerzy, Jakubowski Janusz, Małkowski Jerzy, Mierzejewski Stefan, Nocoń Jan, Olczak Wiesław, Paliwoda Zenon, Sobczyński Stanisław, Zaremba Janusz, Żurański Krzysztof

Kadencja 1998-2002	Kadencja 2002-2006
Aleksandrak Tadeusz, Błaszczak Jerzy Błaszczak Ryszard, Bykowski Jerzy, Cybertowicz Jan, Cybulski Piotr, Dybowski Stanisław Kazimierz, Izydorski Jerzy, Trzeciak Antoni, Małkowski Jerzy, Mierzejewski Stefan, Muszyńska Regina Urszula, Nowakowski Krzysztof, Olczak Wiesław, Sobczyński Stanisław Kazimierz, Trzeciński Marek, Zaremba Janusz, Żurański Krzysztof,	Aleksandrak Tadeusz, Błaszczak Jerzy, Błaszczak Ryszard, Bykowski Jerzy, Cybertowicz Jan, Danielewski Włodzimierz Andrzej, Kosiński Mieczysław Mierzejewski Stefan, Muszyńska Regina Urszula, Olczak Wiesław, Paliwoda Zenon, Patyk Jerzy Mirosław, Sołtysiak Edward, Staniszewski Sławomir Franciszek, Zaremba Janusz,

Kadencja 2006-2010	Kadencja 2010-2014	Kadencja 2014-2018
Błaszczak Jerzy, Błaszczak Ryszard, Chelminiak Andrzej Czesław, Cybulski Piotr, Grzegórska Krystyna Barbara, Grzegórski Jacek, Kozłowski Mieczysław Lewandowski Andrzej, Mierzejewski Stefan, Olczak Wiesław²⁸², Paliwoda Zenon, Patyk Jerzy, Rolewski Janusz, Sołtysiak Edward, Staniszewski Sławomir Franciszek, Szmidt Jerzy²⁸³	Aleksandrak Tadeusz, Błaszczak Jerzy Kazimierz, Błaszczak Ryszard Andrzej, Bykowski Jerzy, Chelminiak Andrzej Czesław, Cybulski Leszek, Kozłowski Mieczysław Paliwoda Zenon, Pasturczak Dariusz Feliks, Patyk Jerzy Mirosław, Rolewski Janusz, Sołtysiak Edward, Trzciński Marek Władysław, Trzeciak Antoni Paweł, Wesołowski Włodzimierz Kazimierz,	Błaszczak Ryszard, Kozłowski Mieczysław, Błaszczak Jerzy, Chelminiak Andrzej, Cybulski Piotr, Trzciński Marek, Krzemiński Mariusz, Bykowski Jerzy, Pasturczak Dariusz, Wesołowski Włodzimierz, Lewandowski Piotr, Rolewski Janusz, Zawidzki Marcin, Ochocińska Urszula, Matusiak Miłosz

²⁸² Zrezygnował z mandatu radnego w trakcie kadencji.

²⁸³ Wybrany w wyborach uzupełniających.

PODSUMOWANIE

WÓJTOWIE GMINY OSIĘCINY

Nazwisko i imię	Lata urzędowania
Zakrzewski G.	?-1874-?
Zakrzewski Józef	?-1890-1894-?
Ćwikliński Mateusz	?-1899-?
Dąbek W.J.	?-1911-?
Wojtasik Franciszek	1920-30.04.1930
Bolesław Chojnacki	Maj 1939
Leonard Arndt (burmistrz komisaryczny)	1939?
Markmann (burmistrz komisaryczny)	1939-1940?
Ernest Daub (burmistrz komisaryczny)	14.04.1940
Thiede (burmistrz komisaryczny)	?1944-1945
Olszewski Walenty (p.o.)	1945
Bronisławski Stanisław	1945
Kiermarz Andrzej	1945-1950

Od 1 lipca 1950 roku do 31 grudnia 1972 roku gmina Osięciny nie istniała. W tym czasie funkcje te pełniło gromadzkie rady narodowe.

NACZELNICY GMINY OSIĘCINY 1973-1990

Nazwisko i imię	Okres pełnienia urzędu
Górecki Stefan	1973-1981
Kurdupski Ryszard	1981-1990

PRZEWODNICZĄCY PREZYDIUM GRN OSIĘCINY

Nazwisko i imię	Okres pełnienia funkcji
Trawiński Jan	1945-1948
Świątkowski Bolesław	1948

Studziński Kazimierz	1948-1950
Janowski Stanisław	1950-1952
Cybertowicz Franciszek	1952-1953
Małkowski Mieczysław	1953-1954

PRZEWODNICZACY PREZYDIUM GRN KOŚCIELNA WIEŚ W LATACH 1954-1971

Nazwisko i imię	Okres pełnienia funkcji
Kozłowski Wojciech	1954-1965
Bonca Andrzej	1965- 1969
Małecki Eugeniusz	1969-1971

PRZEWODNICZACY PREZYDIUM GRN OSIĘCINY W LATACH 1954-1972

Nazwisko i imię	Okres pełnienia funkcji
Stasiak Jan	1954-1956
Serdak Franciszek	1956-1958
Wrocławski Zdzisław	1958-1965
Chojnowski Władysław	1965- 1969
Wasilewski Józef	1969-1972

PRZEWODNICZĄCY PREZYDIUM GRN PILICHOWO

Nazwisko i imię	Okres pełnienia funkcji
Kwiatkowski Władysław	1958-1961?

PRZEWODNICZĄCY PREZYDIUM GRN POWĄŁKOWICE

Nazwisko i imię	Okres pełnienia funkcji
Piskulski Stefan	1954-?
Jezierska Jadwiga	1958-1961

PRZEWODNICZĄCY PREZYDIUM GRN POCIERZYN

Nazwisko i imię	Okres pełnienia funkcji
Szynkowski Stefan	?-1956-1957
Gawroński Franciszek	1957-?

PRZEWODNICZĄCY PREZYDIUM GRN OSIĘCINY 1973-1990

Nazwisko i imię	Okres pełnienia funkcji
Lewandowski Michał	1973-1976
Jankowska Janina	1976-1980
Gronkowski Sławomir	1980-1981
Sikorski Ryszard	1981-1988
Wojciechowski Jan	1988-1990

WÓJTOWIE GMINY OSIĘCINY OD 1990 ROKU

Nazwisko i imię	Okres pełnienia funkcji
Izydorski Jerzy	1990-

PRZYNALEŻNOŚĆ ADMINISTRACYJNA SOŁECTW W PRZESZŁOŚCI

Miejscowość	Przynależność administracyjna
Bartłomiejowice	W latach 1867 – 1954 do gminy Osieczyny, w latach 1954 – 1971 do gromady Kościelna Wieś, w 1972 roku do gromady Osieczyny, od 1973 roku do gminy Osieczyny.
Belszewo	W latach 1867 – 1954 do gminy Osieczyny, w latach 1954 – 1972 do gromady Osieczyny, od 1973 roku do gminy Osieczyny.
Belszewo – Kolonia	W latach 1867 – 1954 do gminy Osieczyny, w latach 1954 – 1959 do gromady Pilichowo, w latach 1960 – 1972 do gromady Osieczyny, od 1973 roku do gminy Osieczyny.
Bilno	W latach 1867 – 1954 do gminy Osieczyny, w latach 1954 – 1961 do gromady Pocierzyn, w latach 1962 – 1971 do gromady Kościelna Wieś, w 1972 roku do gromady Osieczyny, od 1973 roku do gminy Osieczyny.
Bodzanówek	W latach 1867 – 1954 do gminy Osieczyny, w latach 1954 – 1971 do gromady Kościelna Wieś, w 1972 roku do gromady Osieczyny, od 1973 roku do gminy Osieczyny.
Borucin	W latach 1867 – 1954 do gminy Osieczyny, w latach 1954 – 1961 do gromady Powąłkowice, w latach 1962 – 1971 do gromady Witowo Nowe, w 1972 roku do gromady Osieczyny, od 1973 roku do gminy Osieczyny.
Borucinek	W latach 1867 – 1954 do gminy Osieczyny, w latach 1954 – 1972 do gromady Osieczyny, od 1973 roku do gminy Osieczyny.
Borucin – Kolonia	Miejscowość wchodziła w skład gromady Borucin. W latach 1867 – 1954 do gminy Osieczyny, w latach 1954 – 1961 do gromady Powąłkowice, w latach 1962 – 1971 do gromady Witowo Nowe, w 1972 roku do gromady Osieczyny, od 1973 roku do gminy Osieczyny.
Jarantowice	W latach 1867 – 1954 do gminy Osieczyny, w latach 1954 – 1972 do gromady Osieczyny, od 1973 roku do gminy Osieczyny.
Konary	W latach 1867 – 1954 do gminy Osieczyny, w latach 1954 – 1959 do gromady Zagajewice, w latach 1960 – 1972 do gromady Osieczyny, od 1973 roku do gminy Osieczyny.

Kościelna Wieś	W latach 1867 – 1954 do gminy Osieczyny, w latach 1954 – 1971 do gromady Kościelna Wieś, w 1972 roku do gromady Osieczyny, od 1973 roku do gminy Osieczyny.
Krotoszyn	W latach 1867 – 1954 do gminy Osieczyny, w latach 1954 – 1959 do gromady Zagajewice, w latach 1960 – 1972 do gromady Osieczyny, od 1973 roku do gminy Osieczyny.
Latkowo	W latach 1867 – 1954 do gminy Osieczyny, w latach 1954 – 1972 do gromady Osieczyny, od 1973 roku do gminy Osieczyny.
Lekarzewice	W latach 1867 – 1954 do gminy Osieczyny, w latach 1954 – 1959 do gromady Zagajewice, w latach 1960 – 1972 do gromady Osieczyny, od 1973 roku do gminy Osieczyny.
Leonowo	W latach 1867 – 1954 do gminy Osieczyny, w latach 1954 – 1959 do gromady Pilichowo, w latach 1960 – 1971 do gromady Kościelna Wieś, w 1972 roku do gromady Osieczyny, od 1973 roku do gminy Osieczyny.
Nagórki	W latach 1867 – 1954 do gminy Osieczyny, w latach 1954 – 1961 do gromady Pocierzyn, w latach 1962 – 1971 do gromady Kościelna Wieś, w 1972 roku do gromady Osieczyny, od 1973 roku do gminy Osieczyny.
Osieczyny	W latach 1867 – 1954 do gminy Osieczyny, w latach 1954 – 1972 do gromady Osieczyny, od 1973 roku do gminy Osieczyny.
Oslonki	W latach 1867 – 1954 do gminy Osieczyny, w latach 1954 – 1959 do gromady Zagajewice, w latach 1960 – 1972 do gromady Osieczyny, od 1973 roku do gminy Osieczyny.
Pilichowo	W latach 1867 – 1954 do gminy Osieczyny, w latach 1954 – 1959 do gromady Pilichowo, w latach 1960 – 1972 do gromady Osieczyny, od 1973 roku do gminy Osieczyny.
Pocierzyn	W latach 1867 – 1954 do gminy Osieczyny, w latach 1954 – 1961 do gromady Pocierzyn, w latach 1962 – 1971 do gromady Kościelna Wieś, w 1972 roku do gromady Osieczyny, od 1973 roku do gminy Osieczyny.
Powalkowice	W latach 1867 – 1954 do gminy Osieczyny, w latach 1954 – 1961 do gromady Powalkowice, w latach 1962 – 1971 do gromady Witowo Nowe, w 1972 roku do gromady Osieczyny, od 1973 roku do gminy Osieczyny.

Pułkownikowo	Miejscowość wchodziła w skład gromady Zielińsk. W latach 1867 – 1954 do gminy Osiećciny, w latach 1954 –1971 do gromady Kościelna Wieś, w 1972 roku do gromady Osiećciny, od 1973 roku do gminy Osiećciny.
Ruszki	W latach 1867 – 1954 do gminy Osiećciny, w latach 1954 – 1961 do gromady Pocierzyn, w latach 1962 – 1971 do gromady Kościelna Wieś, w 1972 roku do gromady Osiećciny, od 1973 roku do gminy Osiećciny.
Samszyce	W latach 1867 – 1954 do gminy Osiećciny, w latach 1954 – 1961 do gromady Powalkowice, w latach 1962 – 1971 do gromady Witowo Nowe, w 1972 roku do gromady Osiećciny, od 1973 roku do gminy Osiećciny.
Sęczkowo	W latach 1867 – 1954 do gminy Osiećciny, w latach 1954 – 1961 do gromady Pocierzyn, w latach 1962 – 1971 do gromady Kościelna Wieś, w 1972 roku do gromady Osiećciny, od 1973 roku do gminy Osiećciny.
Szalonki	W latach 1867 – 1954 do gminy Osiećciny, w latach 1954 – 1959 do gromady Pilichowo, w latach 1960 – 1971 do gromady Kościelna Wieś, w 1972 roku do gromady Osiećciny, od 1973 roku do gminy Osiećciny.
Ujma Mała	W latach 1867 – 1954 do gminy Sędzin, w latach 1954 – 1961 do gromady Pocierzyn, w latach 1962 – 1971 do gromady Kościelna Wieś, w 1972 roku do gromady Osiećciny, od 1973 roku do gminy Osiećciny.
Witoldowo	Miejscowość wchodziła w skład gromady Kościelna Wieś. W latach 1867 – 1954 do gminy Osiećciny, w latach 1954 –1971 do gromady Kościelna Wieś, w 1972 roku do gromady Osiećciny, od 1973 roku do gminy Osiećciny.
Włodzimierka	W latach 1867 – 1954 do gminy Osiećciny, w latach 1954 –1971 do gromady Kościelna Wieś, w 1972 roku do gromady Osiećciny, od 1973 roku do gminy Osiećciny.
Wola Skarbkowa	W latach 1867 – 1954 do gminy Osiećciny, w latach 1954 – 1959 do gromady Zagajewice, w latach 1960 –1972 do gromady Osiećciny, od 1973 roku do gminy Osiećciny.
Zagajewice	W latach 1867 – 1954 do gminy Osiećciny, w latach 1954 – 1959 do gromady Zagajewice, w latach 1960 –1972 do gromady Osiećciny, od

	1973 roku do gminy Osiećciny.
Zblęg	W latach 1867 – 1954 do gminy Falborz gromady Redecz Krukowy, w latach 1954 – 1959 do gromady Zagajewice, w latach 1960 –1972 do gromady Osiećciny, od 1973 roku do gminy Osiećciny.
Zielińsk	W latach 1867 – 1954 do gminy Osiećciny, w latach 1954 –1971 do gromady Kościelna Wieś, w 1972 roku do gromady Osiećciny, od 1973 roku do gminy Osiećciny.
Żakowice	W latach 1867 – 1954 do gminy Osiećciny, w latach 1954 – 1959 do gromady Zagajewice, w latach 1960 –1972 do gromady Osiećciny, od 1973 roku do gminy Osiećciny.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA

Archiwum Państwowe w Toruniu, oddział Włocławek, Akta gminy Osięciny, Akta Gminnej Rady Narodowej Osięciny 1945-1954, Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Radziejowie, Starostwo Powiatowe Aleksandrów Kujawski 1945-1950, akta prezydów gromadzkich rad narodowych: Osięciny, Powałkowice, Pilichowo, Kościelna Wieś, akta Gminnej Rady Narodowej w Osięcinach 1973-1990.

Dziennik Praw Królestwa Polskiego, 1859, 1864, 1866.

Dziennik Praw Księstwa Warszawskiego, 1809.

Dzienniku Urzędowe Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy, 1954-1971.

Dzienniki Ustaw (Dziennik Ustaw Państwa Polskiego), 1918-1998

Pamiętna Książka Guberni Warszawskiej.

Powszechny sumaryczny spis ludności z dnia 14 lutego 1946 roku, Warszawa 1947.

Przebój, Ilustrowane czasopismo poświęcone samorządom i ubezpieczeniom społecznym, 1930, nr 8.

Skorowidz gmin Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 1933.

Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej, nakładem GUS, Warszawa 1925.

Warszawski Dziennik Wojewódzki 1933 nr 14, poz. 136.

Wykaz gromad PRL według stanu z 1 lipca 1952 roku, Warszawa 1952.

Wspomnienia Stefana Góreckiego na prawach rękopisu, Warszawa 2007.

OPRACOWANIA

Bandurka M., *Zmiany administracyjne i terytorialne ziem województwa łódzkiego w XIX i XX wieku*, Łódź 1995.

Ćwik W. Reder, *Lubelszczyzna – dzieje rozwoju terytorialnego, podziałów administracyjnych i ustroju władz*, Lublin 1977.

Gałąj Dyżma, *Samorząd wiejski w PRL*, Warszawa 1978

Gończar M., *Samorząd wsi – historia i nowe możliwości*, Warszawa 1990.

Kallas M., *Historia Ustroju Polski*, Warszawa 2001.

Landau Z., Roszkowski W., *Polityka gospodarcza II i PRL*, Warszawa 1995.

Mencel T., *Gmina dominująca w Królestwie Polskim przed uwłaszczeniem*, [w:] *Gmina wiejska i jej samorząd*, pod red. H. Brodowskiej, Warszawa 1989.

Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, W. Wawelskiego. Tomy I-XIV. Warszawa 1880-1902.

Szumski J., *Chłopi a gmina w guberni łomżyńskiej*, *Studia Łomżyńskie*, tom IV.

Spis treści

WSTĘP.....	2
GMINY WOKÓŁ OSIĘCIN W LATACH 1809-1863	3
GMINA OSIĘCINY W LATACH 1863-1918	8
I WOJNA ŚWIATOWA	24
GMINA OSIĘCINY W II RZECZPOSPOLITEJ	26
II WOJNA ŚWIATOWA	40
GMINA OSIĘCINY 1945-1950	41
ZARZĄD GMINY (URZĄD GMINY) OSIĘCINY 1945-1950	53
GMINA OSIĘCINY 1950-1954	60
GROMADZKIE RADY NARODOWE 1954-1972	68
GROMADA KOŚCIELNA WIEŚ 1954 – 1971 Od 1972 GRN OSIĘCINY	70
GROMADA PILICHOWO 1954 - 1959	71
GROMADA PŁOWCE I 1954 - 1971	71
GROMADA POCIERZYN 1954 - 1961	72
GROMADA POWAŁKOWICE 1954 - 1961	72
GROMADA WITOWO NOWE 1954 - 1971	73
GROMADA ZAGAJEWICE 1954 – 1959	73
GROMADZKA RADA NARODOWA KOŚCIELNA WIEŚ – DANE OSOBOWE	78
KADENCJA 1958-1961	79
KADENCJA 1961-1965	80
KADENCJA 1965-1969	83
GROMADZKA RADA NARODOWA OSIĘCINY – DANE OSOBOWE	88
KADENCJA 1958-1961	89

KADENCJA 1961-1965	91
KADENCJA 1965-1969	93
GROMADA PILICHOWO – DANE OSOBOWE.....	97
GROMADA POCIERZYN – DANE OSOBOWE.....	99
GROMADA POWAŁKOWICE – DANE OSOBOWE	101
GROMADA ZAGAJEWICE.....	105
GMINNA RADA NARODOWA OSIĘCINY 1973-1990	107
GMINNA RADA NARODOWA OSIĘCINY 1973-1990	113
KADENCJA 1978-1984	117
URZĄD GMINY OSIĘCINY	123
SOŁTYSI	124
WSPÓŁCZESNA GMINA OSIĘCINY.....	127
PODSUMOWANIE.....	131
PRZYNALEŻNOŚĆ ADMINISTRACYJNA SOŁECTW W PRZESZŁOŚCI.....	134
BIBLIOGRAFIA.....	138